

«Never fight fair»

Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?

Av Glenn Jarlsby

Masteroppgave i risikostyring og sikkerhetsledelse

Universitetet i Stavanger

13.10.2023

UNIVERSITETET I STAVANGER

**MASTERGRADSSTUDIUM I
RISIKOSTYRING OG SIKKERHETSLEDELSE**

MASTEROPPGAVE

SEMESTER: Vår 2023

FORFATTER: Glenn Jarlsby

VEILEDER: Bjørn Ivar Kruke

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE: «Never fight fair»

EMNEORD/STIKKORD: Nærkamp, improviserte våpen, improvisasjon, realistisk trening, akseptabel risiko, risikoanalyse, risikostyring, profesjonelle soldater og politi,

SIDETALL: 102

STAVANGER

**13.10.2023
DATO/ÅR**

Forord

Jeg ønsker å takke noen viktige mennesker i mitt liv og som har vært med meg gjennom denne forskningsprosessen.

Susann, min kone, og som jeg hadde gått i krigen med, som sparket meg i gang da jeg ”prokastinerte” (som hun sier). Min veileder ved universitetet i Stavanger Bjørn Ivar Kruke, som faktisk syntes problemstillingen var interessant, som var en motiverende sparringspartner og som til min store frustrasjon aldri nøyde seg med ”godt nok”. Min mor som fikk meg til å begynne, og aldri slutte med kampsport, og som oppfostret meg til å bli livvakt. ”Moskus” som tok meg under vingene. Andreas som har støttet prosjektet med improviserte våpen. Nikko som har gitt meg tiden. Kjetil (hvil i fred) som introduserte meg for militær nærkamp, og som bokstavelig talt var et stort forbilde når det kommer til militær nærkamp. Nok Weed, en thailandsk legende i Thaiboksing. Og som jeg var så heldig å ha som personlig trener i først et halvt år, deretter i flere oppstykkede perioder da jeg bodde i Thailand (hvil i fred). Militær Livvaktavdeling som har gitt meg mulighetene, mye av kunnskapen og ikke minst forbrorskapet. Oksa Muay Thai, gymmen vår. Og alle som har gitt meg juling, og alle jeg har gitt juling til. Tor, min trofaste venn og sparringspartner både fysisk og mentalt. Og ellers alle mine sparringspartnere både i og utenfor ringen. ”Yttern”, en god mental sparringspartner. Sondre, min venn og nabo som har gitt meg gode råd i prosessen. Og takk til alle informantene som tok seg tiden til å bidra her og slå nok et slag for nærkampen! Dere har vært med meg mye den siste tiden, takk.

Og selvsagt, våre fire barn, Storm, Vilje, Evne og Iver, som kommer til å gi meg juling en vakker dag, elsker dere. Og når det skjer så er gleden på min side.

For meg har den virkelig store utfordringen vært at det for meg er veldig vanskelig å sitte stille over lengre tid. Så dette har vært en utfordring på flere plan.

Til dere som skal forske videre og som føler det samme, den viktigste egenskapen man kan ha for å nå sine mål er **vilje**. Deretter er det **struktur** og **disiplin** som jeg vil si er nøkkelen her. Og det er muligens noen av de vanskeligste personlige egenskaper å gjøre noe med. En fighter er en som aldri gir seg. Uansett hva han eller hun måtte ha seg for mål. Eller som ”Moskus” tidlig sa, og som jeg har tatt med meg videre som et motto for gymmen og navn til to av våre

barn; ”Evne til å sloss, Vilje til å vinne”. Lykke til! Eller chok-dee! Som man sier når man hilser før en kamp i Thailand.

Glenn

Kristiansand, 11.10.2023

Sammendrag

Nærkamp trening for Forsvaret og Politiet dreier seg i all hovedsak om kamp uten våpen, eller med de våpnene man er oppsatt med i sin grunnutrustning som pistol eller rifle. Essensen i denne form for kamptrening er at det skal være enkelt, brutalt og effektivt. Som et resultat av denne treningen har det de siste årene vokst fram et ”nytt” konsept innen nærkamp treningen i Forsvaret, og til dels i enkelte enheter i Politiet som innebærer kamp med improviserte våpen. Denne form for trening er ikke noe nytt i historisk sammenheng, men dette er nytt i form av et nærkampkonsept i Forsvaret hvor dette er satt i system. Nærkampfaget har vært forbundet med et stort skadeomfang, og resultatet av skader i nærkamp er videre forbundet med raske og drastiske endringer i konseptet eller til og med stans i treningen. Det har til nå ikke vært rapportert om skader i forbindelse med trening med improviserte våpen. Men skadepotensialet for trening med improviserte våpen, og spesielt når man legger til realistisk trening, noe som er en nødvendighet for disse etatene, så øker også potensialet for skader. Bruk av improviserte våpen er muligens den enkleste, mest effektive og brutale måten å løse en skarp nærkamp situasjon på, dersom de andre maktmidlene ikke kan brukes, og situasjonen krever dette.

Problemstillingen for denne oppgaven er dermed ”Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”.

Teorier om risiko, risikovurdering, akseptabel risiko, improvisasjon, realistisk trening og improviserte våpen ligger til grunn for denne studien. Kvalitativ metodetriangulering i form av semistrukturerte intervjuer av fageksperter i Forsvaret og Politiet, dokumentstudie av relevant regelverk, håndbøker og tidligere relevant forskning, og observasjon hos Militær Livvaktavdeling danner grunnlaget for empirien i denne forskningen.

Funnene i studien viser at det er et behov for å trene med improviserte våpen i nærkamp for profesjonelle soldater og politi. Studiens viktigste funn er nødvendigheten av at denne form for trening ledes av erfarne instruktører, et funn som støttes opp av Lødøen (2019) sin tidligere forskning på nærkamp trening i Forsvaret. Det er i denne sammenheng identifisert et behov for mer tid til utdanning og opptrening av instruktører for å kunne lede realistisk to-sidig trening i nærkamp generelt.

Videre er det identifisert at det er mangler i Forsvarets reglement for nærkamp; UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, (2022), når det kommer til terminologi, og retningslinjer for trening med improviserte våpen. Det bør også implementeres et konsept for trening med improviserte våpen i Hærens våpenskole sin *Håndbok for nærkamp*, (2023), eventuelt som et vedlegg.

Som en positiv bi-effekt av trening med improviserte våpen er det identifisert at det er en overføringsverdi mellom denne type trening og evne til improvisasjon. Evnen til å improvisere kan i følge Weick (1993) føre til at man vil forholde seg rolig under stress fordi man er vant til å jobbe under kaotiske omstendigheter, og gjøre kaos om til system. Dette fører igjen til mentalt overskudd i stressende situasjoner, ettersom dette vil oppleves som normalt, og man vil da løse situasjonen med kombinasjoner av de verktøy og muligheter som er til stede.

Summary

Close combat training for the Armed Forces and the Police is mainly about combat without weapons or with the weapons one is equipped with in one's basic equipment such as pistol or rifle. The essence of this form of combat training is that it should be simple, brutal and effective. As a result from this training, a "new" concept has emerged in recent years within close combat training in the Armed Forces, and to some extent in certain units of the Police that involve combat with improvised weapons. This form of training is nothing new in historical context, but this is new in the form of a training concept in the Armed Forces where this has been systematized. The field of close combat training has been associated with a large extent of injury, and the result of injuries in close combat is further associated with rapid and drastic changes to the concept or even stop in training. To this date, there have been no reports of injuries associated with training with improvised weapons. However, the potential for injury in training with improvised weapons, and especially when adding realistic training, which is a necessity for these agencies, the potential for injury increases. The use of improvised weapons is possibly the easiest, most effective and brutal way to resolve a sharp close combat situation, when other means of force cannot be used, and the situation demands it.

The question for this study is; *"How can professional soldiers and police train realistically with improvised weapons in a risk-acceptable manner?"*.

Theories of risk, risk assessment, acceptable risk, improvisation, realistic training and improvised weapons form the basis of this study. Qualitative method triangulation in the form of semi-structured interviews with experts in the Armed Forces and the Police, document studies of relevant regulations, manuals and previous relevant research, and observation by the Norwegian Army Close Protection Unit form the basis for the empirical data in this research.

The findings of the study show that there is a need to train with improvised weapons in close combat for professional soldiers and police. The study's most important finding is the necessity for this form of training to be led by experienced instructors, a finding that is supported by Lødøen (2019)'s previous research on close combat training in the Norwegian Armed Forces. In this context, a need has been identified for more time for education and training of instructors in order to lead realistic two-sided training in close combat in general.

Furthermore, it has been identified that there are deficiencies in the Armed Forces' regulations for close combat; “*UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet.*” (2022), in terms of terminology, and guidelines for training with improvised weapons. A concept for training with improvised weapons should also be implemented in “Hærens våpenskole sin *Håndbok for nærkamp*”, (2023), possibly as an appendix.

As a positive side effect of training with improvised weapon, it has been identified that there is a transfer value between this type of training and the ability to improvise. According to Weick (1993), the ability to improvise can lead to calm conditions under stress because one is used to working in chaotic circumstances and turning chaos into a system. This in turn leads to increased mental capacity in stressful situations, as this will be experienced as normal, and one will then solve the situation with combinations of the tools and opportunities that are present.

Innhold

Forord.....	i
Sammendrag	iii
Summary	v
1 Innledning	1
1.1 Hensikt med studien.....	3
1.2 Problemstilling.....	5
1.3 Studiens avgrensning	7
1.4 Oppgavens oppbygging	7
2 Teori.....	9
2.1 Risiko	10
2.2 Sannsynlighet.....	10
2.3 Konsekvens	10
2.4 Kunnskapsstyrke	11
2.5 Restrisiko	13
2.6 Barrierer og sikkerhetstiltak.....	13
2.7 Risikoanalyse	16
2.8 Risikoanalyseprosessen.....	16
2.9 Risikostyringsprosessen.....	18
2.10 Akseptabel risiko	18
2.11 Trening.....	20
2.12 Realistisk trening	20
2.13 Improvisasjon.....	22
2.14 Improviserte våpen.....	24
3 Metode	26
3.1 Valg av metode og forskningsdesign.....	26
3.2 Forskeren, erfaring og bakgrunn.....	27
3.3 Dokumentstudie	29
3.3.1 Realistisk trening	29
3.3.2 Improviserte våpen.....	30
3.3.3 Akseptabel risiko	30
3.4 Samtaleintervju og semistrukturerte intervjuer.....	31
3.5 Utvalgelse av informanter.....	31
3.6 Intervju.....	33
3.7 Observasjon.....	33
3.8 Oppgavens kvalitet.....	34

3.8.1	Pålitelighet	34
3.8.2	Troverdighet.....	34
3.8.3	Overførbarhet.....	35
3.8.4	Bekreftbarhet.....	35
3.9	Styrker, svakheter og etiske utfordringer.....	36
4	Empiri	39
4.1	Dokumentdata.....	39
4.1.1	Realistisk trening	40
4.1.2	Improviserte våpen.....	42
4.1.3	Akseptabel risiko	45
4.1.3.1	Risikohåndtering i Forsvaret.....	46
4.1.3.2	Risikovurdering i Forsvaret	48
4.1.3.3	Relevante regler for nærkamptrening med improviserte våpen i Forsvaret.	50
4.1.3.4	Relevant forskning på nærkamp i Forsvaret	52
4.1.3.5	Skaderapport fra Nærkamptrening i PST.....	52
4.2	Funn fra observasjon.....	52
4.3	Funn fra intervjuer	58
4.3.1	“Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?”.....	59
4.3.1.1	Skadepotensialet for utøverne.....	59
4.3.1.2	Nærkampens eksistens som fag i soldat- og politiutdanningen.....	60
4.3.1.3	Beredskapsrisikoen forbundet ved skader i Forsvaret og Politiet.....	61
4.3.1.4	Forsvaret og Politiet sitt omdømme.....	62
4.3.2	“Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”.....	63
4.3.3	“Hva kan regnes for å være risikomessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?”	66
4.3.3.1	Hvordan vurdere og styre risiko i forbindelse med trening med improviserte våpen.....	67
4.3.3.2	Hvorfor er det viktig at treningen er realistisk?.....	68
4.3.3.3	Hvordan kan man trene realistisk med improviserte våpen i nærkamp?	68
4.3.3.4	Hvorfor soldater og politi må trene realistisk.	70
4.3.4	Analyse av spørsmål 16	70
4.4	Koblinger mellom dokumentdata, intervjudata og observasjon.	72
5	Drøfting.....	73
5.1	“Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?”	73
5.1.1	Skadepotensialet for utøverne.....	73

5.1.2	Nærkampens eksistens som fag i soldat- og politiutdanningen.....	76
5.1.3	Beredskapsrisikoen forbundet ved skader i Forsvaret og Politiet.....	78
5.1.4	Forsvaret og Politiet sitt omdømme.....	79
5.2	“Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”.....	80
5.3	“Hva kan regnes for å være risikomessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?”.....	89
5.3.1	Hvordan vurdere og styre risiko i forbindelse med trening med improviserte våpen.....	89
5.3.2	Hvordan kan man trene realistisk med improviserte våpen i nærkamp?.....	94
5.3.3	Hvorfor må soldater og politi trene realistisk?.....	96
6	Konklusjon.....	100
6.1	Anbefalinger.....	101
6.2	Forslag til videre forskning.....	101
7	Referanser.....	103
	Vedlegg 1 Informasjon til informanter i forkant av semistrukturert intervju.....	106
	Vedlegg 2 Spørreskjema til semistrukturert intervju i forbindelse med masteroppgave.....	111
	Vedlegg 3 UD 2-1, Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, kap 8 Strid korte hold, Nærkamp.....	114
	Vedlegg 4 Meldeskjema til NSD.....	118
	Vedlegg 5 Vurdering av undersøkelse fra NSD.....	124
	Vedlegg 6 PST sin skaderapport fra Nærkampbolk.....	126

Figuroversikt:

Figure 1:	<i>Risikomatrise med sannsynlighet og konsekvens</i>	11
Figure 2:	<i>Risikomatrise som viser kunnskapstyrken til hendelse A, B og C ved bruk av fargebobler</i>	12
Figure 3:	<i>Bow-tie diagram</i>	14
Figure 4:	<i>James Reason sin Swiss cheese modell</i>	15
Figure 5:	<i>Hovedkategorier av risikoanalysemetoder</i>	16
Figure 6:	<i>Risikoanalysens ulike trinn</i>	17
Figure 7:	<i>Risikostyringsprosessen</i>	18
Figure 8:	<i>Japanske jordbruksredskaper brukt som våpen</i>	24
Figure 9:	<i>Balansen mellom risiko og sikkerhet</i>	40
Figure 10:	<i>Maktpyramiden</i>	44
Figure 11:	<i>Maktanvendelses-syklus</i>	45
Figure 12:	<i>Risikohåndtering – 5 trinns modellen skjematisk</i>	48
Figure 13:	<i>Forsvarets risikomatrise for trening og øving, ORM (Operational Risk Management)</i>	48

Figure 14: <i>Improviserte våpen brukt i nærkamp trening i Militær Livvaktavdeling</i>	53
Figure 15: <i>Leksjonsprogram for trening med improviserte våpen</i>	54
Figure 16: <i>Rekonstruksjon av leksjonsplan for trening med improviserte våpen i Militær Livvaktavdeling.</i>	55
Figure 17: <i>Risikoanalyse av trening med improviserte våpen ved bruk av Operational Risk Management (ORM)</i>	57
Figure 18: <i>Rolig sparring, i forsvaret med bruk av improviserte våpen og beskrivelse av beskyttelsesutstyr som brukes</i>	58
Figure 19: <i>Oversikt over barrierer, sikkerhetstiltak og forutsetninger som bør implementeres eller tas hensyn til ved trening med improviserte våpen i nærkamp i følge studiens informanter</i>	66
Figure 20: <i>Svar på spørsmål 16 satt inn i sektordiagram</i>	71
Figure 21: <i>Proaktive og reaktive tiltak for uønskede hendelser i nærkamp trening framstilt i Bow-tie diagram</i>	81
Figure 22: <i>Lunde (2019) sine aktive og passive barrierer som styrer Reason (2020) sine aktive og latente feil i nærkamp treningen</i>	83
Figure 23: <i>Oversikt over barrierer, sikkerhetstiltak og forutsetninger som bør implementeres eller tas hensyn til ved trening med improviserte våpen i nærkamp i følge studiens informanter sett opp mot reglementet i UD2-1 for nærkamp trening</i>	84
Figure 24: <i>Sammenligning av Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret (2020) sin modell for risikohåndtering og Aven et al., (2017) sin modell for risikostyring</i>	92

1 Innledning

Den viktigste grunnen til å forske på hvordan profesjonelle soldater og politi kan trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte, er for å sikre at det i framtiden ikke skjer unødvendige skader under denne form for trening, og at det dermed blir tatt bort fra nærkauptdanningen. Bruk av improviserte våpen er muligens den mest enkle, effektive og, om nødvendig, den mest brutale måten å sloss på i nærkampen. Når målet er at nærkampen skal være enkel, brutal og effektiv, så må jo det være midt i blinken. Historisk sett, så trenger vi bare en hendelse hvor en soldat skader seg på improviserte våpen, og da står hele konseptet i fare for å bli terminert på grunn av det store farepotensialet som ligger i å trene mann mot mann med ekte våpen.

Dette konseptet har gjennom studiet vist seg å ha flere positive bieffekter på utdanningen. I tillegg til å gi soldaten eller polititjenestemannen en stappfull verktøykasse, så gir det også trening i å se etter andre muligheter, improvisere, bli mer bevisst på omgivelsene sine, og å løse ting på en kreativ måte. De ser muligheter de fleste andre ikke gjør, og er de mer bevisst over mulighetene til motstanderen. Det er når ting går galt, når man blir desperat nok, og man kjemper for å overleve at man tyr til slike midler og handlinger.

Norske soldater og politi i dag rekrutteres ut ifra gode karakterer på skolen og plettfri vandelsattest. Snille gutter og jenter. Det er for så vidt viktige egenskaper hos en soldat eller politi, men vi mangler ”den gode røveren”, den som tok noen sjanser, levde litt på kanten, men var smart nok til å ikke gå for langt, og gjorde man noe dumt så kom han seg enten unna, eller så stod han for det. Skulle krigen eller krisen en dag komme, så trenger vi denne soldaten eller polititjenestemannen. Det holder ikke å bare være flink, pliktoppfyllende og snill. Du må ha mot til å utføre ekstreme handlinger som innebærer en risiko for eget liv og helse. Og du må i ytterste konsekvens ha evne og vilje til å skade eller ta liv av et annet menneske dersom situasjonen krever det.

Den største forskjellen mellom militær nærkamp og sivil kampsport er at det ikke finnes regler i nærkamp. I nærkamp sloss man med livet som innsats,- i ytterste konsekvens. Man kan koke ned essensen i nærkampen til at det handler om å være; **enkel, brutal og effektiv**. Enkelhet i valg av teknikker. Brutalitet i utførelsen, vilje til å skade motstanderen. Og valg av

effektive teknikker og driller. Eller som Sir William Slim sa; ” *There is only one principle of war and that’s this. Hit the other fellow, as quickly as you can, as hard as you can, where it hurts him most, when he ain’t lookin’.* ” (Webb & Todd, 2005, s.29). Som nærkampinstruktør og kampsportinstruktør er det min påstand at den enkleste måten å lære seg enkel, effektiv og brutal nærkamp på, er gjennom å trene soldatene til å bruke improviserte våpen. Nøkkelen her ligger i å endre mindset fra å se på gjenstander rundt oss som ”ting” til ”potensielle våpen”. Og også å endre mindset fra å være snill og grei til å bli et kontrollert rovdyr som evner å skru av og på ”bryteren” og gå fra null til hundre prosent i kontrollert aggresjon, og igjen fra hundre til null så snart situasjonen tillater det. Dette er noe som går stikk i strid med alt vi har lært om ”god norsk folkeskikk” og ”å vende det andre kinnet til” i oppveksten. Denne mentale overgangen kommer ikke like naturlig for alle.

At dette er en realitet i krig er noe man lett kan se for seg. Men det er også en realitet i dagens sivile samfunn. Følgende viser et lite utvalg av treff på søk på internett de siste årene:

- ”Mann (56) tiltalt for å ha drept kona og datteren med hammer og kniv.” (Myrvang, 2023)
- ”Dame slått med spade i Lillestrøm - mann pågrepet.” (Elgaaen, 2023)
- ”Nær drepen med skrujarn – no er mann dømd til tvungent psykisk helsevern for angrepet.” (Hole, S., Bjerknæs, S. S., Hellem-Hansen, V. L. ,2020)

Dette er en realitet som ansatte i politiet, psykiatrien, barnevernet, skolevesenet,- for å nevne noen, må forholde seg til. Det handler ikke bare om hvordan man kan bruke improviserte våpen på en offensiv måte, men vel så mye om hvordan gjenstander kan bli brukt mot en selv av andre. Den proaktive effekten av å kunne forutse hendelser og dermed gjøre tiltak i forkant av eventuelle forutsette hendelser vil i mange sammenhenger være et like stort mål. At miljøarbeideren har et bevisst forhold til hvilke redskaper som ligger i kjøkkenskuffa på boligen kan være forskjellen på om den neste utagerende episoden ender opp med for eksempel en knivstikking. En stor forskjell mellom tradisjonelle våpen som skytevåpen, kniv og lignende er at det er regulert hvem som har lov til å bære disse. Mange improviserte våpen vil kunne være dagligdagse gjenstander som ikke er regulert av lovverket med tanke på medbringelse eller i form av bæretillatelse. Disse kan dermed bæres ustraffet av hvem som helst.

Rent sikkerhetspolitisk vil mange hevde at vi nå lever i den mest utrygge tiden siden 2. verdenskrig her i Europa. Faren for en 3. verdenskrig har aldri vært mer reell. Samtidig har vi i Norge gjennom flere år levd i en boble sammenlignet med de fleste andre land i verden når det kommer til trivsel og trygghet. Norge er nok blant de landene i verden som scorer høyest på trivsel og trygghet. Norge ligger i år 2023 på 7. plass på world happiness report (World happiness report, 2023). Ser man bort ifra Corona-pandemien, så har vi ikke opplevd noen nevneverdige kriser sammenlignet med de fleste andre land. Vi har hatt det veldig godt, veldig lenge. Vi har på mange måter blitt bortskjemt på velferd og trygghet. Dette har smittet over også på hvordan vi trener og forbereder oss til krig i forsvaret. Det stilles mindre krav til fysisk og psykisk robusthet og vi trener mindre realistisk. Pedagogisk tilnærming og ivaretagelse av soldatene har fått så stort fokus at det overskygger målet,- å forberede soldatene på krig.

Om det noen gang skulle være tidskritisk at forsvaret vårt må styrkes så er det vel nå. Da er det viktig at vi prioriterer riktig med tanke på hva vi skal trene på og forberede oss for. Spesielt viktig blir dette for våre militære styrker. Et ofte brukt motto i militær sammenheng er; «Train as you fight, fight as you train.» En påminnelse om at man skal trene så nært opp mot virkeligheten som mulig. Realistisk trening har mange fordeler med seg, men det har også en bakside,- jo mer realistisk man trener jo større risiko for skader og ulykker vil det også være i mange sammenhenger.

1.1 Hensikt med studien

Vi har de siste årene sett en trend i forsvaret at toleransen for skader under trening og spesielt i nærkamptreningen har gått ned. Dette har blitt forsøkt mitigert ved å endre måten soldatene trener nærkamp på i form av å ta bort tosidig trening som sparring og nærkampløyper og å ta bort en del teknikker i tillegg til implementering av andre teknikker (Lødøen, A.D., 2019). Denne formen for risikostyring kan også framstå som feil ettersom at man da ved å ta bort all risiko under trening overfører en større risiko til skarpe oppdrag ved å ikke trene realistisk. Likevel har man sett at dette ikke har hatt den effekten som man skulle tro,- skadestatistikken har faktisk gått noe opp under nærkamptreningen. Konklusjonen har vært at man må tilbake til den opprinnelige nærkamputdanningen og heller bruke mer tid på å utdanne kompetente instruktører (Lødøen, 2019). Nærkamp som fag i Forsvaret og Politiet har vist seg å være skjørt på tross av sin viktige grunnleggende funksjon i utdanningen av soldater og polititjenestemenn. Grunnleggende funksjoner som har prinsipielle overførbarheter til de

fleste andre viktige soldatferdigheter som stridsteknikk og kampstrategi i tillegg til de fysiske egenskapene som styrke, kondisjon, robusthet, vilje, aggresjonskontroll, evne til å utøve proporsjonal bruk av makt osv. Skader i nærkamp har hatt en tendens til å føre til raske endringer i praksis for utdanning, trening og øving. Det store spørsmålet er derfor alltid; hvordan man skal unngå skader i nærkamptreningen. Og sekundært, hvordan kan man gjøre dette samtidig som man ivaretar den realistiske treningen.

En soldat sine ferdigheter består av mange forskjellige egenskaper og fagdisipliner. En av disse grunnleggende fagdisiplinene er nærkamp. Nærkamp i en militær sammenheng kan defineres som kamp mot fienden på kloss hold,- med og uten våpen. Militær nærkamp handler i ytterste konsekvens om kamp for liv eller død. En kamp hvor det i prinsippet ikke finnes regler,- i motsetning til kampsport i det sivile liv. I praksis betyr dette at man bruker de midler som er tilgjengelig for å overleve kampen. Dette er ikke en rettferdig slåsskamp styrt av regler, med en dommer som passer på sikkerheten til de som kjemper slik som i kampsporten. Det handler om å vinne kampen så raskt og enkelt som mulig, med de tilgjengelige midler man har. En andreplass i nærkamp er ingen sølvmedalje på pallen. Det er sannsynligvis en brutal måte å ende livet sitt på. Derfor trener man soldatene opp til å sloss til siste åndedrag og med alle tilgjengelige midler om nødvendig. Derav navnet til denne oppgaven, «Never fight fair». En påminnelse om nærkampens realitet og differansen mellom nærkamp og kampsport.

En stridende soldat er som oftest utstyrt med skytevåpen som rifle eller mindre to-håndsvåpen som maskinpistol, og eller, pistol. Det er og vanlig å bære kniv som er ment å kunne brukes som et våpen. Tradisjonelt sett har soldaten blitt trent opp i enkle, effektive og brutale teknikker som kan brukes i kamp uten våpen som slag, spark, kne, albuer, skalling, låsinger, kvelninger, biting, kloring, stikke fingre i øyne og tilsvarende,- alle kroppens våpen når primærvåpenet, skytevåpenet, av en eller annen grunn ikke kan brukes. Soldaten skal også kunne bruke riflen, pistolen, kniven eller feltspaden som et slag- eller stikkvåpen. Dette er det som er beskrevet i fagbøker og reglementer for nærkamp. Vi begynner å bruke våpnene og redskapene våre på en alternativ måte enn hva de faktisk var ment å brukes til, man improviserer. Dette er opphavet til termen «improviserte våpen».

Denne studien begrenser seg til et smalt tema. Likevel vil prinsippene omkring improvisasjon være anvendbar i mange andre sammenhenger innenfor sikkerhetshåndtering Innen

tradisjonell sikkerhetsledelse og krisehåndtering ønsker man ofte å ha faste rutiner, tiltakskort, prosedyrer og driller for å håndtere en sikkerhetstruende hendelse. Det ville vært useriøst å basere planen på improvisasjon. Likevel vil det være hendelser hvor de planlagte eller innøvde rutinene, drillene, prosedyrene og tiltakene ikke fungerer eller er tilstrekkelige. Det er i disse situasjonene at man vil måtte ty til improvisasjon.

Hvordan skal man trene og forberede soldatene på dette, - å sloss med alle tilgjengelig midler? Det ligger nærmest implisitt et stort skadepotensiale i dette når en ser at de som skal utøve denne form for trening med improviserte våpen er profesjonelle soldater. Uregulert trening med improviserte våpen for profesjonelle soldater, - som er trent og selektert til å kjempe og vinne for enhver pris vil ha et stort skadepotensiale. Det skal bare én hendelse til hvor en soldat har blitt slått med hammer på trening i Forsvaret eller Politiet, og det vil raskt kunne være et meget potent forsidemateriale for landets største tidsskrifter. Den testen tåler kanskje ikke nærkampfaget og det ville med stor sannsynlighet bli spikeren i kista for trening med improviserte våpen.

Hensikten med denne oppgaven er å få fram viktigheten med å trene profesjonelle soldater og politi i bruk av improviserte våpen, og hvordan dette kan gjøres på en måte hvor sikkerheten til soldatene og polititjenestemennene blir ivaretatt samtidig som man trener så realistisk som mulig.

Det ikke er funnet forskning som spesifikt tar for seg problemstillingen i denne studien. Det finnes derimot mye forskning, teori, faglitteratur, håndbøker, reglementer og dokumentasjon på enkeltemner i spørsmålsformuleringen som; trening, realistisk trening, nærkamp, improvisasjon, skader i nærkamptrening og akseptabel risiko. Teorien i denne studien baserer seg dermed på slike dokumenter. Dette gir samtidig grunnlag for å forske på nettopp det valgte tema som studien tar for seg.

1.2 Problemstilling

Trening i nærkamp innebærer en økt fare for skader på det utøvende personellet. Legger man til elementer som trening med improviserte våpen i tillegg øker også skadepotensialet ytterligere, og også det eventuelle omfanget av skader som kan oppstå. Dersom man også ønsker å trene realistisk vil også dette være en potenserende faktor på toppen av dette. Så kan man spørre seg, er det nødvendig å trene realistisk med improviserte våpen? Uansett hva man

mener om det så er det i hvert fall nødvendig å gjøre en grundig analyse før man tar en endelig vurdering. Som Bruce K. Siddle (1995) sier, forfatteren av ”Sharpening the warrior’s edge – The psychology of science of training” så er det vårt ansvar som instruktører å sørge for å gi soldatene og tjenestemennene den beste trening og forberedelse for overlevelse.

”Since the beginning of strategic warfare, a special group of individuals has been tasked with training warriors to survive in combat. This profession over ten thousand years old has influenced the rise and fall of nations throughout history. It is the only recognized profession that trains the students to protect lives by taking another life at the same time. It is also one of the few professions in which the instructor’s competence may be the difference between the life and death of the student or the general public ... the level of student proficiency is directly proportionate to the instructor’s training psychology and system design. Subsequently, instructors have a moral and legal obligation to constantly research methods to enhance training and, ultimately, to assure the survival of their students.” (Siddle, 1995, s.11-12).

Problemstilling for denne studien:

“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”

For å belyse problemstillingen ytterligere, knyttes følgende tre forskningsspørsmål til studien:

1. “Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?” Hensikten med dette forskningsspørsmålet er å finne ut hvilke skadepotensiale som ligger i realistisk trening med improviserte våpen. Det kan også tenkes at det er knyttet risiko til instruktøren, Forsvaret som organisasjon og nærkampfaget i forhold til omdømme.

2. “Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?” Det er en teori at dersom man klarer å identifisere hvilke skader og uønskede hendelser som kan oppstå i forskningsspørsmål nr.1, så vil man ut ifra dette kunne implementere barrierer og tiltak. Det vil også være interessant å finne ut hva som er nødvendige barrierer for å balansere sikkerhet og realisme.

3. “Hva kan regnes for å være akseptabel risiko under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?” Realisme og sikkerhet under trening og øving kan være to motvirkende faktorer,- dersom man øker tilstedeværelsen av den ene vil den andre kunne

minke. Hensikten her er å finne fram til en balanse som er akseptabel både for utøverne, nærkampfaget, forsvaret og samfunnets generelle oppfatning av hva som er akseptabel risiko.

1.3 Studiens avgrensning

Problemstillingen begrenses til å gjelde ”profesjonelle soldater og polititjenestemenn”. Dette er et bevisst valg gjort av sikkerhetsmessige grunner ettersom trening med improviserte våpen innebærer høy risiko i forhold til skadepotensiale for utøveren. Det krever at utøveren har et visst treningsgrunnlag og at denne type trening blir forbeholdt godt trente og erfarne soldater og politi som har vært gjennom en seleksjonsprosess og grunnutdanning. Trening med improviserte våpen vil være forbeholdt viderekommende utdanning innenfor nærkampfaget. I forsvaret vil dette være avdelinger som eksempelvis: Militær Livvaktavdeling, Forsvarets spesialkommando, Marinejegerkommandoen, Kystjegerkommandoen, Fjernoppklaringskvadronen og Telemark Bataljonen, for å nevne noen. I politiet vil det være avdelinger som PST Livvakt, Beredskapstroppen og Utrykningsenhetene (UEH).

Improviserte våpen defineres av forskeren i denne oppgaven som; *gjenstander som ikke er ment til å tjene som et våpen, men som ved improvisasjon kan brukes til å påføre en motstander skade og brukes som et våpen*. Det kan være verdt å skille mellom alternative våpen som også er en mye brukt terminologi innen nærkamp og som kan defineres som; andre våpen enn de man er satt opp med i sin grunnutrustning som soldat eller politi, eksempelvis batong, pepperspray, taser, kniv osv. Forsvaret har en egen terminologi for denne typen maktmidler,- og går under det som kalles *mindre dødelige våpen*.

Med ”realistisk trening” menes det her at man trener så virkelighetsnært som mulig. At man forsøker i utdanning og trening å gjenskape virkeligheten så mye som praktisk mulig i forhold til risiko og sikkerhet, økonomi, modenhet og erfaring blant utøverne. I tillegg til at man må ta de etiske og pedagogiske forhåndsregler for samhandling med mennesker. Alt dette veid opp mot det Forsvaret kaller gevinst eller kampkraft.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven startet med en problemstilling som blir forsøkt besvart ut ifra tre forskningsspørsmål. Studien er basert på kvalitativ forskningsmetode bestående av intervju, dokumentstudie og observasjon. Dokumentanalysen baserer seg på håndbøker, regelverk og tidligere forskning på lignende emner. Observasjon ble utført som en ikke-deltakende observatør med feltnotater, kamera og innsamling av dokumenter. Intervjuet ble gjennomført

som et semistrukturert intervju, med strukturerte spørsmål, men med mulighet for utdypning, og dialog informant og forsker imellom. Videre er problemstillingen og forskningsspørsmålene drøftet opp i mot empirien og teorien for så å sammenfatte i en konklusjon for problemstillingen. Avslutningsvis blir det gitt noen anbefalinger til endringer innen fagfeltet nærkamp for Forsvaret og Politiet samt de øvrige nødetater og diverse institusjoner innen humanomsorgen.

2 Teori

“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”

For å finne fram til den relevante teorien i denne problemstillingen vil det være hensiktsmessig å dele den opp i enkeltemner for videre dypdykk inn i disse. Kjernen i oppgaven dreier seg om to teoretiske tema; ”realistisk trening” og ”akseptabel risiko”. Kjennskap til teori om disse to temaene vil danne grunnlaget for forståelse av hvordan disse temaene kan omsettes i praksis. Videre er det behov for å dykke ned i termen ”improviserte våpen” for å danne et felles grunnlag for forståelsen av hva som det her menes med denne termen ettersom dette er det sentrale verktøyet i denne formen for trening.

I dette kapittelet vil det presenteres et utvalg av teoretiske perspektiver som vil bidra til å belyse denne problemstillingen og forskningsspørsmålene. Teoriene som benyttes er blant annet hentet fra; Aven, T., Røed, W., Wiencke, H. S. (2017), Engen, O. A. H., Kruke, B. I., Lindøe, P. H., Olsen, K. H., Olsen, O. E., Pettersen, K. A. (2017), Gjerset, A., Holstad, P., Raastad, T., Haugen, K., Giske, R. (2016), Lunde, I. K., (2019), Mashiro, N. (1995), Njå, O., Sommer, M., Rake, E. L., Braut, G. S. (2020), Reason, J. (2020), Rerup, C. (2001) og Siddle, B. (1995).

Trening generelt er forbundet med en viss risiko for skade. Når treningen skal være så realistisk som mulig, vil denne risikoen økes ytterligere. En nullvisjon for skader innenfor trening bør ikke være et mål ettersom at det ville innebære så store begrensninger for treningen at den da ville blitt urealistisk. Likevel må det være et mål å begrense skadeomfanget og finne en balanse mellom risiko for skader og realistisk trening. Risikostyring er verktøyet som kan balansere dette.

Innledningsvis vil derfor begrepet risiko belyses, slik at det kan settes i sammenheng med oppbygging og planlegging av utdanning, trening og øving. Begrepene sannsynlighet, konsekvens, kunnskapsstyrke, restrisiko, barrierer og sikkerhetstiltak, risikoanalyse, risikoanalyseprosessen, risikostyringsprosessen, og akseptabel sikkerhet vil bli belyst for å vise hva man må ta hensyn til i planlegging og utførelse ved realistisk trening med improviserte våpen. Til slutt vil det bli vist til teori rundt trening, realistisk trening og improvisasjon, ettersom dette er sentrale begreper i problemstillingen. Improviserte våpen er

et resultat av improvisasjon, og det blir dermed naturlig å se nærmere på hva det vil si å improvisere.

Teorien i dette kapitlet vil være med på å belyse problemstillingen; *“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”*

2.1 Risiko

Risiko handler om fremtidige hendelser og konsekvenser knyttet til disse hendelsene. Når man snakker om noe som kan inntreffe i framtiden vil det alltid være forbundet med en viss usikkerhet både i forhold til om hendelsen vil skje og konsekvensene av denne. Hvor trolig det er at hendelsen vil skje og hva som blir konsekvensen av den uttrykkes ved hjelp av begrepet sannsynlighet. Sannsynlighetene bestemmes ut ifra kunnskapen som legges til grunn for utarbeidelsen av risikoanalysen og kalles kunnskapsstyrke eller bakgrunnskunnskap (Aven et al., 2017). Kunnskapsstyrke blir omtalt senere i dette kapitlet.

Risiko forbundet med en aktivitet kan defineres følgende: *“Usikkerheten og alvorligheten av konsekvensene av aktiviteten”* (Aven et al., 2017, s. 32). Risiko kan være usikkerheten til både positive og negative konsekvenser knyttet opp imot en hendelse. Risiko i forbindelse med spesifikke hendelser beskrives gjennom en risikoanalyse.

2.2 Sannsynlighet

“En sannsynlighet er en måte å utrykke usikkerheten på... eller hvor trolig det er at en bestemt hendelse vil inntreffe.” (Aven et al., 2017, s.33). For å gjengi sannsynlighet på en kortfattet måte kan dette uttrykkes både kvantitativt, med tallverdier, eller kvalitativt, med ord som et måleredskap. Ved å bruke kvantitativ metode kan man for eksempel si at det er 10% sannsynlighet for å trekke et vinnerlodd ut av en urne som inneholder totalt 10 lodd. Ved bruk av kvalitativ metode å beskrive sannsynlighet på kan man ved hjelp av forhåndsdefinerte begreper som skaleres fra eksempelvis; lite sannsynlig, mindre sannsynlig, sannsynlig og meget sannsynlig sette ord på sannsynligheten for at en hendelse vil inntreffe. Ved å bruke samme eksempel som over kan man si at sannsynligheten for at man trekker vinnerloddet ut av en urne på 10 lodd, er lite sannsynlig.

2.3 Konsekvens

Konsekvens er selve potensialet i en hendelse, enten utfallet er positivt eller negativt. En og samme hendelse kan medføre konsekvenser i ulike dimensjoner. Den samme initierende

hendelsen kan for eksempel medføre økonomiske tap, tap av liv eller skade på helse for mennesker i tillegg til konsekvenser for miljøet (Aven et al., 2017). Det er her viktig at konsekvenspotensialet som beskrives er realistisk og ikke usannsynlig. Dette må være stort nok til at det omfatter all sannsynlig negativ utvikling som ligger i beredskapssituasjonen, samtidig som det ikke omfatter absolutt alle tenkelige negative utviklinger (Lunde, 2019). I en konsekvensanalyse vil man gjøre en vurdering av alle mulige konsekvenser en hendelse kan føre til. For å angi risiko vil vi i mange tilfeller begrense det til å angi relativt grove konsekvenskategorier som eksempelvis svært lav til svært høy som vist i matrisen under.

Sannsynlighet	Svært høy					
	Høy					
	Medium					
	Lav					
	Svært lav					
		Svært lav	Lav	Medium	Høy	Svært høy
		Konsekvens				

Figur 1 Risikomatrix med sannsynlighet og konsekvens (Rolstadås et al., 2014)

2.4 Kunnskapsstyrke

Generelt kan vi si at risikoen forbundet med en hendelse beskrives med sannsynlighet og konsekvens. Sannsynligheten bygger igjen på hvilken bakgrunnskunnskap man har.

Kunnskapsstyrke er et begrep man bruker for å beskrive validiteten til bakgrunnskunnskapen og dermed styrke validiteten på sannsynlighetsberegningen. En sannsynlighet uttrykker med andre ord hvor trolig en mener det er at en hendelse vil inntreffe, gitt en spesifikk bakgrunnskunnskap. Tallene eller scoren man setter på en sannsynlighet for at en hendelse vil inntreffe vil i seg selv ikke si noe mer enn at dette i verste fall kan være ren gjetning fra den eller de som har gjort analysen (Aven et al., 2017). En god risikoanalyse vil si noe også om kunnskapstyrken, da kan følgende fremgangsmåte være en god retningslinje å følge:

*Kunnskapsstyrken vurderes som **svak** dersom én eller flere av disse betingelsene er oppfylt:*

- a) *Forutsetningene som er gjort, representerer sterke forenklinger.*
- b) *Data/informasjon er ikke-eksisterende eller svært upålitelige/irrelevant.*
- c) *Det er stor uenighet blant eksperter.*

d) De fenomener som er involvert, er dårlig forstått, modeller eksisterer ikke, eller kjent for/antatt å gi dårlige prediksjoner.

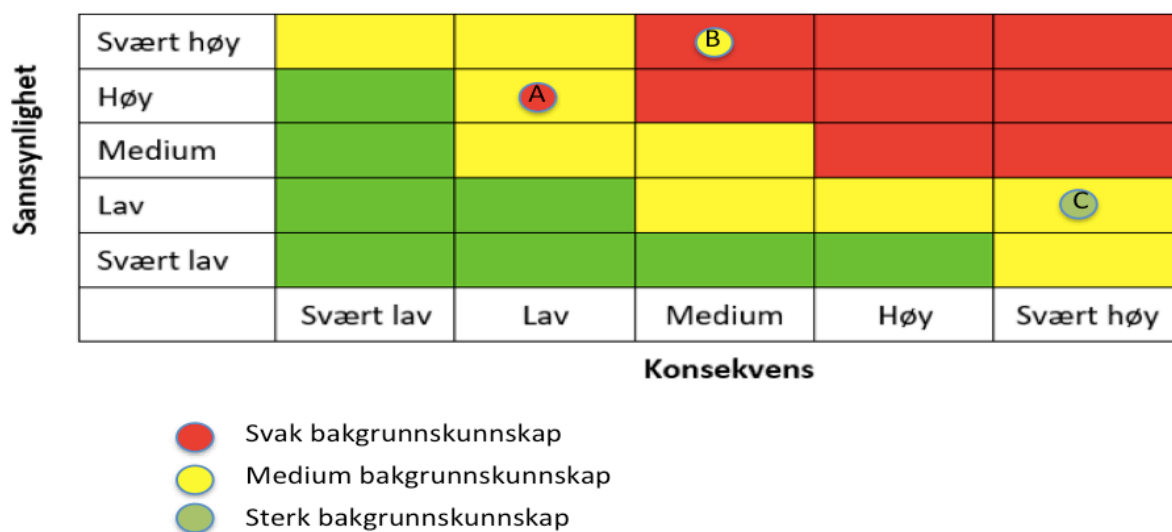
Dersom alle de følgende kriterier (i den grad de er relevante) er oppfylt, vurderes kunnskapen å være **sterk**.

- 1) Forutsetningene som er gjort anses som svært rimelige.
- 2) Store mengder pålitelighet og relevant data/informasjon er tilgjengelig.
- 3) Det er bred enighet blant eksperter.
- 4) Fenomenene som er involvert er godt forstått, modellene som brukes er kjent for å gi prediksjoner med den nødvendige nøyaktighet.

(Aven et al., 2017, s.35)

Tilfeller mellom disse to vurderes å ha **medium styrke**, for eksempel dersom én eller to av disse kriteriene for sterk kunnskap ikke er oppfylt, og svak dersom tre eller fire av dem ikke er oppfylt (Aven et al., 2017).

I en risikomatrix kan kunnskapsstyrken vises eksempelvis ved å gi hendelsen en farge.

Figur 2 Risikomatrix som viser kunnskapstyrken til hendelse A, B og C ved bruk av fargebobler. (Figur: Glenn Jarlsby, basert på Rolstadås et. al. sin figur for risikomatrix for sannsynlighet og konsekvens.)

I matrisen over kan vi eksempelvis lese at det er høy sannsynlighet for at hendelse A vil inntreffe, og konsekvensen ved denne hendelsen er lav. Men kunnskapsstyrken til hendelse A er satt til svak. Dette sier igjen noe om hvor stor vekt beslutningstager bør legge på denne spesifikke hendelsen når det kommer til å implementere risikoreducerende tiltak og barrierer tilknyttet hendelse A.

2.5 Restrisiko

Uansett hvor god risikohåndtering man gjør vil det alltid foreligge en viss risiko for at uønskede hendelser vil kunne oppstå på tross av gode analyser og tiltak. Den risiko man sitter igjen med omtales ofte som *restrisiko*. Det er i fagmiljøet uenighet om bruken av dette begrepet ettersom det kan være misvisende (Lunde, 2019). Det er her tatt med fordi begrepet brukes i Forsvarets risikomatrise, ORM – Operational risk management.

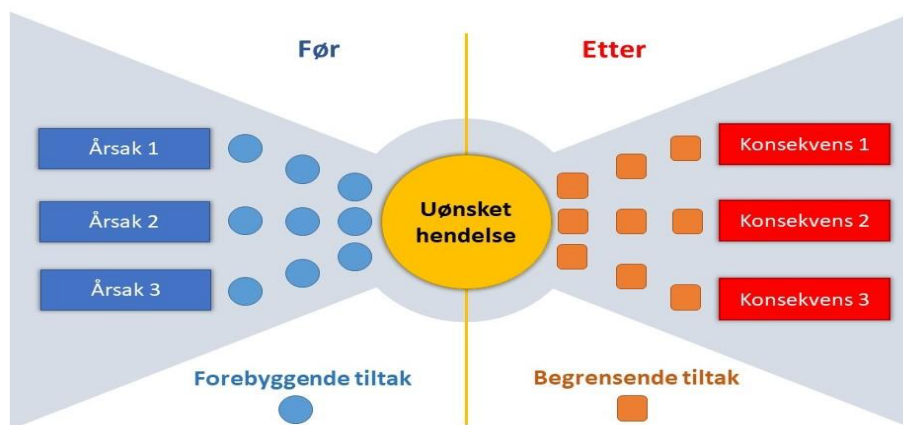
Restrisiko vil alltid foreligge ettersom vi aldri kan være helt sikre på at vi har lyktes med å: *”Identifisere alle uønskede hendelser som kan inntreffe, identifisere alle mulige årsaker eller konsekvenser som tilhører de uønskede hendelsene vi har identifisert, etablere barrierer som fjerner all risiko eller at barrierer holder nødvendig kvalitet over tid.”* (Lunde, 2019, s. 39).

Restrisiko kan deles inn i fem overordnede kategorier av hendelser som vi aldri kan gardere oss fullstendig mot:

- *”Tilsiktede menneskelige handlinger: terror, sabotasje eller annen kriminalitet.*
- *Menneskelige feilhandlinger: manglende kompetanse eller bevissthet.*
- *Materiellsvikt: svikt i materialer, hjelpemidler, systemer eller overføringer.*
- *Annen påvirkning: ekstremvær, naturkatastrofer, epidemier eller angrep av dyr og levende organismer.*
- *Uidentifiserte hendelser: hendelser som foreløpig er ukjente og derfor ikke lar seg kategorisere, gjerne omtalt som ”sorte svaner”* (Lunde, 2019, s. 39).

2.6 Barrierer og sikkerhetstiltak

En viktig del av risikohåndteringen dreier seg om å implementere sikkerhetstiltak, eller barrierer, for alle de uønskede hendelsene som er identifisert i risikoanalysen. Det overordnede målet her er å *”fjerne eller å redusere risikoen til et nivå som virksomheten kan akseptere”* (Lunde, 2019, s. 34). Det er vanlig å skille mellom forebyggende tiltak (pro-aktive) og konsekvensreducerende eller begrensende tiltak (re-aktive). Bow-tie diagram kan brukes som en oversikt og kartlegging av årsaker (før) og konsekvenser (etter) tilknyttet en uønsket hendelse. I tillegg kartlegges de implementerte forebyggende og begrensende tiltakene forbundet med de uønskede hendelsene som vist i figur 3.

Figur 3 Bow-tie diagram. (UiB, 2023)

Videre vil det være viktig med *barrierestyring* som i praksis er å overvåke og kontrollere at barrierer fungerer som de skal, også over tid. Kontinuerlig barrierestyring er dermed meget viktig for å unngå forringelse i kvalitet med hensyn til utstyr, materiell, personell, rutiner og prosedyrer osv (Lunde, 2019). Barrierene velges ut, dimensjoneres og implementeres i prosjekteringsfasen. Deretter må de vedlikeholdes, videreutvikles og forbedres i driftsfasen.

Det er vanlig å skille mellom *aktive barrierer* (krever ekstern aktivering, manuell eller automatisk) og *passive barrierer* (uavhengig av ekstern aktivering). Hvordan disse barrierene fungerer i praksis beskrives med begrepet *ytelse*, og deles inn i:

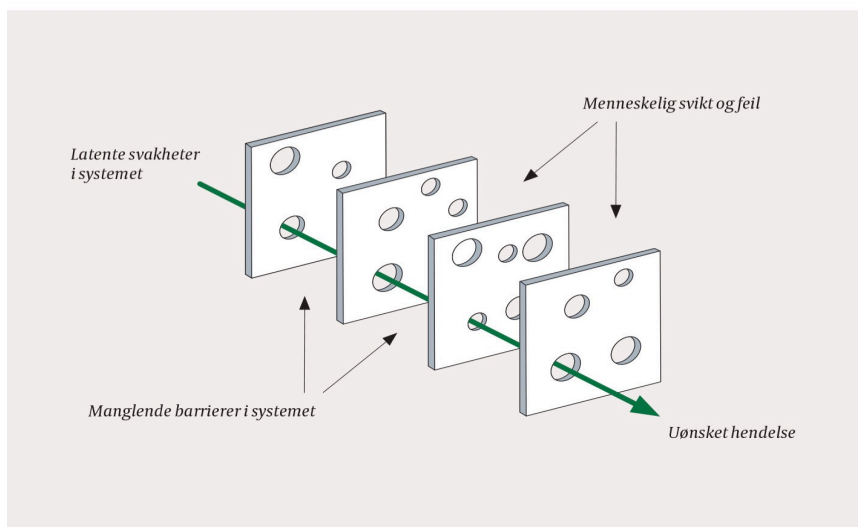
- **”Pålitelighet** – om beredskapen (barrieren) virker ved behov.
- **Effektivitet** (kapasitet, tid) – hvor god ytelse av beredskapssystemet (barrieren) er, gitt at det (den) virker.
- **Sårbarhet** – i hvilken grad beredskapssystemet (barrieren) går tapt eller svekkes av den aktuelle ulykkeshendelsen.” (Njå et al., 2020, s. 215)

James Reason (2020) sammenligner barrierene i sin ”Swiss cheese-modell” med osteskiver hvor hullene i osteskivene representerer sikkerhetshullene i barrierene, enten som aktive feil eller latente forhold. Stort sett fungerer disse barrierene som de skal, men alle barrierer vil også ha begrensninger eller svakheter. Disse hullene som Reason snakker om vil åpne seg, lukke seg, endre posisjon og forandre seg hele tiden, de er aktive. Tilstedeværelsen av en feil eller et hull i barrieren trenger ikke nødvendigvis lede til en uønsket hendelse. Ettersom man har flere lag av barrierer vil dette først skje når flere feil eller hull i flere alle de aktuelle barrierene tilknyttet en spesifikk hendelse er åpne innenfor samme tid og sted, eller som

illustrert i figur 4, ”stilt opp på rekke”. Reason sier at disse hendelsene har et opphav i aktive og latente forhold, og at det nesten alltid er en kombinasjon av begge disse (Reason, 2020).

Aktive feil kan eksempelvis være en ansatt eller person som ubevisst begår feil, eller som bevisst begår feil for eksempel i den hensikt å forenkle sine arbeidsoppgaver ved å unngå å følge rutiner og prosedyrer. Slike aktive feil er som regel tidsbegrenset og vedstår ikke over lang tid (Reason, 2020).

Latente feil stammer gjerne fra beslutninger tatt på strategisk nivå eller av beslutningstakeren. Dette kan eksempelvis være grunnet manglende erfaring eller kunnskap om systemet, eller på grunn av økonomiske prioriteringer. Og resultatet kan være for eksempel være tidspress, underbemanning, underdimensjonert materiell og utstyr, utmattelse av personell, og manglende erfaring og kompetanse. Latente feil kan derfor skape hull og svakheter i systemet som vedvarer over lang tid. Latente feil kan gjerne ligge “sovende” i lang tid før de sammentreffer med en eller flere aktive feil og dermed fører til en uønsket hendelse. I motsetning til de latente feilene vil de aktive feilene ofte være vanskeligere å identifisere. Aktive feil kan rettes opp og utbedres ved å ta tak i de latente forholdene, ettersom de aktive feilene har sitt opphav i de latente forholdene. Dette oppnår man i følge Reason gjennom en god sikkerhetskultur som er proaktiv istedenfor reaktiv. *“We cannot change the human condition, but we can change the conditions under which humans work.”* (Reason, 2020, s. 769).

Figur 4 James Reason sin Swiss cheese modell. (Bretthauer et al., 2017)

2.7 Risikoanalyse

”Risikoanalysen har som mål å kartlegge og beskrive risiko” (Aven et al., 2017, s. 15). Med dette menes å identifisere de aktuelle initierende hendelsene som kan oppstå i forbindelse med en aktivitet og deretter beskrive årsaken og konsekvensene forbundet med disse hendelsene. Det overordnede målet med en risikoanalyse er å danne et beslutningsgrunnlag for beslutningstakerne. Hensikten her er å komme fram til de beste løsninger og tiltak veid opp imot ulike hensyn som sikkerhet og økonomi i tillegg til trussel eller fare man står ovenfor og verdiene man ønsker å beskytte. I forsvaret kalles dette for balansert sikring. I tillegg har vi i mange sammenhenger myndighetskrav, regelverk og standarder som må tilfredsstilles for diverse aktiviteter (Aven et al., 2017).

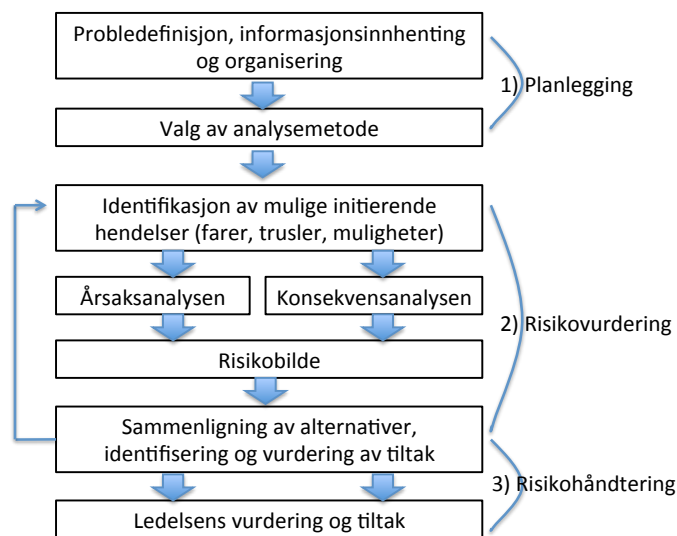
Dette kan gjøres på forskjellige måter, ved bruk av forskjellige metoder alt ettersom hva risikoanalysen skal brukes til. Aven et al. (2017) skiller mellom tre hovedkategorier av risikoanalysemetoder:

Hovedkategori	Fremgangsmåte	Beskrivelse
Forenklet risikoanalyse	Kvalitativ	Forenklet risikoanalyse er en uformell fremgangsmåte som kartlegger risikobildet ved hjelp av idé-dugnad og gruppediskusjoner. Risikoen vil kunne presenteres på en grov skala, for eksempel liten, moderat, stor. Det gjøres ikke bruk av formaliserte risikoanalysemetoder.
Standard risikoanalyse	Kvalitativ eller kvantitativ	Standard risikoanalyse er en mer formalisert fremgangsmåte der det benyttes anerkjente risikoanalysemetoder for eksempel HAZOP og grovanalyse. Ofte brukes risikomatriser til å fremstille resultatene.
Modellbasert risikoanalyse	Primært kvantitativ	Modellbasert risikoanalyse bruker teknikker som for eksempel hendelsestreanalyse og feiltreanalyse til å beregne risiko.

Figur 5 Hovedkategorier av risikoanalysemetoder. (Aven et al., 2017, s.17)

2.8 Risikoanalyseprosessen

Risikoanalyseprosessen kan deles inn i tre ulike faser, *planlegging*, *risikovurdering* og *risikohåndtering* (Aven et al., 2017).

Figur 6 Risikoanalysens ulike trinn. (Aven et al., 2017, s. 23)

Planleggingsfasen kan deles inn i to aktiviteter,- problemdefinisjon, informasjonsinnhenting og organisering, og valg av analysemetoder. Det å ha et klart formål og en tydelig problemstilling er en forutsetning for en god risikoanalyse. Hvilke former for risiko er det analysen skal dekke? Det kan være risiko knyttet til liv og helse, miljøhensyn, omdømme, informasjon, økonomiske verdier osv. Det kan være at flere kategorier kan dekkes ved bruk av samme metodikk, eller at man blir nødt til å bruke flere metoder for å dekke over alle former for risiko. I planleggingsfasen vil man også avdekke nødvendig ressursbruk med tanke på personell, tid, utstyr, nødvendig dokumentasjon og informasjon osv. Hensikten med analysen er førende for om man velger å bruke en forenklet, standard eller modellbasert metode for risikoanalyse. Det kan også være at man velger å bruke flere typer analysemetoder avhengig av hvilken fase man er i prosessen, hvilken tilgang man har på resurser, informasjon og systemets kompleksitet (Aven et al., 2017).

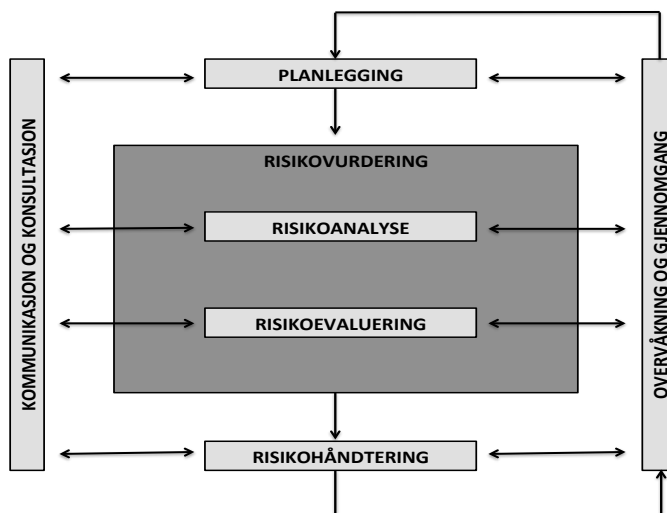
Risikovurderingen består igjen av to faser, henholdsvis risikoanalyse og risikoevaluering. Risikoanalysen er allerede omtalt i kapittel 2.7 i denne studien. Siste fase i risikovurderingen er risikoevalueringen som også er en del av risikohåndteringen som er siste trinn i risikoanalyseprosessen. Her evalueres resultatene i risikoanalysen. Det taes her standpunkt til hvilke løsninger man skal gå for, om risikoen er for høy, og om det er behov for å implementere tiltak og eventuelt hvilke. Sluttproduktet her blir selve beslutningsgrunnlaget

som fører videre til siste trinn i risikoanalyseprosessen,- ledelsens vurderinger og beslutninger (Aven et al., 2017).

2.9 Risikostyringsprosessen

Risiko kan styres, og kalles *risikostyring*. ”Med risikostyring forstås alle tiltak og aktiviteter som gjøres for å styre risiko. Risikostyring handler om å balansere konflikten mellom å utforske muligheter på den en siden, og å unngå tap, ulykker og katastrofer på den andre siden.” (Aven et al., 2017, s.19).

En viktig forutsetning for at man skal få implementert risikostyringen er at den er forankret i virksomhetens ledelse (Aven et al., 2017). Aven et al. Bruker begrepet ”risikostyringsprosessen” når risikoanalyseprosessen også inkluderer andre styringselementer som kommunikasjon og konsultasjon, og overvåkning og gjennomgang. Risikostyringsprosessen innebærer en kontinuerlig evaluering mellom de som utfører risikoanalysen og beslutningstakere gjennom hele prosessen ved hjelp av kommunikasjon og konsultasjon, og overvåkning og gjennomgang av barrierer og sikkerhetstiltak som er implementert, som vist i figur 6 (Aven et al., 2017).

Figur 7 Risikostyringsprosessen. (Aven et al., 2017, s.22)

2.10 Akseptabel risiko

”Akseptkriterie for risiko er uttrykk for et akseptabelt risikonivå i en virksomhet.” (Engen et al., 2017, s.283-284). Risikoen beskrives som tidligere nevnt gjennom risikoanalysen.

Generelt i samfunnet ønsker vi at risikoen for bedrifter, organisasjoner og aktiviteter blir holdt

på et nivå som er *sosialt akseptert* og så lavt som mulig. Dette er ikke enkelt å sette en standard på ettersom det avhenger av hvilken type aktivitet det dreier seg om og hvem vi må forholde oss til. Det er for eksempel en allmenn forventning om at ansatte i den skarpe enden av nødetatene skal kunne løse oppdrag forbundet med større risiko enn eksempelvis ansatte i servicenæringen. ”*Ved fastsettelse av risikonivå må en finne frem til en balanse mellom ønsket om å få til forbedringer (ambisjonsnivå) og de muligheter som fins for å tilfredsstill kriteriene (realisme). Realisme sikres blant annet ved å ta utgangspunkt i målte eller beregnede verdier i sammenlignbar virksomhet.*” (Njå et al., 2020, s. 182). Sammenlignbar virksomhet for trening og øving bør i denne sammenheng være de skarpe operasjoner man trener og øver for.

Dersom aktiviteten er *hensiktsmessig* i forhold til risiko vil den gjerne også oppleves som *akseptabel*. I følge Njå et al. (2020) formuleres det sjeldent eksplisitte risikoakseptkriterier i forbindelse med kvalitative risikoanalyser. ”*En løsning anses som akseptabel dersom for eksempel dette er den overveiende oppfatningen til en eller flere personer som representerer de nødvendige fagområder og som har den nødvendige kunnskap og erfaring til å foreta en velbegrunnet vurdering.*” (Njå et al., 2020, s. 179).

Njå et al. lister opp følgende viktige forhold som eksempler på om risikoen blir oppfattet som høy:

- *Ufrivillig risikoeksponering*
- *Manglende personlig kontroll*
- *Stor usikkerhet knyttet til hva som vil bli konsekvensene*
- *Manglende personlig erfaring med risikoen (frykt for det ukjente)*
- *Genetiske effekter av eksponeringen (trussel for fremtidige generasjoner)*
- *Katastrofale hendelser*
- *Nytteverdier ikke særlig synlige*
- *Nytteverdier går til andre*

(Njå et al., 2020, s. 175)

”*Kravet om forsvarlighet er en rettslig standard. Det innebærer at innholdet bestemmes av normer utenfor loven.*” (Njå et al., 2020, s. 168).

2.11 Trening

Trening er et sentralt begrep i denne studien og kan defineres følgende: *”Trening kan defineres som systematisk påvirkning av organismen over tid med sikte på å endre de fysiske, koordinative, psykiske og sosiale forutsetningene som ligger til grunn for prestasjonsevnen.”* (Gjerset et al., 2016, s. 9). Vi har med andre ord forskjellige fysiske og psykiske forutsetninger når det kommer til å prestere noe. Dette vil ta tid å endre eller utvikle i ønsket retning. Tidsaspektet som er nødvendig vil avhenge av de forutsetningene man har til grunn, og er derfor individuelt. Noen vil dermed nå lenger progresjonsmessig på samme tid enn andre. I tillegg krever det at treningen er satt i en form for system for å oppnå framgang og utvikling. *”Skal du ha best mulig framgang i treningen, må du trene riktig. Vi sier at treningen må ha god kvalitet, og både hvor lenge, hvor hardt og hvor ofte du trener, må tilpasses det du trener for og din egen form.”* (Gjerset et al., 2016, s. 9).

2.12 Realistisk trening

For at elevene skal kunne mestre maktutøvelse i en skarp situasjon vil det i følge Siddle (1995), *”Sharpening the warriors edge”*, være trening og drilling av de grunnleggende teknikkene, det han kaller for *”survival response programs”* som er det første som må etableres (Siddle, 1995, s. 30). Survival response programs brukes som en betegnelse for en drill eller teknikk utviklet for å løse en spesifikk situasjon eller flere lignende situasjoner. Videre mener han at jo oftere denne teknikken blir repetert jo raskere vil eleven være i sin utførelse av teknikken; *”...we do know that all neural programs are strengthened the more a program is repeated due the increased myelination¹ of the axons². As the myelination increases, so does the fluidity and speed of the technique.”* (Siddle, 1995, s. 30).

Det er en teori at dersom man ikke har tenkt tanken før, så er det mindre sannsynlig at man vil gjøre det i kamp, under ekstreme fysiske og psykiske påkjenninger hvor den kognitive kapasiteten med stor sannsynlighet er betraktelig svekket. *”...research indicates that the focus of our training should be directed at the development of automatic responses to a specific threat stimuli. This can be accomplished if instructors examine their training and coincide the*

¹ Myelinisering er dannelse av myelin som er et fettliknende stoff som ligger utenpå nervefiberene og gjør at nervesignalene

² Akson er en celleutløper som leder impulser fra en nervecelle. (Holck, 2021)

skills learned with a stimulus, which simulates a threat stimulus that the student will meet in combat.” (Siddle, 1995, s.38).

I følge Siddle (1995) vil eleven sin situasjonsforståelse av hva som er i ferd med å skje og påfølgende valg av teknikk eller løsning være vel så kritisk for å lykkes. Det hjelper lite å kunne en teknikk dersom man ikke gjenkjenner situasjonen for når den skal brukes. Dette avhenger av følgende to elementer i treningen, hvor det første er *gjenkjenning av trusselen*, og det andre er *utvalgt teknikk eller drill til den spesifikke trusselen*. Å trene elevene opp i å utføre teknikker eller driller under kampstress (ytre påkjenninger) vil være viktigere enn å kunne flere teknikker eller driller. Dersom elevene blir utsatt for denne typen trening under realistiske omgivelser og ytre stressfaktorer tilsvarende en reell situasjon vil elevene danne seg mentale bilder som gjør det enklere å identifisere tilsvarende eller lignende situasjoner i en skarp hendelse og dermed prosessere raskere for å ta de riktige avgjørelsene. Denne prosessen starter med identifikasjon og analyse av trusselnivå eller motstand man står ovenfor. Underbevisstheten vil deretter velge respons basert på tidligere erfaring og trening. Utvalgt teknikk eller drill vil deretter bli ”lastet ned” i sentralnervesystemet som igjen vil resultere i en spesifikk muskel respons. Denne syklusen vil oppstå hver gang en elev blir utsatt for en trusselstimuli (Siddle, 1995).

”The key to successful survival training is finding methods to decrease the student’s reaction time to a threat stimulus, and provide training which will condition the students to an automatic response without hesitation. This cannot occur through static skill repetition, in which the skill is not practiced without the threat stimulus... An automatic response to a specific threat can only occur when the students practice a skill in conjunction with a specific level of threat.” (Siddle, 1995, s. 36).

Treningslæren sitt *prinsipp om spesifisitet* sier følgende: *”Den bør best mulig tilfredsstille de kravene som blir stilt i den situasjonen du trener for”*. Vi snakker her om trening.

”Ved spesifikk trening er det viktig at:

- *Øvelsene blir gjennomført teknisk riktig*
- *Treningen så langt som mulig foregår i idrettens rette element*
- *Treningen blir utformet med riktig intensitet og varighet”*

(Gjerset et al., 2016, s. 438)

Realistisk trening er bygd på dette prinsippet. For en syklist som trener for en spesifikk konkurranse vil dette for eksempel være å sykle utendørs på den sykkelen som brukes i konkurransen, i samme type terreng som konkurransen skal foregå i, og i samme klima og høyde over havet. Jo flere av disse ytre faktorene man klarer å spille inn basert på erfaring fra lignende situasjoner, jo mer realistisk vil treningen bli. En viktig faktor å få med i denne prosessen er de fysiske og psykiske påkjenningene som oppstår under ekstremt fysisk og psykisk stress som følge av at kroppens egne beredskapssystemer settes i gang med å optimalisere organismen for kamp eller flukt som følge av hormonutskillelse i kroppen. Adrenalin og noradrenalin er eksempler på hormoner som blir utskilt og som gjør at man vil oppleve fysiske reaksjoner som vil kunne endre vår persepsjon,- både forsterking og svekking av disse, som; tunnelsyn eller trussel fokus (svekket helhetsoversikt), redusert eller fokusert hørsel, økt smertetoleranse osv. Det vil derfor være stor forskjell på reaksjonstid, valg av respons og utførelsen av en teknikk under påvirkning av ytre stressfaktorer, i motsetning til å gjøre det samme under rolige, kontrollerte og forutsigbare forhold (Siddle, 1995). *"If the perceptual input decreases, cognitive processing will automatically be effected. It appears that increased heart rates create a catastrophic affect on perceptual skills, cognitive processing skills, reaction time and motor skill performance."* (Siddle, 1995, s. 79). Det er to måter å øke puls på, den ene er ved økt fysisk aktivitet, og den andre er hormonindusert via kognitivt påført stress. I følge Siddle (1995) er dette antageligvis trenbart og det er dermed avgjørende at man er i fysisk god form og at man er vant til å håndtere mentalt stressende situasjoner som er tilnærmet realiteten for å lykkes i de reelle situasjoner. *"The author is convinced that controlling the heart rate is the answer to survival performance."* (Siddle, 1995, s. 85).

Realistisk trening i denne oppgaven defineres som trening i det rette element hvor elevene blir påført ytre stressfaktorer basert på erfaring fra tilsvarende eller lignende situasjoner fra virkeligheten som den de trener på.

2.13 Improvisasjon

I artikkelen *"Houston, we have a problem"*, av Claus Rerup nevner han Crossan og Sorreti (1997, s. 155) sin definisjon av improvisasjon: *"Intuition guiding action in a spontaneous way."* (Rerup, 2001, s. 7). Rerup utarbeidet i forbindelse med denne artikkelen et rammeverk for hvordan man skal forstå improvisasjon innen organisasjoner. Improvisasjon er et verktøy for overlevelse i dynamiske omgivelser der ekspertise ikke er tilstrekkelig med mindre den

kombineres med kreativitet for å møte de utfordringene man står ovenfor. Improvisasjon blir dermed et verktøy som kan brukes når aktuelle rutiner og prosedyrer ikke lenger strekker til. Improvisasjon er et resultat av *erfaring* og *kreativitet*. Resultatet av improvisasjon kan som sagt være overlevelse ved å lære gjennom handling og tilføre ny kunnskap og kompetanse. Videre sier han at improvisasjon er en egenskap som krever jevnlig trening og vedlikehold (Rerup, 2001).

”Regardless of how mindful a social system is, it will never be able to imagine, simulate, anticipate, and prepare for every error or contingency in advance.” (March, 1976).

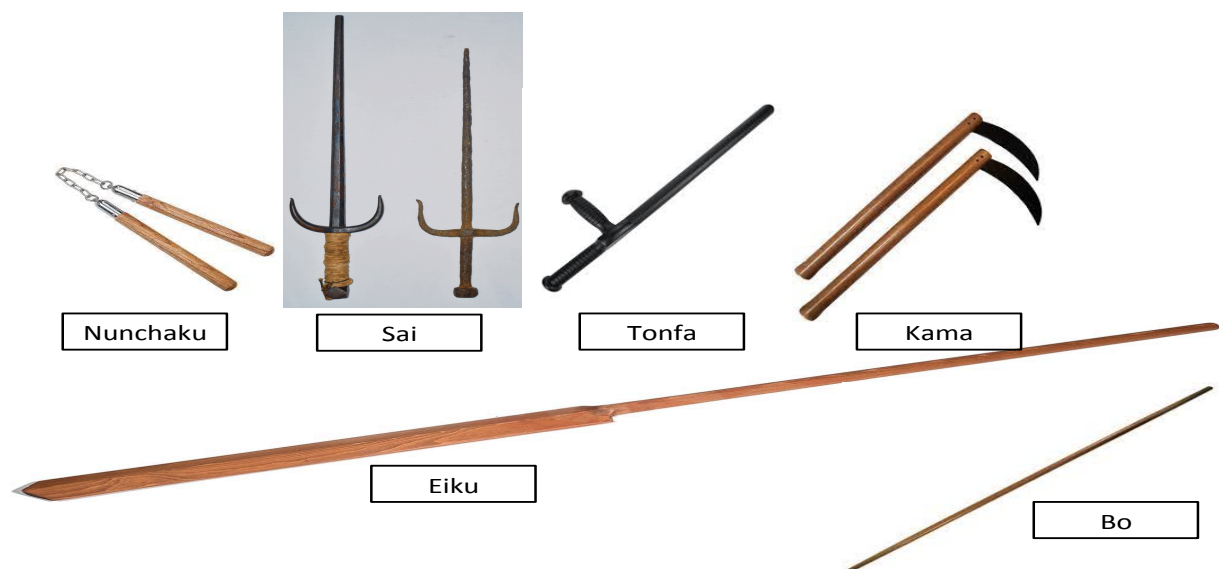
I Karl E. Weick sin analyse ”The Collapse of Sensemaking in Organizations: The Mann Gulch Disaster, (1993)” tar han for seg hva som gikk galt og hvilken lærdom man kan dra ut av denne hendelsen. Ett av de to forskningsspørsmålene han stilte var: ”Hvordan kan organisasjoner bli mer resiliente?” Her tar han for seg improvisasjon og bricolage som ett av fire viktige kriterier for resiliens. Bricolage kan oversettes med: *”construction (as of a sculpture or a structure of ideas) achieved by using whatever comes to hand.”* (Merriam-Webster.com Dictionary, 2016). Bricolage tillagt som en personlig egenskap kalles en bricoleur, eller på engelsk; ”Jack of all trades.” Brannmannen som overlevde i The Mann Gulch Disaster startet en brann for å lage et hull i gressbrannen noe som var en taktikk som man på denne tiden ikke kunne forvente, men som var et resultat av kreativitet basert på erfaring og kunnskap. Bruner (1983: 83) beskriver kreativitet som *”figuring out how to use what you already know in order to go beyond what you currently think”*. Som Weick sier i sin artikkel så er det ikke forventet å se kreativitet i slike stressende situasjoner. Men en bricoleur vil forholde seg rolig under stress fordi de er vant til å jobbe under kaotiske omstendigheter, og gjøre kaos om til system. Dette fører igjen til mentalt overskudd i stressende situasjoner, ettersom dette vil oppleves som normalt, og vil da løse situasjonen med kombinasjoner av de verktøy og muligheter som er til stede. *”The collapse of role systems need not result in disaster if people develop skills in improvisation and bricolage.”* (Janowitz, 1959: 481).

Improvisasjon er et verktøy som man gjerne tyr til først når de etablerte prosedyrer og rutiner ikke lenger er tilstrekkelige,- når ting ikke går som planlagt. Tid til trening og øving vil i mange organisasjoner være begrenset, og fokus blir dermed å trene og øve på de etablerte prosedyrer og rutiner for å teste disse og eventuelt utbedre dem.

Dersom man skal gi rom for improvisasjon i en ellers prosedyre- og rutinstyrt organisasjon som i dette tilfellet, i Forsvaret og Politiet, så må man tilstrebe å ha en helhetlig tilnærming og fokusere på generelle prinsipper framfor veldig detaljerte planer. På denne måten vil man oppnå at beredskapsplanen tar høyde for å kunne håndtere mange typer hendelser og trusler (Engen et al., 2017).

2.14 Improviserte våpen.

I følge Mashiro (1995) er bruken av improviserte våpen, som et konsept satt i system ikke noe nytt. Han henviser her til Okinawa, Japan for ca 500 år siden hvor det under strengt styre fra krigsherrene ble ulovlig for innbyggerne å eie våpen for å unngå at de skulle gjøre væpnet opprør. Innbyggerne trente dermed karate på nattestid, en kampsport for kamp uten våpen. For å sikre økonomisk stabilitet så krigsherrene seg nødt til å la bøndene få beholde redskaper til jordbruksvirksomhet. Dette var redskaper som *sai*, *tonfa*, *kama*, *eiku*, *bo* og *nunchaku*. Sistnevnte er i dag mest kjent som et våpen innen kampsportverden, men var opprinnelig et redskap ment for å slå og dermed separere kornet fra planten (Mashiro, 1995). Disse redskapene ble videre brukt i trening og i kamp som våpen.

Figur 8 Japanske jordbruksredskaper brukt som våpen. (Av Glenn Jarlsby)

"The Okinawans were thinking clearly about their choice of weapons, but many of us today are not... They knew that their opponents would be armed, armored, and murderous. Their response was to learn how to reach out to nearby household objects and use them as deadly weapons... throw away the rice flail and pick up your fountain pen, your deodorant spray,

your telephone handset, your rake, your cane, your flashlight, your tireiron...” (Mashiro, 1995, s. 4).

3 Metode

I dette kapittelet beskrives prosessen bak oppgaven. Valgene som ble tatt vil bli forklart og hjemlet opp mot sin hensikt i prosessen. Først presenteres valg av metode og forskningsdesign. Deretter presenteres forskeren selv, ettersom forskeren her har lang fartstid innen nærkampfaget, og har improviserte våpen som en personlig fanesak innen nærkampfaget, må man være ytterst objektiv i forhold til å ytre egne meninger i denne sammenheng. Etter dette vil det bli presentert valg av metode,- dokumentanalyse, intervju og observasjon, og beskrivelse av disse. Videre blir informantene i studien presentert i form av en generell beskrivelse som gruppe, dette for å ivareta den enkeltes anonymitet, samt hvordan de ble rekruttert. Siden vil avgrensninger for oppgaven bli presentert for deretter å vurdere studiens kvalitet gjennom å se på oppgavens pålitelighet og troverdighet og om den er overførbar til andre studier av lignende fenomener. Avslutningsvis fremlegges forskerens egne tanker om styrker og svakheter, og eventuelle etiske utfordringer i studien.

3.1 Valg av metode og forskningsdesign

Målet med forskningen var å samle inn, analysere og tolke relevant data for å kunne svare på oppgavens problemstilling. En samfunnsvitenskapelig metode vil da være en godt egnet fremgangsmåte (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2016). For å svare på problemstillingen er det her brukt *casedesign* som metode. ”*Casedesign kjennetegnes ved at man retter en avgrenset oppmerksomhet mot den spesielle casen som forskes på.*” (Johannessen et al., 2016, s.80). Casen i denne studien er; ”Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte.”

Ved utførelse av et casestudie vil forskeren ha stort handlingsrom ”*og forskeren har relativt fri hender*” (Johannessen et al., 2016, s.81). Gjennom *casedesign* skal leseren få en forståelse av oppgavetematikken ved analyse, tolkning og rapport (Johannessen et al., 2016).

Casestudier handler om å studere et fenomen i sin virkelige kontekst. Fenomenet her er akseptabel risiko i realistisk trening med improviserte våpen. Konteksten her er treningssettingen til soldater og politi.

Det er her brukt en kvalitativ metode, en metode som egner seg for å kunne identifisere hvorfor hendelser oppstår (Johannessen et al., 2016). Casestudier gjennomføres ofte ved hjelp av kvalitative tilnæringer som: observasjon, intervjuer, dokumenter eller fotografier (Johannessen et al., 2016). I denne studien har forfatteren benyttet seg av semistrukturert

intervju som primærkilde til informasjon om casen. Semistrukturerte intervjuer er *"intervju med overordnet intervjuguide som utgangspunkt for intervjuet, men hvor spørsmålsstilling, tematisering og rekkefølge kan varieres. Man pendler fram og tilbake."* (Johannessen et al., 2016, s. 429). Det er også brukt teoretisk dokumentasjon som pensumlitteratur, tidligere forskning, håndbøker og reglementer, og ikke-deltakende, åpen, observasjon som *metodetriangulering* for å gi innsikt i hvordan en treningsøkt med improviserte våpen kan gjennomføres i praksis. Ved å bruke flere fremgangsmåter i forskningen øker sannsynligheten for å få fram troverdige resultater (Lincoln og Guba, 1985). *"Observasjon kan brukes som en supplerende metode for å få svar på problemstillingen eller for å se dem under en annen synsvinkel"* (Johannessen et al., 2016, s.130). Observasjonen ble gjennomført hos Militær Livvaktavdeling og som en ustrukturert observasjon ved bruk av feltnotater og bildetaking. Bilder av personer ble i ettertid sensurert for å skjerme identiteten til deltagerne.

For å kunne svare på denne oppgaven var det viktig å få tilgang til personer med spesialkompetanse innen realistisk trening i nærkamp og som har praktisk erfaring med trening og øving i faget for å kunne si noe om hva som er akseptabel risiko. Kvalitativ metode vil da være passende ettersom den er god til nettopp det med å forstå hvordan mennesker oppfatter det aktuelle tema det forskes på (Johannessen et al. 2016). Intervjudata ble innhentet gjennom 8 semistrukturerte intervjuer, hvor alle informantene ble stilt de samme spørsmålene, men hvor det var mulig for intervjuer å stille oppfølgingsspørsmål og mulighet for diskurs og utdypning rundt de enkelte spørsmål. Videre i oppgaven drøftes empiri fra dokumentdata, intervjudata og data fra observasjon opp imot teorien i kapittel 2 for å kunne besvare problemstillingen. Denne studien kan best beskrives som en analyse med utgangspunkt i empiri (Johannessen et al., 2016). Johannessen et al. (2016) sier videre at funn analyseres mot teorien, som igjen fører til at man får en forståelse for praksis, eller at man danner grunnlag for ny teori. Data og teori har dermed en gjensidig påvirkning av hverandre gjennom hele forskningsprosessen. Funnet i denne studien vil kunne endre metodene for trening og øving med improviserte våpen i Forsvaret og Politiet. Kanskje også påvirke hvordan Forsvaret og Politiet gjennomfører metodene for realistisk trening.

3.2 Forskeren, erfaring og bakgrunn.

Kampsport, og siden nærkamp, har vært en del av hverdagen min siden jeg var 7 år. Jeg startet med karate og trente dette til jeg begynte i Forsvaret som 19-åring. Der fikk jeg raskt oppdraget å holde nærkamp for soldatene. Selv om det fantes et system for nærkamp i

Forsvaret også på denne tiden, så var det vanlig praksis rundt om i de forskjellige avdelingene at de som hadde erfaring fra sivil kampsport fikk ansvaret for nærkamp og dermed lærte dette bort til soldatene. Noe som i praksis førte til at noen trente karate, noen trente judo og noen trente taekwondo og så videre. Dette var en uheldig praksis som førte til mye feilæring.

Forsvaret åpnet opp tankene mine for at karate nødvendigvis ikke var noe som fungerte i den reelle verden. Alle tradisjonelle kampsporter er opprinnelig kampkunst ment for krigere og soldater til bruk i kamp. Etter hvert som konkurranser innenfor kampsport har utviklet seg, så har det naturlig nok også medført regler og begrensninger for bruk av teknikker for å unngå alvorlige skader og dødsfall. Dette førte til at jeg som 21-åring oppdaget Muay Thai, eller thaiboksing og bestemte meg for å reise til Thailand for å lære denne kampsporten. De neste 10 årene tilbrakte jeg fire år i Thailand hvor jeg trente og gikk kamper. Parallelt med dette startet jeg en fightergym i Kristiansand for thaiboksing og siden også mma. Hjemme i Norge fokuserte jeg på mine fightere og så kunne jeg reise til Thailand for å fokusere på egen trening og kamp.

Jeg tok en bachelor innen idrettsvitenskap og jobbet med gymmen på fulltid. I tillegg til dette var jeg meget aktiv i HV 016 i Stavanger som lagfører og med ansvaret for nærkamputdanningen der. Det var her jeg ble introdusert for militær nærkamptrening gjennom en ekstern instruktør. Og det var først i 2009 at jeg formelt tok et nærkampinstruktørkurs i regi av forsvaret. Her møtte jeg den gang forsvarets hovedinstruktør i nærkamp som jeg i de kommende årene skulle inngå et nært samarbeid med i forbindelse med kursing av diverse avdelinger og som sparringspartner for videreutvikling av det nærkampsystemet forsvaret bruker den dag i dag.

I 2013 tok jeg opptaket til Militær Livvaktavdeling, og fikk hovedansvaret for nærkamputdanningen der. Jeg fikk etter hvert også nærkampinstruktør nivå 3. Nivå 3 er et nivå for instruktører som i samarbeid med Hærens våpenskole bidrar til å utvikle konseptet for nærkamp. Sertifisering for nivå 3 er basert på erfaring, engasjement og at man har deltatt på et internasjonalt instruktørkurs i nærkamp.

Kort oppsummert har jeg jobbet med nærkamp i forsvaret i 24 år og holdt nærkampkurs for konvensjonelle avdelinger, spesielle avdelinger, spesialavdelinger, og for politiet.

Improviserte våpen har lenge vært en viktig del av nærkampen for min del. Jeg har derfor også utviklet et konsept for trening og øving med improviserte våpen som jeg har fått testet ut i mange profesjonelle avdelinger i Forsvaret og også for livvaktavdelingen til PST. Tilbakemeldingene på konseptet har vært utelukkende positivt blant elevene og andre instruktører. Samtlige informanter i denne studien med unntak av en har deltatt eller overværet forfatteren sitt konsept for trening med improviserte våpen i kurs- eller treningssammenheng i forsvaret eller politiet. De har også undervist i selv i dette temaet.

Men den overhengende faren for at en uønsket hendelse med potensielt alvorlige konsekvenser har alltid vært til stede, og er dermed grunnen til at jeg har valgt denne problemstillingen for å kunne sikre at soldater og politi i framtiden også kan få trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte og dermed møte klar til strid den dagen de trenger det.

3.3 Dokumentstudie

Formålet med dokumentstudiet i denne oppgaven var å legge fram dokumentasjon som kunne belyse de relevante emnene i problemstillingen. Problemstillingen omfatter følgende deler; realistisk trening, improviserte våpen og akseptabel risiko. Dokumentasjon i form av regelverk, håndbøker og tidligere forskning på disse feltene er blitt brukt for å besvare oppgaven. Denne studien kan karakteriseres som et eksplorativt forskningsprosjekt ettersom det ikke er funnet noe studier på tilvarende problemstilling. Dokumentasjon som er brukt vil derfor ikke være direkte knyttet til problemstillingen.

3.3.1 Realistisk trening

For å kunne si noe om trening, og videre realistisk trening, er det her hentet dokumentasjon fra UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet (2022), for dokumentere at Forsvaret har en ambisjon om å trene realistisk og å beskrive regler og prosedyrer knyttet opp imot nærkampen. Det er også hentet dokumentasjon fra Siddle (1995) når det kommer til hvorfor man skal trene realistisk. *"Sharpening the Warrior's Edge"* er en mye brukt bok i fagmiljøet i Forsvaret og Politiet som tar metodisk tar for seg forskning som identifiserer sammenhengen mellom overlevelsessstress, hjerterytme og yteevne i strid eller kamp. Boken omhandler blant annet de fysiske og psykiske reaksjonene som skjer i kroppen under ekstremt stressende situasjoner og hvordan man skal trene for å prestere optimalt i slike situasjoner. Til slutt er det hentet ut treningsmetoder for nærkamp fra Hærens Våpenskole, *Håndbok for nærkamp*, (2023). Her vil det bli gitt en kort beskrivelse av de vanligste

treningsmetodene som også er aktuelle å bruke i sammenheng med trening med improviserte våpen.

3.3.2 Improviserte våpen

Improviserte våpen ble av forfatteren definert i denne sammenheng, i kapittel 2 som: *Alle gjenstander som ikke er ment til å tjene som et våpen, men som ved improvisasjon kan brukes til å påføre en motstander skade og brukes som et våpen.* Dette kan eksempelvis være gjenstander som en pinne, stein, flaske, hammer, lysestake osv”. Her blir det innledningsvis gitt en historisk beskrivelse av bruk av improviserte våpen i Japan, basert på Mashiro N., sin bok ”*Black Medicine – Volume IV Equalizers*”, (1995). Det er også her hentet inn bilder og dokumentasjon fra observasjon av en treningsøkt med improviserte våpen i Militær Livvaktavdeling i Forsvaret. Her blir det beskrevet treningsplan, risikovurderingsskjema, beskyttelsesutstyr og hvilke improviserte våpen som ble brukt under denne økten. Videre er det hentet inn hjemmel for bruk av improviserte våpen i reelle situasjonen ved å se til Lovdata. Dette er så satt i kontekst med ved å beskrive hvilke maktmidler man kan bruke i hvilke situasjoner ved å bruke maktpyramiden hentet fra Politiets *Håndbok for arrestasjonsteknikk* (2011). Til slutt er OODA-loopen hentet fra Hærens våpenskole sin *Håndbok for nærkamp* (2023), for å beskrive de kognitive prosessene som skjer når vi oppfatter en situasjon til en handling blir utført.

3.3.3 Akseptabel risiko

For å kunne svare på hva som er akseptabel risiko er det hentet dokumenter fra Forsvaret (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2023, og UD2-1, Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022) som beskriver Forsvarets teori og praksis rundt emnene; sannsynlighet og konsekvens, risikovurdering, risikohåndtering og relevante regler for nærkamptrening med improviserte våpen i Forsvaret. Dette er omfattende, men samsvarer med grunnleggende teori innenfor risikostyring og sikkerhetsledelse, og utgjør til sammen grunnlaget for å kunne vurdere hva som er akseptabel risiko i problemstillingen. Videre er det også hentet empiri fra tidligere forskning fra Lødøen (2019) for å se om det er samsvar med empiri fra dette studiet. Til slutt er det også hentet ut konklusjon fra en skaderapport fra nærkamptrening i PST, også her for å se om det er noen samsvar med denne forskningen. Sammenhengen mellom oppgaven og de teoretiske emnene er forklart i de kommende kapitlene.

3.4 Samtaleintervju og semistrukturerte intervjuer

I denne studien er det benyttet et *semistrukturert intervju*. ”Et *seminstrukturert intervju* eller *delvis strukturert intervju* har en overordnet intervjuguide som utgangspunkt, mens spørsmål, temaer og rekkefølge kan variere.” (Johannesen et al., 2016, s.148). Det er her ingen definerte eller forhåndsbestemte svaralternativer, informantene formulerer svarene på egen hånd. I denne studien har alle informanter svart på de samme spørsmålene, men samtlige har fått muligheten til å kunne snakke rundt hvert enkelt spørsmål og komme med digresjoner og tilleggsinformasjon. Intervjuer har også kunnet gjøre det samme.

Dato og tid for intervjuene ble avtalt på forhånd over melding på telefon. All kommunikasjon mellom informanter og forsker har foregått ved hjelp av kommunikasjonsapplikasjonen ”Signal” som er å anse som det anbefalte sivile verktøyet for kommunikasjon når det kommer til personvern og sikker kommunikasjon i følge Forsvarets sikkerhetsavdeling, FSA.

Informanter fikk deretter tilsendt intervjuguide på samme medium, Signal. Etter at oppgaven ble godkjent av NSD ble alle intervjuer gjennomført via videooverført samtale på Signal. Alle intervjuer ble loggført med både lydopptak via jobbtelefon og digital båndopptaker som backup. Jobbtelefonen som ble brukt har for øvrig ikke noen personlig tilknytning til forfatteren av sikkerhetsmessige grunner og er dermed å anse som hensiktsmessig å bruke med tanke på informantenes personsikkerhet.

3.5 Utvelgelse av informanter

Åtte informanter deltok i denne studien. Utvelgelsen av informanter i denne studien kan sies å være en kombinasjon av et *homogent utvalg* og *utvalg med kritiske tilfeller*. Samtlige informanter i denne studien har alle lang erfaring med utdanning og trening av profesjonelle soldater og politi. De er dermed relevante for denne studiens tema og problemstilling.

Informantene er alle menn, med en snittalder for gruppen på 46 år. Deres erfaring innen fagfeltet strekker seg tidsmessig fra i dag og tilbake til midten av 80-tallet hos de eldste. De har også vært sentrale personer i forbindelse med utviklingen av nærkampfaget i Forsvaret og i Politiet. Sammen er det dette utvalget som står bak det nærkampkonseptet som Forsvaret og til dels Politiet bruker i dag. I tillegg har de også alle lang erfaring med sivil kampsport som også er å anse som relevant erfaring innen nærkampfaget. Alle har erfaring helt tilbake til barndommen innen flere kampsporter, og gjerne med fordypning i en eller flere. Kampsporter som nevnes av informantene er; boksing, karate, jiu-jitsu, brasiliansk jiu-jitsu, thaiboksing, mma, bryting, krav maga, taekwondo og judo. Samtlige informanter har kjennskap til emnet improviserte våpen, og har ledet, deltatt på, eller vært til stede under gjennomføring av

trening og øving med improviserte våpen. På denne måten kan utvalget karakteriseres som en homogen gruppe. Samtidig kan man med bakgrunn i utvalget sin brede og nasjonalt ledende bakgrunnskunnskap innen emnet også karakterisere utvalget som *kritiske tilfeller*. Dersom disse ikke kan besvare spørsmålene for temaet for studien, er det grunn til å tro at ingen andre heller kan det (Johannesen et al., 2016).

Ettersom nærkampfaget har hatt betydelig større praksis i Forsvaret enn i Politiet, er det kun en informant fra politiet, resten har sin bakgrunn og erfaring fra Forsvaret. Denne ene informanten som representerer praksis fra Politiet har også lang erfaring og praksis fra Forsvaret innen fagfeltet. Politiet har også hatt som praksis å se til Forsvarets praksis innen nærkampfaget ettersom Forsvaret har mer etablerte reglementer, håndbøker, rutiner og erfaring innen faget. Dette framkommer også av denne studies vedlegg 6, i PST sin skaderapport; "*Sikkerhetsreglementet vi forholder oss til er politiets eget pensum. Derne er det utarbeidet ett eget sikkerhetsreglement for all nærkamptrening i Hæren (UD 2-1, kap. 6.7).*" (PST Livvakt, 2015, s. 5). De resterende informantene har også erfaring med trening og øving av politi innenfor nærkamp ettersom det er vanlig praksis for politiet å delta på kurs og øvelser i regi av Forsvaret i denne sammenheng.

Det er etter forfatterens sin egen vurdering en komplett samling av de mest sentrale personene når det kommer til utviklingen og driften av nærkampfaget i Forsvaret og til dels Politiet de siste 20 årene, med unntak av én person som grunnet dødsfall falt fra for to år siden. Dette har en betydning for kunnskapsstyrken til studien.

Denne generelle beskrivelsen av informantene som en gruppe er basert på informantenes svar på spørsmål nr. 1, 2 og 3 i spørreundersøkelsen.

Forfatteren har en personlig relasjon til samtlige informanter gjennom samarbeid innen kursing og trening i Forsvaret og Politiet. Denne relasjonen har bidratt positivt ved å forenkle prosessen med å rekruttere informantene hvor samtlige som ble forespurt har deltatt i studien. Utfordringen med å ha en personlig relasjon til informantene vil være å opprettholde en kritisk distanse som forsker.

Alle informanter i denne studien vil være anonyme og kun behandles med kandidatnummer. Det vil derfor ikke bli nevnt verken nåværende eller tidligere stillinger, eller detaljer omkring den enkeltes bakgrunn og erfaring ettersom miljøet innen nærkamp er lite og denne

informasjonen da ville være med på å kunne identifisere informantene i miljøet. En mulighet var å sammenfatte et skjema for presentasjon av informantenes kandidatnummer, kjønn, alder og erfaring. Men alder og erfaring satt sammen i denne sammenheng ble avslørende for informantene ettersom fagmiljøet er lite. Dette skjema blir derfor ikke brukt i denne sammenhengen.

3.6 Intervju

Intervjuet i denne studien er som sagt et semistrukturert intervju bestående av 15 kvalitative spørsmålsformuleringer og ett kvantitativt formulert spørsmål. Spørsmål 16 i intervjuet er et kvantitativt spørreskjema hvor informantene har krysset av for hvor enige de er i utsagnets betydning for å unngå skader og uønskede hendelser i nærkamptrening. Svaralternativene er rangert fra helt uenig til helt enig, uten noen alternativ i midten som representerer en nøytral mening. Informanten må derfor ta stilling til om de er enig eller uenig, og i større eller i mindre grad av enighet. Intervjuet i sin helhet kan leses som vedlegg til denne studien; ”Vedlegg 2. Spørreskjema til semistrukturert intervju i forbindelse med masteroppgave.”

3.7 Observasjon

Det ble i denne studien naturlig å gjennomføre observasjon i form av ikke deltakende, åpent og ustrukturert observasjon for å se hvordan en treningsøkt med improviserte våpen kan gjennomføres i praksis. Gruppen som ble observert var Militær Livvaktavdeling. Valg av gruppe ble gjort med hensyn til at Militær Livvaktavdeling er den avdelingen som trener mest nærkamp i Forsvaret og hvor alle livvaktene skal ha gjennomført minimum nærkamp instruktørkurs nivå-1 eller 2. De har også trent mye med improviserte våpen og ansees dermed som den avdelingen i Forsvaret hvor konseptet for trening med improviserte våpen har blitt utviklet.

Det ble under denne observasjonen gjort dokumentasjon i form av bildetaking og feltnotater. Det som ble dokumentert var i hovedsak program for økten ved foto av white-board med øktens program, supplementert med feltnotater. Forskeren fikk også tilsendt risikovurderingsskjema som var lagt til grunn for denne økten, presentert i kapittel 4. Navn på risikovurderingsskjema er her tatt bort av personvern. Videre ble det tatt bilder av utsyr som ble brukt under økten,- herunder improviserte våpen som ble brukt og beskyttelsesutstyr på de som gjennomførte under to-sidig trening. Personer på bildet har blitt sladdet med hensyn til personvern. Bilder og dokumenter innhentet under observasjon blir presentert i kapittel 4.

3.8 Oppgavens kvalitet

Begrepene *pålitelighet*, *troverdighet*, *overførbarhet* og *overensstemmelse*, eller *bekreftbarhet* som brukes her, brukes i følge Guba og Lincoln (1985:1989) som mål på kvalitet i kvalitative undersøkelsesopplegg (Johannesen et al., 2016, s. 231).

3.8.1 Pålitelighet

”Pålitelighet knytter seg til undersøkelsens data: hvilke data som brukes, hvordan de samles inn, og hvordan de bearbeides.” (Johannesen et al., 2016, s. 231). Mesteparten av datainnsamlingen her er styrt av et semistrukturert samtaleintervju. Noe som vil komplisere en annen forsker å duplisere denne studien. Det kan dermed være lurt å styrke påliteligheten ytterligere. Intervjuet her er kvalitativt utformet med unntak av sp.16 som er av kvantitativt format og som derfor kan framstilles ved bruk av tallverdier og diagrammer. Dataene fra sp.16 forsterker påliteligheten til den kvalitative spørreformen i de andre spørsmålene ved at den tester mye av det samme. Det er heller ingen nøytralt svaralternativ, som ”midt i mellom,” noe som tvinger informantene til å måtte avgi et svar enten i den ene eller andre retningen.

Forskerens forutinntatthet med bakgrunn i erfaring og interesse for trening med improviserte våpen, og sin personlige kjennskap til alle informantene, vil ha en betydning for hvordan forskningen ble utført og hvordan data ble tolket og analysert. Om dette er negativt eller positivt vil være vanskelig å svare på, men det vil sannsynligvis ha en konsekvens i begge retninger. Det viktigste her er at leseren av dette studiet er klar over disse forholdene.

Forskeren her har opplevd at informantene har svart åpent og fritt, på tross av observasjon eller intervjusetting. Ettersom forskeren har personlig kjennskap til samtlige informanter som har deltatt i studien ville avvik fra normal oppførsel eller meninger blitt lagt merke til. Det var det ikke her. For å styrke påliteligheten ytterligere er det også brukt observasjon som verktøy for å bekrefte hvordan empiri og teoridata kan omsettes i praksis. Stor korrelasjon mellom praksis og empiriske funn i studien vil si noe om styrken til påliteligheten (Johannesen et al., 2016).

3.8.2 Troverdighet

Johannesen et al. (2016) omtaler validitet i kvalitative studier som troverdighet. Validitet kan være både den interne og den eksterne validiteten. Den interne validiteten vil si kunne si noe om styrken til troverdigheten av studiet. *”Validitet i kvalitative undersøkelser dreier seg om i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med*

studien og representerer virkeligheten.” (Johannesen et al., 2016, s.232). *Vedvarende observasjon og triangulering* er to måter man i følge Lincoln og Guba (1985) kan brukes for å øke sannsynligheten for at forskeren framstiller troverdige funn. Det er her ingen vedvarende observasjon annet enn forfatteren sine egne erfaringer. Observasjon her ble kun gjort en gang, av en leksjon, hos en gruppe. Likevel må det kunne sies at forfatteren med sin bakgrunnskunnskap innen faget kjenner konteksten godt nok til å forstå fenomenene som kommer opp under forskningen. Det er her brukt *metodetriangulering*, - både intervju, dokumentstudie og observasjon. Ved å bruke flere forskningsmetoder vil man kunne styrke troverdigheten til studien. Resultatene i intervjudataen er sendt til gjennomlesning av en av informantene som har en sentral posisjon til å kunne gjøre endringer på regelverk og prosedyrer for nærkamptrening. Intervjudataen er anonym og informanten som har mottatt dataen vet heller ikke sitt informantnummer i denne studien. Tilbakemeldingen fra informanten var han kunne oppgi riktig informantnummer, at det som står der er riktig og at han kjenner seg igjen i uttalelsene sine. Dette kan bidra til å styrke troverdighet og pålitelighet i studien. (Johannesen et al., 2016).

3.8.3 Overførbarhet

Den eksterne validiteten kan forklares med studiens overførbarhet til andre lignende fenomener. (Johannesen et al., 2016). *”En undersøkelses overførbarhet dreier seg om hvorvidt det lykkes en å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder enn det som studeres.*” (Johannesen et al., 2016, s.233). Det er mitt ønske at resultatene i denne studien vil være med på å forme retningslinjene for trening med improviserte våpen i form av et vedlegg til Forsvaret sin håndbok for nærkamp. Dette er et forholdsvis lite studie, selv om utvalget er homogent og med sterk bakgrunnskunnskap, så er utvalget lite på kun 8 informanter. Men det kan hende at det er en overføringsverdi omkring emnene *realistisk trening, improvisasjon* eller for hva som er *risikomessig akseptabelt* til andre lignende temaer på lik linje med at det var relevante funn hos Lødøen sin forskning for denne studien.

3.8.4 Bekreftbarhet

Begrepet bekreftbarhet sier noe om i hvilken grad resultatene i studien kan bekreftes av andre forskere i lignende studier (Johannesen et al., 2016). *“Det er viktig at funnene er et resultat av forskningen og ikke et resultat av forskerens subjektive holdninger. Bekreftbarhet skal sikre dette.”* (Johannesen et al., 2016, s.234). Denne studien har et eksplorativt forskningsdesign, noe som vil si at det ikke er gjort tidligere forskning på studiens problemstilling. Det vil igjen

si at studien ikke vil kunne bekreftes gjennom andre forskeres arbeid. Dersom man ser til lignende studier, og ikke like studier, hvor det er elementer som er like, som hos Lødøen (2019), vil man finne stor korrelasjon mellom empirien omkring temaene som; *erfaring* eller *for rask progresjon hos utøverne og manglende tid til disposisjon*. Og likeledes i PST sin skaderapport for Nærkampbolk. Det er her viktig å være selvkritisk til hvordan studien er utført. En måte å få dette verifisert på er om informantene kjenner seg igjen i sine fortolkninger av dataen. Forskeren har også vært åpen om egne erfaringer og bakgrunn som kan påvirke innhenting og behandlingen av data samt utførelsen av analysen og drøftingen. Forskeren har etter beste evne forsøkt å beskrive alle beslutninger i hele forskningsprosessen i den hensikt at leseren da kan ta en egen vurdering av disse. Basert på at studiens innhold, teorier og dokumenter er søkbare og tilgjengelige for leseren, vil dette være med på å styrke studiens bekreftbarhet.

3.9 Styrker, svakheter og etiske utfordringer

”Vi kan snakke om et metningspunkt der det ikke lenger har noen hensikt å intervju eller observere flere informanter fordi de sannsynligvis ikke vil tilføre ny informasjon.”

(Johannessen et al., 2016, s. 114). Korrelasjonen i svarene til informantene i denne studien tilsier at det ved å tilføre ytterligere informanter ikke ville hatt noen hensikt. Det er en objektiv vurdering som kan bekreftes av empirien at et metningspunkt er nådd for denne studien og dermed at kvaliteten for studien er styrket. En god illustrasjon for gruppens homogenitet vil være Figur 20. i kapittel 4, hvor resultatene fra spørsmål 16 blir framstilt i prosent og kakediagrammer.

Forfatteren er også klar over at man her kan bli mistenkt for å ha utført det som Johannessen et al. vil kalle for *bekvemmelighetsutvelgelse* av informanter. En utvelgelse som innebærer at *”forskeren gjør det som er enklest og mest bekvemmelig”* (Johannessen et al., 2016, s.122). Forfatteren har en personlig relasjon til samtlige informanter fra tidligere samarbeid inne faget. Noe som gjorde arbeidet med rekrutteringen enklere. Samtidig så kan dette faktum ha en betydning for hvordan informantene svarer i intervjuet. Forskeren i denne studien mener den personlige relasjonen til informantene har bidratt til å styrke kvaliteten på svarene i undersøkelsen ettersom intervjuene har fått et personlig og uformelt preg grunnet den personlige relasjonen mellom informant og intervjuer.

Ved bruk av semistrukturert intervju har intervjuer fått mulighet til å kunne avdekke eventuelle misforståelser eller avvik fra forståelse til spørsmålets opprinnelige intensjon. Dette er igjen med på å kvalitetssikre at informantene svarer på spørsmålene i henhold til forskeren sin intensjon.

Det kan være en utfordring med semistrukturerte intervjuer, at forskeren blir personlig involvert og styrer samtalen i ønsket retning. Dette vil i så fall være forskningsmessig uetisk.

Det var kun menn blant informantene av den grunn at det finnes svært få kvinnelige nærkampinstruktører i forsvaret og politiet. Og ingen, i hvert fall i forsvaret, som har den lange og brede erfaringen som var ønskelig for denne studien. Høyest utdannede kvinnelige instruktør i Forsvaret har nærkampinstruktørkurs nivå-1. Om det har noe å si for styrken til oppgaven er uvisst, men det er verdt å nevne.

Det var flere av informantene som i starten av intervjuet blandet alternative våpen og improviserte våpen, spesielt i spørsmål nr.3. Dette ble siden korrigert og tatt i hensyn av forfatteren. Enkelte deler av svarene kunne derfor ikke brukes. Denne problemstillingen gjald spesielt informant nr.4, men det var også rom for sammenblanding av begreper i deler av de andre informantenes svar.

Intervjuets spørsmål nr.13 viste seg å være utfordrende. Det viser seg at instruktører med så stor erfaring som i dette utvalget ikke har det samme forholdet til utarbeidelse av risikoanalyse i forkant. Den viktigste delen av risikoanalysen er i følge informantene den som gjøres underveis, den fortløpende evalueringen av treningen og tilpassing av innhold basert på elevene sine forutsetninger der og da. Denne er i stadig endring underveis ettersom elevene blir slitne og ufokusert. Det er dette som skiller den erfarne instruktøren fra den uerfarne. En uerfaren instruktør vil ha en tendens til å gjennomføre planen uansett, mens den erfarne hele tiden vurderer mottakernes progresjon,- behov veid opp imot den mentale og fysiske kapasiteten.

Det bør også nevnes at forfatteren har et forhold til konseptet improviserte våpen i form av utarbeidelse av konsept. Det har ikke tidligere vært et eget konsept for dette, eller vært satt i system. Dette kan bidra til personlige uttalelser, engasjement og at man på den måten bidrar

til å dreie intervjuer i ønsket retning. Forskeren har her etter beste evne vært bevisst på rollen som objektiv observatør, intervjuer og i uthenting av empiriske dokumentdata.

Det ligger også et etisk og moralsk dilemma i hvor detaljert man skal utlevere dette konseptet for den sivile befolkningen. Ingen av fagbøkene eller reglementene som er brukt i denne studien er omfattet av konfidensialitet. Det er kun Lødøen (2019) sin forskning som er unntatt offentligheten eller begrenset og da med tanke på spesifikke tall fra skader knyttet opp til avdeling. Her har forfatteren av studiet fått referere til denne oppgavens funn og konklusjon. Det å trene på å sloss med improviserte våpen er ikke en kunst i seg selv, snarere tvert imot. Men det er når dette blir satt i system at man vil ønske å begrense innsyn fra den sivile befolkning. Samtidig har det blitt ansett som en nødvendighet å beskrive konseptet for å gi leseren ett innblikk i hva problemstillingen baserer seg på.

4 Empiri

I dette kapitlet vil funn fra egen forskning i denne studien bli presentert. Formålet her er å legge frem empirien på en strukturert og leservennlig måte - slik at leseren får en forståelse av de data som er samlet inn. Det deles her inn etter de forskjellige forskningsverktøy som er brukt; dokumentanalyse, intervju og observasjon.

Første del omhandler dokumentanalysen hvor funn fra relevante dokumenter blir presentert. Disse dokumentene er styringsdokumenter i Forsvaret og Politiet, tidligere forskning (Lødøen (2019) og skaderapport fra PST. Dokumentdataen er presentert under de forskjellige delemnene; realistisk trening, improviserte våpen og akseptabel risiko, som bygger opp selve problemstillingen.

Del to er funn fra intervjuer av erfarne instruktører fra Forsvaret og Politiet som har deltatt som informanter i semistrukturerte intervjuer. For å strukturere presentasjonen fra intervjuene er det her tatt utgangspunkt i å svare ut de tre forskningsspørsmålene hvor noen av dem videre er delt inn underpunkter.

Del tre er funn fra ikke-deltakende observasjon fra en treningsøkt med improviserte våpen i Militær Livvaktavdeling. Her dokumenteres hvordan en treningsøkt med improviserte våpen kan gjennomføres ved dokumentasjon av bilder fra utstyr, leksjonsplan og risikovurdering.

Funnene fra dette kapitlet, vil sammen med teoriene fra teorikapitlet danne grunnlaget for drøftingen i kapittel 5.

4.1 Dokumentdata

De teoretiske funnene i studien er hentet fra følgende kilder:

Styrende dokumenter i Forsvaret, Politiet og Norges lover:

- UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet. (2022).
- Forsvaret. (2020). *Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret*. (Utg.3.0)
- Hærens Våpenskole, (2023). *Håndbok for nærkamp*.
- Lohne Lie, A., og Lagestad, P. (2011). *Arrestasjonsteknikk*.
- Lovdata. Lov om straff (Straffeloven). (1902). *Nødverge*. (LOV-1902-05-22-10).
- Lovdata. Straffeloven – strl. (2005). *Lov om straff (straffeloven)* (LOV-2005-05-20-28).

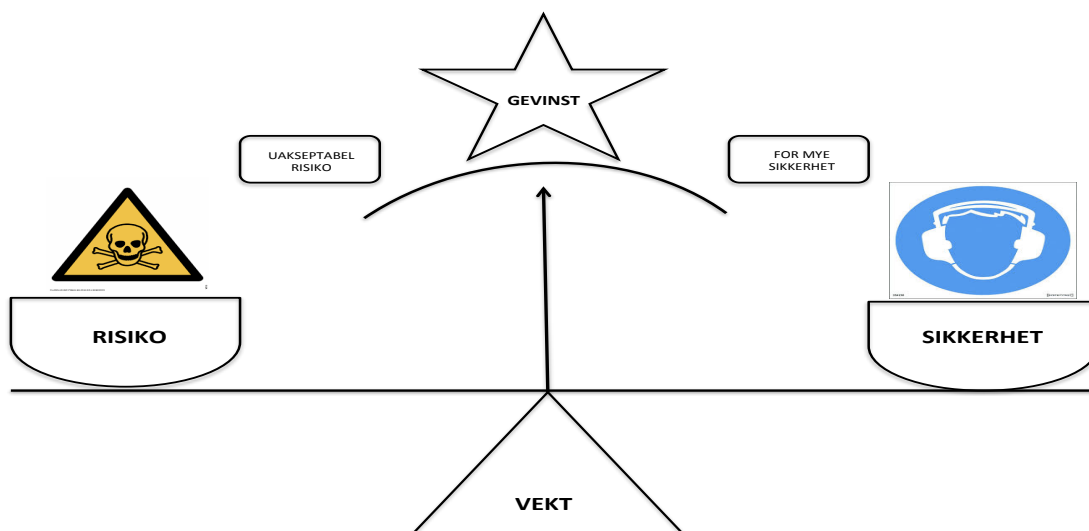
Kvalitativ dokumentanalyse, sekundærkildemateriale:

- Lødøen, D. A. (2019). *Militær nærkamp: Hvorfor har Forsvaret utviklet sitt konsept for nærkamp?*
- PST sin evaluering av skader. Nærkampbolk 2015. (Vedlegg 6. PST sin skaderapport fra Nærkampbolk)

Relevant dokumentdata vil i dette kapitlet bli knyttet opp mot problemstillingens delemner; *realistisk trening, improviserte våpen og akseptabel risiko for trening med improviserte våpen.*

4.1.1 Realistisk trening

Innledningsvis i UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, står det; *”For å lykkes med den mest krevende oppgaven regjeringen har gitt Forsvaret, å forsvare kongeriket Norge, er det nødvendig å trene realistisk og taktisk utfordrende. Realistisk trening krever at Forsvaret balanserer risiko og sikkerhet godt.”* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s.17). Videre henvises det til følgende figur (Figur 8.), hvor det står at dersom vekten står i balanse gir den per teori mest mulig gevinst.

Figur 9 Balansen mellom risiko og sikkerhet. (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s.17)

Realistisk trening handler om å gjøre treningen så lik det man vil oppleve i en virkelig situasjon eller hendelse. Dette fører med seg en del praktiske utfordringer når det kommer til trening i maktanvendelse,- og som i denne sammenheng, bruk av nærkamp og våpen. Jo mer realistisk denne treningen er, jo større vil skadepotensialet for elevene bli.

Det viktigste aspektet med denne typen trening vil være den mentale bevisstgjørelsen og forberedelsen ved å bruke gjenstander som improviserte våpen.

Treningsformene nevnt under er vanlige for grunntrening i nærkamp i forsvaret og politiet. Treningsformene er hentet fra Forsvarets Håndbok for nærkamp. *”Politiet har kun dokumentert konsept for arrestasjonsteknikk, men enkelte avdelinger har utarbeidet fagplaner for nærkamp basert på Politihøyskolen (PHS) sin arrestasjonsteknikk og forsvarets Håndbok for Nærkamp. Dette er forankret gjennom PHS sin grunnutdanning for livvaktjeneste.”* (Informant nr.5).

Grunnleggende treningsformer for nærkamp i Forsvaret og enkelte avdelinger i Politiet.

- Teknikktrening – Innlæring og drilling av basis-teknikker ved bruk av linjegymnastikk, på sekk, på puter, eller rolig teknisk utførelse makkervis.
- Skyggeboksing – Drill av teknikk uten motstander.
- Dummysparring – Rolig og kontrollert utførelse av teknikker på passiv motstander som kun tar imot og brukes som en ”dukke”. Hensikten her er å bruke riktig teknikk på riktige målområder.
- Slowsparring – Rolig og kontrollert sparring mot motstander, hvor begge har som mål å se etter treffpunkter og agere mot disse ved lette treff eller i luften uten kontakt.
- Aggresjonsøvelser – Øvelser hvor hensikten er å trene på utøvelse av kontrollert aggresjon. Her skal utøveren mestre å gå fra 0-100% når det kommer til å utøve kontrollert aggresjon i form av kraft og intensitet i teknikkbruk. Deretter skal utøveren mestre å gå fra 100-0% så snart utøveren har oppnådd kontroll over situasjonen.
- Tøffhetsøvelser – Øvelser som har som hovedformål å teste eller trene utøverens vilje til å sloss. Disse øvelsene er ofte både mentalt og fysisk krevende.

Vanlige treningsformer for videregående og oppgavespesifikk trening i nærkamp i forsvaret og politiet:

- Sparring – To-sidig trening hvor begge utøvere har som mål å treffe den andre med kontrollert kraft uten å selv bli truffet.
- Responstrening – Hensikten her er å innøve grunnleggende teknikker som automatiseres gjennom drill. Dette skal være enkle, grovmotoriske kombinasjoner av teknikker. Teknikkene utføres med full kraft mot puter, sekk eller lignende.
- Oppgavesparring – Dette er to-sidig trening med tydelige rammer, hvor begge utøvere får en spesifikk oppgave å fokusere på. Dette kan også være drill av kombinasjoner mot makker som utføres annen hver gang.
- Case- og scenariotrening - Brukes for å utvikle rasjonelle handlingsmønstre. Utøveren gis en taktisk forutsetning med klare regler. Deretter møter utøveren en fysisk trussel som må løses på en hensiktsmessig måte.
- Nærkampløype – Løpe bestående av en rekke poster med nærkampspesifikke caser. Brukes for å utvikle sammensatte handlingsmønstre under høyt fysisk og psykisk stress. Hensikten med slike løyper er å trene eller teste vilje, teknikk, aggresjonskontroll, proporsjonal bruk av makt i tillegg til å styrke selvtillit og mestringsfølelse.

4.1.2 Improviserte våpen

Dette kapittelet vil gi en beskrivelse av konseptet basert på observasjon hos Militær Livvaktavdeling. Videre vil det her beskrives hjemmelsgrunnlag for å kunne anvende improviserte våpen som et legalt maktmiddel og hvilke forhåndsregler den maktøvende myndighet bør forholde seg til for å kunne sikre proporsjonal bruk av makt sett i forhold til trussel.

I det følgende vil det bli gitt et sammendrag fra feltnotater under observasjon av presentasjon av konsept for improviserte våpen hos Militær Livvaktavdeling:

Hensikten med å trene med improviserte våpen er først og fremst å endre den mentale innstillingen til å bruke brutal vold mot en annen person og forberede elevene mentalt på dette. I tillegg vil det være et mål i seg selv å få elevene til å kognitivt åpne opp for at ting som man omgås til daglig, og som i utgangspunktet ikke er ment som våpen, også kan brukes som våpen av en selv eller andre. De skal vite om fordeler og ulemper ved forskjellige typer improviserte våpen, ut i fra enkle prinsipper. De skal vite om hvilke målområder på kroppen som er hensiktsmessige å gå etter med de forskjellige typer våpen. Og de skal kunne bruke

dem i en dynamisk nærkamp på en effektiv måte. Denne treningen må være progresjonsmessig tilrettelagt fra grunntrening som teori og teknisk trening, til tosidig sparring, til spesifikk trening gjennom scenariobasert case-trening og da også under påført mentalt stress. Grunntreningen bør fokuseres rundt å bygge opp tekniske ferdigheter, utholdenhet, styrke, bevegelse og koordinasjon hos den uerfarne eleven.

”Uansett hvor man befinner seg, ute eller innendørs, vil man som oftest være omgitt av fysiske gjenstander som med et enkelt kreativt tankesett kan brukes som våpen. Ting som vi til daglig omgås og anser som ufarlige gjenstander. Dette kan være en stein eller en pinne på bakken, en neve med sand, en kopp,- gjerne med varm kaffe, en bilnøkkel eller beltet du har på buksa. Alternative våpen i denne sammenheng er alle gjenstander som er harde, spisse, skarpe eller som kan brukes til å påføre en motstander smerte eller permanent eller midlertidig funksjonshemming og som kan gi brukeren en fordel i kampen. Ofte vil dette gi brukeren en fordel i forhold til rekkevidde samt at man unngår å skade egne lemmer ved bruk av kroppens våpen, eksempelvis hender. Det vil også kunne påføre motstanderen ytterligere skade ved penetrasjon, kutt og multiplisering av kraft som en kombinasjon av våpenets tyngde, og eller, utforming.” (Feltnotater fra observasjon hos Militær Livvaktavdeling, 2023.)

Bruk av improviserte våpen vil for mange oppleves som ekstremt brutalt. Derfor er det også hensiktsmessig å ta med det lovmessige grunnlaget enhver tjenestemann eller sivilist har for å kunne benytte seg av improviserte våpen om nødvendig. Den mest grunnleggende loven som beskriver muligheten for å kunne anvende denne form for maktmidler er Straffelovens §18, om nødverge.

§ 18.Nødverge

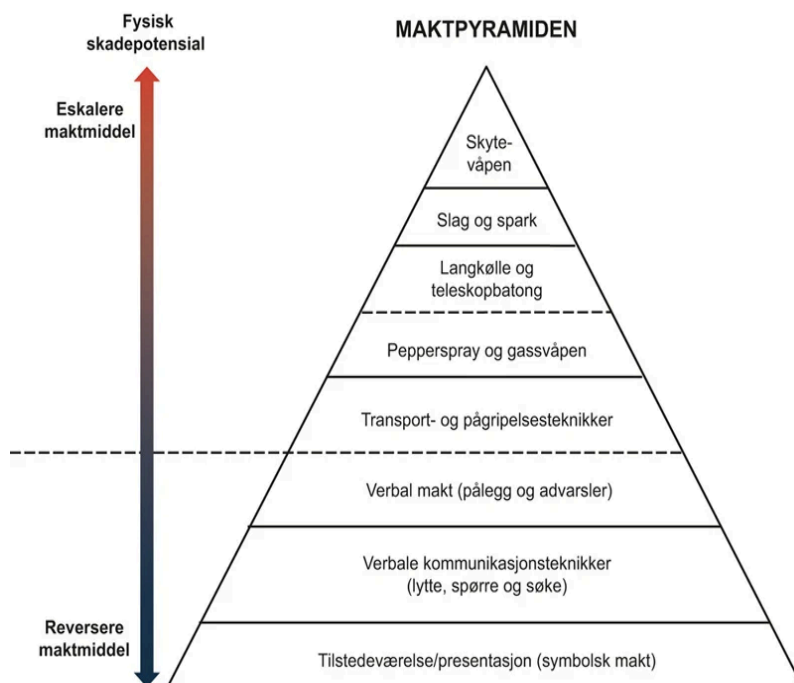
En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når den

- a. blir foretatt for å avverge et ulovlig angrep,*
- b. ikke går lenger enn nødvendig, og*
- c. ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesse som angrepet krenker, og angriperens skyld.*

Regelen i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågripelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Utøving av offentlig myndighet kan bare møtes med nødverge når myndighetsutøvingen er ulovlig, og den som gjennomfører den, opptrer forsettlig eller grovt uaktsomt. (Straffeloven, 1902, §18.)

Videre vil det være nødvendig å sikre at handlingen *ikke går lenger enn nødvendig, og ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesse som angrepet krenker, og angriperens skyld.* Her kommer prinsippet om proporsjonal bruk av makt inn. ”Makteskaleringspyramiden” som brukes både av Politiet og i Forsvaret er illustrert under i figur 10 hentet fra Politiet sin håndbok for arrestasjonsteknikk (Lohne Lie & Lagestad, 2011, s.10).

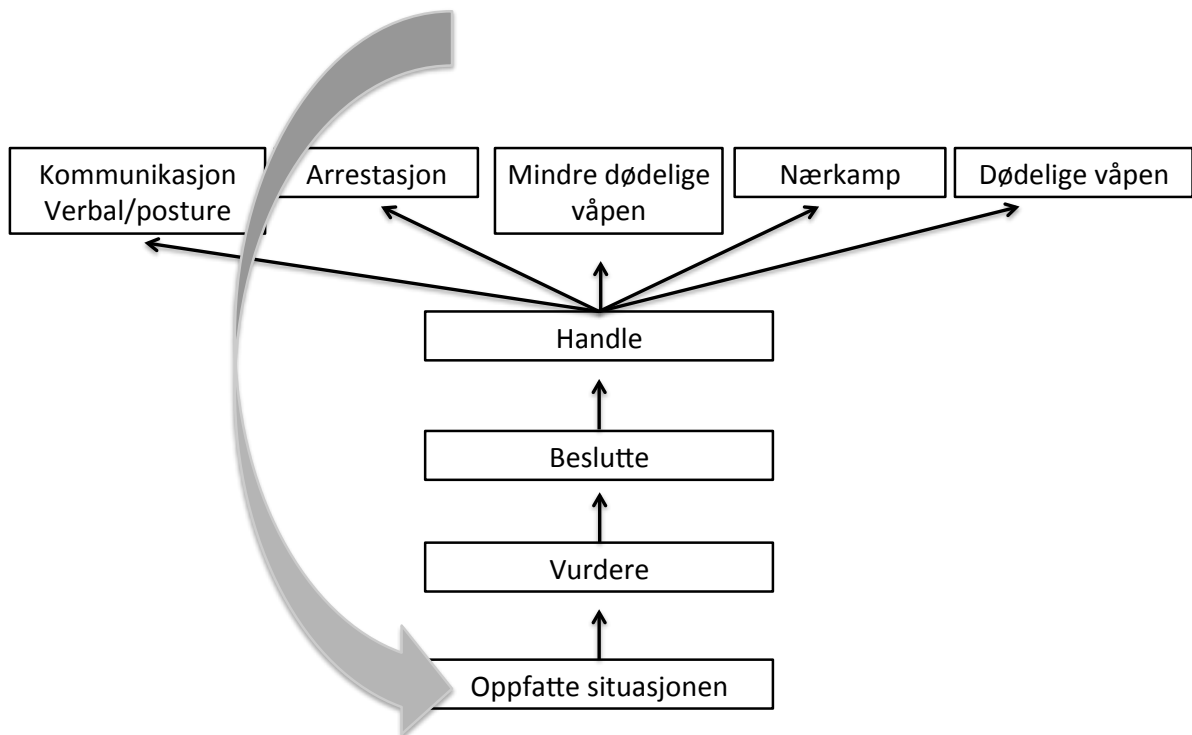

Figur 10 Maktpyramiden. (Lohne Lie & Lagestad, 2011, s. 10)

Makteskaleringspyramiden er en visualisering av de maktmidler soldaten har til disposisjon og når disse kan brukes i samsvar med lov om nødverge. Improviserte våpen vil her falle inn et sted i de fire øverste lagene i pyramiden alt ettersom hvor skadelige eller potensielt dødelige improviserte våpen som brukes.

I Forsvarets ”Håndbok for nærkamp” finner vi en tilsvarende modell som her er kombinert med John R. Boyd sin modell ”OODA-loop” for å fram at det hele tiden vil være rom for revurdering av valg og bruk av maktmidler etter hvert som situasjonen utspiller seg. ”OODA-

loopen” består av en gjentagende beslutningsprosess bestående av fire komponenter; Observe, Orient, Decide og Act (Richards, C., 2020).

Figur 11 Maktanvendelses-syklus. (Elden og Lødøen, Håndbok for nærkamp, 2023, s.10.)

1. "Først oppfatter soldaten situasjonen.
2. Deretter må soldaten vurdere situasjonen.
3. Basert på vurderingene vil soldaten beslutte en handling.
4. Normalt velges det mellom fem ulike maktmidler: Kommunikasjon (verbal/posture), arrestasjon, mindre dødelige våpen, nærkamp eller dødelige våpen.

... Så starter syklusen på nytt."

(Elden og Lødøen, Håndbok for nærkamp, 2023, s.10.)

4.1.3 Akseptabel risiko

Nærkamptrening i Forsvaret og Politiet baserer sin sikkerhet på planverk, regelverk og sikkerhetsbestemmelser for trening og øving, utdanning og sertifisering av instruktører, fysiske skadereduserende tiltak og rapportering av hendelser. For å kunne si noe om hva som

er akseptabel risiko er det i dette kapitlet beskrevet hvordan Forsvaret håndterer og vurderer risiko/farer sett opp imot gevinst eller oppdragsløsning.

4.1.3.1 Risikohåndtering i Forsvaret

I *Forsvarets sikkerhetspolicy* gjengitt i ”Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret”, står det: *”Avdelingssjefer skal sikre rett kompetanse hos alle ansatte med oppgaver som kan påvirke sikkerheten. Sikkerhetsarbeidet skal organiseres slik at det legges til rette for realistisk trygg trening. Dette fordrer proaktivitet for å oppnå risikoforståelse og barrieretenkning, relevante kontrollmekanismer og tilsyn, i tillegg til ledelsens involvering og god rapporteringskultur.”*

(Bruun-Hansen, H., 2015, Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, s.7). Den tidligere Forsvarssjefen, Håkon Bruun-Hansen, kommer her med noen viktige poeng i forhold til denne problemstillingen, at avdelingssjefer skal sikre rett kompetanse for alle ansatte som kan påvirke sikkerheten. I denne sammenheng vil det være å utdanne kompetente og erfarne instruktører. Videre skal sikkerhetsarbeidet, som i dette tilfellet er utdanning, trening og øving, organiseres slik at det legges til rette for realistisk trygg trening.

I følge ”Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret” defineres risiko som *”Mulighet for uønskede hendelser”, hvor da risiko rent teknisk kan beskrives som sannsynlighet x konsekvens.* ” (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.18)

Videre står det at; *”Gode risikovurderinger bidrar til å redusere risikoen til et akseptabel nivå og avdekke om forebyggende tiltak må settes inn før man kan gjennomføre en aktivitet eller operasjon.”* (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.20).

Forsvaret nevner fire prinsipper for god risikohåndtering, hvorav to av dem er relevante å trekke frem i denne sammenheng:

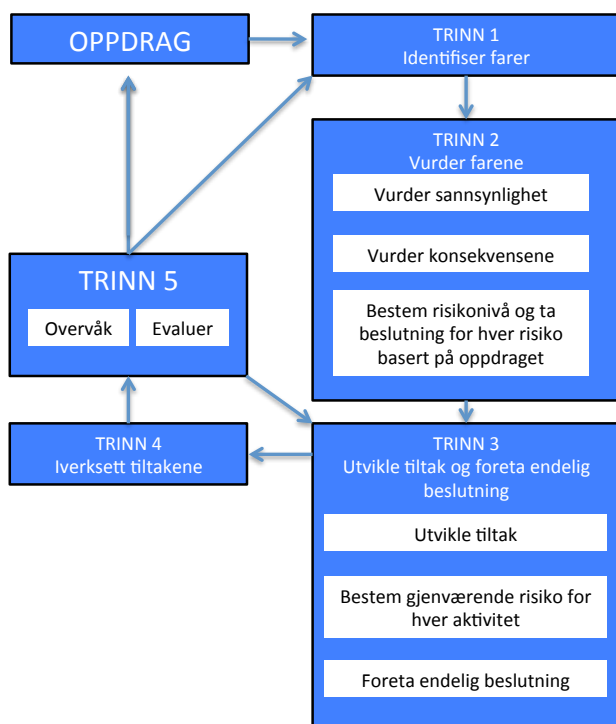
”3. Aksepter ikke unødvendig risiko.

Alt personell har et ansvar for å beskytte medsoldater, sivile, materiell, og miljø fra å bli utsatt for unødvendig risiko. Det betyr at risiko fjernes uten at det går på bekostning av oppdragsløsningen.”

”4. Aksepter risiko når gevinsten er større enn ulempen.

Befal og mannskaper er nødt til å ta nødvendig risiko for å løse oppdrag. Ledere må forstå at risikotaking forutsetter en beslutningsprosess hvor risiko er vurdert, og at gevinsten ved å ta denne risikoen er større enn ulempene/farene. Det må understrekes at vurderingene skal være kritisk gjennomgått.” (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.22).

Forsvaret oppfordrer til å bruke en fem-trinnsmodell for vurdering av risiko i risikohåndteringen. Første trinn innebærer å liste opp alle mulige farer (*identifiser farene*), deretter alle mulige årsaker til at farer kan oppstå. I andre trinn (*vrder farene*) vurderes konsekvensene av de ulike farene og sannsynligheten for at disse skal inntreffe. Deretter *utvikles tiltak* for å motvirke risiko knyttet til de enkelte farer som er identifisert i første trinn. Man skal her vurdere behovet for beredskapstiltak og om gevinsten er større enn risikoen. Gjenværende restrisiko nevnes her som et viktig fokusområde. I trinn fire skal man informere de involverte om den nødvendige informasjon og *iverksette tiltakene*. I siste fase, som er gjennomføringen av selve aktiviteten, skal tiltakene kontinuerlig *overvåkes og evalueres* for å sikre ønsket effekt (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020). Forsvarets 5-trinnsmodell for risikohåndtering illustreres skjematisk på følgende måte:

Figur 12 Risikohåndtering – 5 trinns modellen skjematisk. (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.25)

4.1.3.2 Risikovurdering i Forsvaret

“Det skal foreligge et skriftlig produkt på risikovurdering ved all nærkamp trening”.

(UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s.323). I følge Felles Sikkerhetshåndbok for Forsvaret skal det benyttes følgende risikovurderingsskjema ved skriftlig risikovurdering:

Risikovurdering										Avdeling: <input type="text"/>		
Oppdrag/oppgave:					Dato:					Restrisiko:(5)		
Utført av: Navn												
Nr:	Hovedaktivitet:	Fare:	Årsak:	K:(1)	S:(2)	R:(3)	Tiltak:	A,F:(4)	K:(1)	S:(2)	R:(3)	Merknad:
1	Beskrivelse av aktivitet	Hvilke faremomenter som kan tenkes å oppstå under aktiviteten	Initierende årsaker til uønskede hendelser	5	3	15	Hvilke tiltak som implementeres for å ta bort eller redusere omfang og sannsynlighet for uønskede hendelser knyttet til aktiviteten	Hvem som har ansvar for å følge dette opp	5	2	10	

Figur 13 Forsvarets risikomatrix for trening og øving, ORM (Operational Risk Management). (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser, 2022, vedl.24, s.417)

Risikovurderingsskjemaet, ORM - Operational Risk Management, er helt i tråd med Forsvarets 5-trinnsmodell beskrevet tidligere i dette kapitlet. For å beskrive sannsynlighet og konsekvens brukes det her tallverdier fra 1-5 som representerer følgende vurderinger:

Sannsynlighet:

<i>1 - Meget liten</i>	<i>Ikke sannsynlig da det ikke er kunnskap i gruppen om hendelsen i miljøet.</i>
<i>2 - Liten</i>	<i>Tenkelig, men vil kreve en kjede av system, og kontrollfeil.</i>
<i>3 - Moderat</i>	<i>Mindre enn gjennomsnitt mtp å forutse en ulykke, men usannsynlig.</i>
<i>4 - Stor</i>	<i>Mer enn gjennomsnitt mtp å forutse en ulykke – et scenario er sannsynlig.</i>
<i>5 – Svært stor</i>	<i>Vil sannsynligvis inntreffe basert på erfaring fra tidligere hendelser</i>

Konsekvens:

<i>1 - Ubetydelig</i>	<i>Ubetydelig skade eller helsekomplikasjon, ikke fravær fra jobben. Ubetydelig tap av funksjon/produksjon og heller ingen skade på utstyr eller omgivelser.</i>
<i>2 - Mindre</i>	<i>Mindre skade som behøver førstehjelpsbehandling eller medfører hodepine, svimmelhet, uklarhet etc. Skade på utstyr som krever større reparasjoner, betydelig tap av operasjons-/seilingstid eller inngrep på omgivelsene.</i>
<i>3 - Moderat</i>	<i>Hendelse som fører til fravær/sykemelding. Lokalisert skade på utstyr som krever større reparasjoner, betydelig tap av operasjons-/seilingstid eller moderat forurensning av miljøet.</i>
<i>4 - Alvorlig</i>	<i>Høy risiko for alvorlig skade på personell og materiell. Skade på materiell resulterer i full stans av operasjon evnt stilleliggende fartøy.</i>
<i>5 – Svært stor</i>	<i>Fare for dødsfall, tap av fartøy eller stans av kritiske operasjoner. Betydelig forurensning med langsiktige og vedvarende implikasjoner med svært store opprenskningskostander.</i>

(Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.27).

Denne scoren settes av den som er hovedinstruktør eller øvingsleder for aktiviteten og som utfører risikoanalysen. Denne form for risikovurderingsskjema kan i følge Aven et al., (2017) kategoriseres som en grovanalyse. Det er riktignok et standardisert analyseskjema som brukes, men selve analyseprosessen kan kategoriseres som en kvalitativ grovanalyse og er forholdsvis enkel og rask å bruke. Ved å bruke en slik metodikk vil man kunne identifisere de aktuelle initierende hendelsene (Fare) og årsakene (Årsak) forbundet til en aktivitet

(Hovedaktivitet). Deretter settes en score (1-5) på konsekvenser de ulike hendelsene kan innebære og tilsvarende for sannsynligheten for at disse vil inntreffe. Ved å multiplisere konsekvens- med sannsynlighetscore vil man få en score som skal representere risiko, $K(1) \times S(2) = R(3)$. Videre implementeres risikoreducerende tiltak (Tiltak) til den aktuelle hendelse som igjen blir tildelt et personansvar med tilhørende tidsfrist for utførelse, A, F (4). Til slutt settes en score for restrisiko etter at tiltak er iverksatt. Det kan være verdt å merke seg at det ikke er satt av noe rom for beskrivelse av bakgrunnskunnskap, - noe som Aven et al. (2017) har med som et vanlig ledd i en grovanalyse. Likeledes ser vi at restrisiko er også tatt med som et ledd i denne matrisen, - noe som i følge Lunde (2019) nevner som et uheldig begrep som ofte blir benyttet med ulik betydning og at en vanlig forståelse av dette begrepet er at det beskriver *siste rest* av risiko som foreligger. *”Dette er ikke tilfelle ettersom selv den risikoen vi omtaler som akseptabel, fortsatt inneholder en risiko vi må være bevisst på og aktivt forsøke å håndtere.”* (Lunde, 2019, s.38-39).

Praksisen i forsvaret rundt vurdering av restrisiko ved bruk av ORM er at man etter implementering av tiltak gjør en ny vurdering av K med implementerte tiltak (1) x S med implementerte tiltak (2) = Restrisiko (5). Vurdering av tallkarakterer og klassifisering av hva som er akseptabel eller ikke akseptabel risiko vurderes i følge Forsvaret på følgende måte:

OK	<i>1-5: Akseptabel risiko</i>
TENK	<i>6-14: Kan være akseptabelt. Vurder om risikoen kan reduseres ytterligere.</i>
STOPP	<i>15-25: Oppgave/aktivitet må ikke fortsette. Aktiviteten må revurderes og ytterligere risikoreducerende tiltak må settes inn.</i>

(Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.26).

Graden av fare /risiko skal gjenspeiles i risikovurderingsskjemaet ved bruk fargene grønt, gult eller rødt. På denne måten skal man raskt kunne slå fast hvilken grad av fare/risiko aktiviteten innebærer kun ved å kaste et raskt blick på tallverdiene og fargekodene som er satt.

4.1.3.3 Relevante regler for nærkamptrening med improviserte våpen i Forsvaret.

Sikkerhetsreglene og retningslinjene for nærkamptrening i Forsvaret er beskrevet i *”UD2-1, Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, kapittel 8.1 Nærkamp”*.

”UD2-1 er et reglement bygget på erfaringer og beregninger av hva som er forsvarlig å gjennomføre. Hensikten med UD2-1 er å redusere risikoen ved ulike aktiviteter ned til et

akseptabelt nivå slik at ulykker kan unngås” (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.32). Selv om hele kapittel 8 vil være relevante regler og føringer for trening med improviserte våpen, så er det enkelte deler av dette kapittelet som vil være ekstra viktig i forbindelse med planlegging og gjennomføring av denne aktiviteten. Kapitlet om ”Kamp med våpen” er i hovedsak utformet med tanke på de tradisjonelle våpnene som rifle, pistol og kniv og attrapper for disse våpnene. Føringene vil i de fleste tilfeller være overførbare til trening med improviserte våpen. Disse føringene er derfor tatt med her.

UD2-1, kap. 8.1.2 Kamp med våpen:

- *”Skarpe våpen kan brukes ved sparring og kombinerte MOU³- og nærkampsituasjoner når motstanderen har et slagvåpen som ikke skader skarpt våpen eller soldaten som betjener det skarpe våpenet.”*
- *”Ved all trening med skarpe våpen er det et krav at man skal kunne se på målområdet man angriper, slik at man unngår unødvendige skader ved to-sidig trening, da spesielt ved sparring.”*
- *”Trening på teknikker med hode og hals som mål kan gjøres uten beskyttelsesutstyr dersom våpenet ikke kommer i kontakt med motstanderen. Teknikker kan da gjennomføres med full kraft og hastighet, men avstanden reguleres slik at det ikke oppstår kontakt.”*
- *”Sparring og to-sidig teknikktraining med attrappvåpen⁴ tilpasses etter ferdighetsnivå og tilgjengelig beskyttelsesutstyr.”*
- *”Ved trening i angrep og forsvar mot stikkvåpen som bajonett, kniv, skarpe gjenstander etc. skal det benyttes attrappkniver av gummi/tilsv. Disse må kontrolleres av instruktør slik at de ikke kan penetrere huden, selv med stor kraft. Beskyttelsesbriller(stridsbriller/tilsv), halskrage og tannbeskytter skal benyttes. Ved trening på offensive bajonett- og knivteknikker skal overkropp, armer og bein nyttes om primærmål. Det skal ikke brukes offensive bajonett-/knivteknikker mot hode, hals eller nakke under trening. Eneste unntak er dersom kniven ikke kommer i direkte kontakt med motstanderen, som ved øvrige våpen. Alle krav som gjelder for trening med kniv er tilsvarende for trening med alternative våpen (f.eks. stokk, feltspade,*

³ MOU – Militært faguttrykk for militære operasjoner i urbant terreng.

⁴ Attrappvåpen – Treningsvåpen laget av plast eller gummi som eksempelvis kniv, pistol, rifle, feltspade osv.

hjelms etc.” (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s.322).

4.1.3.4 Relevant forskning på nærkamp i Forsvaret

Det var naturlig å se til Andreas D. Lødøen sin bacheloroppgave ved Krigsskolen, 2019, i oppgaven ”*Militær nærkamp – Hvorfor har Forsvaret utviklet sitt konsept for militær nærkamp?*”. Lødøen konkluderer i denne undersøkelsen med at det har vært en sammenheng mellom den høye skadestatistikken og nivået på nærkampinstruktørene. ”*Det har vært et for lavt nivå på nærkampinstruktører når det kommer til erfaring, faglig dyktighet og forståelse for nærkampkonseptet.*” (Lødøen, 2019, s.27). Manglende erfaring kombinert med en for høy progresjon i utdanningen viste seg å være mye skyld i at skadene oppstod. Videre nevnes det at mange av disse skadene oppstod under to-sidig sparring og nærkampløyper. Forsvaret sitt tiltak for å redusere skadeomfanget ble dermed å fjerne sparring og nærkampløyper, redusere antall teknikker som skal læres, og høyne nivået på instruktørene (Lødøen, 2019). Det er verdt å merke seg at disse tiltakene som ble implementert gjelder for soldater som er inne til førstegangstjeneste og ikke for profesjonelle yrkes-soldater.

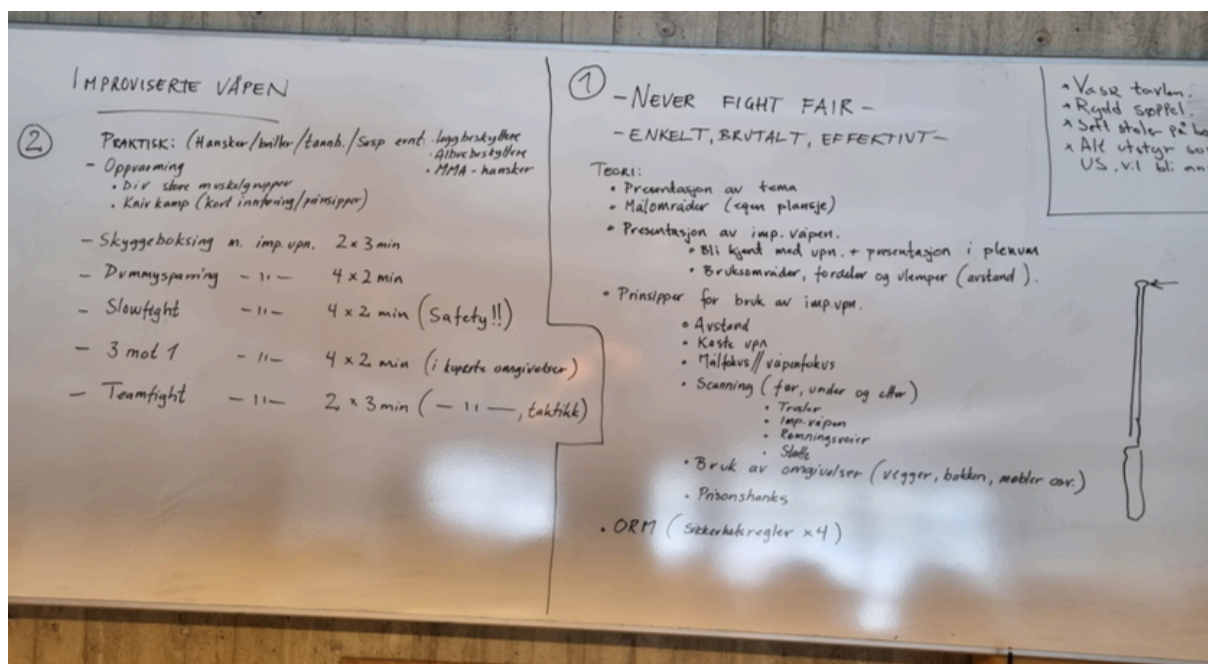
4.1.3.5 Skaderapport fra Nærkamptrening i PST

PST livvakt gjennomførte i 2015 en ”nærkampbolke” som gikk over en fem ukers periode. Det ble i ettertid utarbeidet en skaderapport ettersom de i denne perioden hadde hatt seks tilfeller av uønskede hendelser. Skaderapporten konkluderte med følgende funn:

- Det hadde vært gjennomført 840 nærkamptimer uten skader i samme nærkampkonsept de siste tre foregående årene.”
- I disse 6 skadene er uheldige omstendigheter en del av årsakssammenhengen.
- Skadepotensialet vil aldri være helt begrenset hvis man skal utdanne og trene en livvakt til å håndtere en nærkampsituasjon i dagens trusselbilde.
- Tydelige og klare rammefaktorer sammen med bevissthet og årvåkenhet fra instruktørens side vil fortsatt være det viktigste elementet i å forebygge skader under nærkamptrening.

4.2 Funn fra observasjon

I dette kapitlet framlegges primærkildemateriale dokumentert under ikke-deltakende observasjon av Militær Livvaktavdeling sitt konsept for trening med improviserte våpen i form av gjennomføringa av en innføringsøkt i trening med improviserte våpen med en

Figur 15 Leksjonsprogram for trening med improviserte våpen. (Foto: Glenn Jarlsby, under observasjon hos Militær Livvaktavdeling, 2023)

Leksjonen inneholdt følgende oppbygning basert på bilde av whiteboard, over, og feltnotater:

Plan	Innhold	Merknad
Introduksjon	<p>Overordnede prinsipper:</p> <ul style="list-style-type: none"> • "Never fight fair" • "Enkelt, brutalt, effektivt." 	
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Presentasjon av tema og hensikt med leksjonen • Målområder på kroppen • Presentasjon av improviserte våpen <ul style="list-style-type: none"> - Bli kjent med våpen, presentere i plenum - Vise treffpunkter og målområder - Bruksområder – fordeler og ulemper (avstand, rekkevidde osv) • Prinsipper for bruk av improviserte våpen: <ul style="list-style-type: none"> - Avstand - Kasting av våpen - Målfokus / våpenfokus - Scanning 360 (før under og etter): <ul style="list-style-type: none"> • Trusler • Improviserte våpen • Rømningsveier • Støtte • Bruk av omgivelser som improviserte våpen (vegger, gulv, møbler og lignende.) • Presentasjon av "prisonshanks" • Gjennomgang av ORM og 4 sikkerhetsregler <ul style="list-style-type: none"> - Kontrollert avstand - Ikke angrep mål du ikke kan se 	

	<ul style="list-style-type: none"> - Kontrollerte nedleggelse mtp ting som ligger på bakken - ”Gi og ta” / ingen konkurranse 	
Oppvarming	<ul style="list-style-type: none"> • Oppvarming av store muskelgrupper • Knivkamp (kort innføring og enkle prinsipper) 	
Hoveddel	<ul style="list-style-type: none"> • Skygeboksing med imp.vpn. 2 x 3min • Dummyparring med imp.vpn. 4 x 2min • Slowfight med imp.vpn. 4 x 2min (safety!) • 3 mot 1 med imp.vpn. 4 x 2min (i kuperte omgivelser) • Teamfight med imp.vpn 2 x 3min (i kuperte omgivelser) 	Beskyttelses utstyr: <ul style="list-style-type: none"> • Skytebriller • Stridshansker • Tannbeskytter • Susp • Mma-hansker • Leggbeskyttere • Albuebeskyttere
Avslutning	<ul style="list-style-type: none"> • Oppsummering og kontroll av læring 	

Figur 16 Rekonstruksjon av leksjonsplan for trening med improviserte våpen i Militær Livvaktavdeling. (Av: Glenn Jarlsby, basert på leksjonsplan innhentet under observasjon hos Militær Livvaktavdeling, 2023)

I tillegg ble det gjennomgått risikovurderingsskjema (ORM) i plenum med alle deltakere se figur 17. De primære tiltakene som ble implementert for å minimere risiko var i hovedsak bruk av beskyttelsesutstyr som; tannbeskytter, beskyttelsesbriller, stridshansker og/eller mma-hansker, albuebeskyttere, susp, leggbeskyttere og arbeidsuniform med sko eller støvler. Under enkelte to-sidige øvelser i denne økten var det tillatt med kontrollerte teknikker uten våpen som slag og spark med treff på motstander, derfor ble det brukt mma-hansker, albuebeskyttere og leggbeskyttere. Våpenteknikker med improviserte våpen skulle være uten kontakt motstander og med god sikkerhetsavstand til motstander. I tillegg ble det presisert viktigheten av følgende fire spesifikke sikkerhetsregler for to-sidig trening med improviserte våpen:

- 1) Kontrollert avstand for utførelse av våpenteknikker.**
- 2) Ikke bruk alternative våpenteknikker mot målområder du ikke kan se.**
- 3) Kast og nedleggelse skal utføres kontrollert med tanke på gjenstander som ligger på bakken.**
- 4) Det skal være et samspill mellom utøver og makker, hvor målet er å ”gi og ta” slik at begge parter får utbytte av treningen. Ego skal legges til siden slik at det ikke oppstår konkurranse i den to-sidige treningen.**

Figur 17 viser risikovurderingsskjemaet som ble presentert og gjennomgått i starten av leksjonen. Her kommer det tydelig frem at flere av øvelsene i utgangspunktet er forbundet med stor risiko ettersom flere av øvelsene er merket rødt. Ved implementering av risikoreduserende tiltak kan man her se at disse øvelsene er merket gult og som i følge Felles

sikkerhetshåndbok for Forsvaret, (2020), s. 26; *"Kan være akseptabelt. Vurder om risikoen kan reduseres ytterligere."*

Risikovurdering

Avdeling:

Oppdrag/oppgave: Nærkamp, improviserte våpen

Dato: 21.mar.23

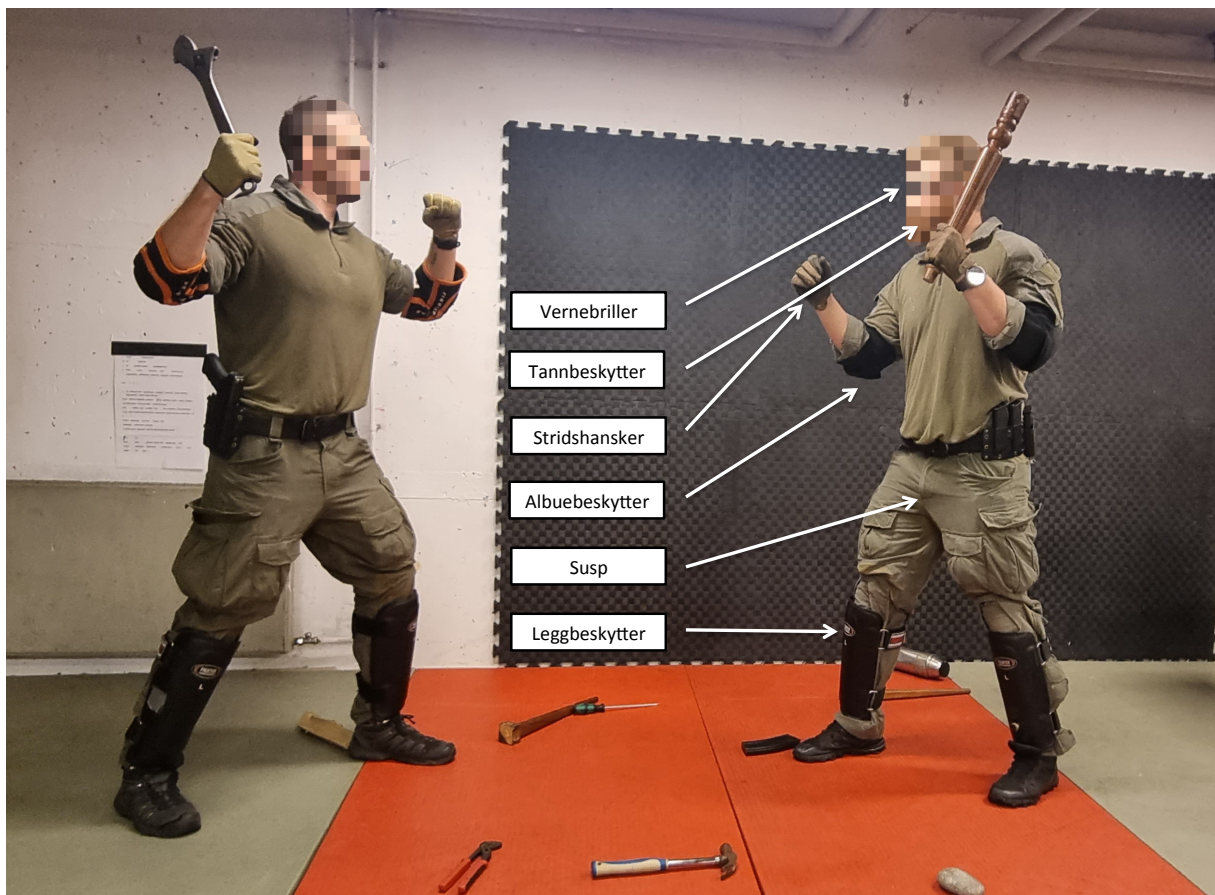
Utført av: Hovedinstruktør

Nr:	Hovedaktivitet:	Fare:	Årsak:	K : (1)	S: (2)	R: (3)	Tiltak:	A,F : (4)	Restrisiko: (5)			Merknad:
									K : (1)	S: (2)	R: (3)	
1	Slag med improviserte våpen	Knusing og brudd av bein/skjelettsskader. Bløtdelsskader og indre blødninger. Kuttsskader ved kontakt.	Ukontrollerte slag. Feilbedømmelse av avstand og motstanderens kontrabevegelser.	4	3	12	Progressivt treningsprogram. Prinsipper for sikkerhet og utførelse 1. Ingen fysisk kontakt mellom personnell og våpen, ha god sikkerhetsavtand og forvent at motstander flytter på seg. 2. Alltid se hvor du slår/treffpunkt. 3. Rolig utførelse, ikke legg opp til konkurranser. 4. Kontrollerte kast og nedringsteknikker, og alltid se at det ikke motstander lander på gjenstander som ligger på bakken.	Alle	4	2	8	
2	Stikk med improviserte våpen	Stikksskader med skade på kretsløp, indre organer, øyne eller mindre skader i muskulatur og kutt i hud.	Ukontrollerte stikk. Feilbedømmelse av avstand og motstanderens kontrabevegelser.	5	3	15	Progressivt treningsprogram. Prinsipper for sikkerhet og utførelse 1. Ingen fysisk kontakt mellom personnell og våpen, ha god sikkerhetsavtand og forvent at motstander flytter på seg. 2. Alltid se hvor du slår/treffpunkt. 3. Rolig utførelse, ikke legg opp til konkurranser. Bruk av beskyttelsesutstyr: Brillen og stridshansker under to-sidig trening.	Alle	5	2	10	
3	Dynamiske to-sidige øvelser (som dummysparring, slowsparring og sparring)	Knusing og brudd av bein/skjelettsskader. Bløtdelsskader og indre blødninger. Stikksskader med skade på kretsløp, indre organer, øyne eller mindre skader i muskulatur og kutt i hud. Bruddsskader, leddutsklidninger, avrivninger av muskelsener og strekk grunnet kast, låsninger og bryting.	Ukontrollert aggresjon og vinnerinstinkt hos elevene. For høy intensitet og bruk av kraft og hurtighet.	5	4	20	Progressivt treningsprogram. Prinsipper for sikkerhet. Styring av intensitet. Kontrollert inndeling av makkerpar utifra aggresjonskontroll, høyde, vekt og kompetanse. Unngå å legge opp til konkurranse. Ha tilstrekkelig med instruktører/ sikkerhetskontrollører tilstede i forhold til elevmassen som utfører øvelsen om gangen. Erfaren instruktør som evner å lese elevenes kroppsspråk under øvelsene. Klare kommando/tegn for stopp i utførelsen. Sørg for et positivt og trygt læringsmiljø hvor alle mestrer. Sørg for god oppvarming i forkant.	Alle	5	2	10	
4	Kast og nedleggelse	Brudd, leddutsklidninger, avrivning av muskelsener og strekk. Indre blødninger.	Fall på gjenstander som ligger på bakken. Harde fall og feil fallteknikk. Kast eller nedring med for stor kraft.	4	3	12	Prinsipper for sikkerhet. Legge opp til at motstander skal bli med på kast eller nedring dersom grep for dette blir satt. Unngå å legge opp til konkurranse. Sørg for god oppvarming og at alle kan riktig utførelse av fallteknikk.	Alle	4	2	8	
5	Parringer av våpenteknikker	Knusing og brudd av bein/skjelettsskader. Bløtdelsskader og indre blødninger. Stikk og kuttsskader på ekstremiteter, spesielt hender og armer.	Ukontrollerte slag, kutt eller stikk. Feilbedømmelse av avstand og motstanderens kontrabevegelser. Ukontrollert aggresjon og vinnerinstinkt hos elevene. For høy intensitet og bruk av kraft og hurtighet. Feil utførelse og valg av blokkeringer - eleven blokkerer selve våpenet istedetfor å blokkere hånd eller arm til motstander.	5	3	15	Forklare bruk av parringer under kamp med våpen. Forklare hvordan man kan utnytte avstand mtp våpen med kort og lang rekkevidde samt høy og lav motstander. Prinsipper for sikkerhet om å regulere avstand og ingen kontakt mellom personnell og våpen.	Alle	5	2	10	

Figur 17

Figuren viser et eksempel på risikoanalyse av trening med improviserte våpen ved bruk av Operational Risk Management (ORM),- det analyseverktøyet forsvarer benytter seg av ved risikovurdering av utdanning, trening og øving. (Av: Nærkampinstruktør i Militær Livvaktavdeling)

Bildet under viser rolig sparring med improviserte våpen hos Militær Livvaktavdeling. Den spesifikke øvelsen gjennomføres ved at begge utøvere fritt kan utføre kontrollerte teknikker mot den andre med kontrollert avstand. Alle teknikker med improviserte våpen skal kun markeres og ikke treffe motstanderen. Videre kan begge også bruke slag, spark, kne, albue, alle teknikker uten våpen, på en kontrollert måte med lette treff. Slag til hodet blir her kun markert ettersom det stridshansker ikke gir beskyttelse ved treff.

Figur 18 Rolig sparring, i forsvaret med bruk av improviserte våpen og beskrivelse av beskyttelsesutstyr som brukes. (Foto: Glenn Jarlsby, under observasjon hos Militær Livvaktavdeling, 2023)

4.3 Funn fra intervjuer

I dette kapitlet analyseres intervjudata opp i mot problemstillingen og forskningsspørsmålene. De tre forskningsspørsmålene er videre strukturert med underpunkter.

4.3.1 “Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?”

Intervjudataen viser at det her er flere risikomomenter å ta hensyn til, også utover det som går på utøverne sin sikkerhet og fare for skader under trening. Det foreligger også en risiko i forhold til nærkampfagets eksistens og Forsvaret eller Politiet sitt omdømme overfor det sivile samfunnet sett i forhold til tillit.

4.3.1.1 Skadepotensialet for utøverne.

Det er muligens selvsagt for mange, men det foreligger her et stort skadepotensiale for utøverne dersom sikkerheten ikke blir ivaretatt på en god måte. Som informant nr.2 sier, *”Man kan få beinbrudd, kraniebrudd, penetrasjonsskader,- indre og ytre blødninger. Men det skulle nok mye til får å få et dødelig utfall.”* eller som informant nr.6 sier; *”Her har man hele spekteret når det kommer til hva man kan oppleve av skadeomfang, alt fra å knekke en negl til å få en hammer gjennom skallen.”* Skadepotensialet vil være til stede under all trening med improviserte våpen, og spesielt under to-sidig trening. Det kan tyde på at jo mer realistisk treningen er jo større risiko er det for at det vil oppstå skader. Og det som nevnes og understrekes av samtlige informanter er at instruktørens erfaring og kompetanse er den klart viktigste faktoren for å unngå eller minimere risiko på alle områder. *”Eneste måten å få til realistisk trening uten å få noen skader er ved å sette en ”U” foran realistisk trening. Men det aller meste av skader kan unngås ved å ha en erfaren instruktør som leder denne treningen.”*(Informant nr.6). Det som nevnes av potenserende risikofaktorer er utøverens evne til å kontrollere avstand, kraft og aggresjon. Denne form for trening bør være forbeholdt erfarne utøvere og disse finnes i de profesjonelle avdelingene både i Forsvaret og Politiet. *”Når man skal trene med improviserte våpen og i hvert fall skarpe improviserte våpen, så må det være med et erfaringsgrunnlag, som gjør at man kan stole på dem, man må vite at de har aggresjonskontroll og at de klarer å regulere avstand. Hvis man ikke har kontroll på aggresjon, avstand, intensitet og egen motorikk, så er det garantert at det kommer til å gå til helvete på ganske kort tid. Det skal være veldig erfarne soldater enten fra gjerne manøver- eller jegeravdelinger mot slutten av verneplikten som eventuelt gjennom testing først kan gjøre det. Eller så er det forbeholdt profesjonelle- eller spesialavdelinger vil jeg si.”* (Informant nr.1). Unge og uerfarne utøvere nevnes også som et stort risikomoment i forhold til risiko for mer uforutsette skader som selv ved en god risikovurdering ville være vanskelig også for en erfaren instruktør å forutse. *”Den frie viljen til utøveren gjør at man må forvente uventede og ukontrollerte handlinger. Så man må være opp i situasjonen, ha gjort en del*

tanker om hvor dette kan ende og satt en del sikkerhetsbarrierer i forhold til det.” (Informant nr.6). Dette kan i følge informant nr.3 skyldes følgende; ”Lav modenhet, lav aggresjonskontroll og overtenning, så kan den kniven ende opp i en mage for eksempel under et fall eller i clinch eller lignende”. Denne faktoren blir ytterligere potensert dersom nærkamp implementeres i forbindelse med en seleksjonsprosess hvor målet er å teste utøverne fysisk og psykisk. ”Det er selvsagt et stort skadepotensiale her, men dette blir spesielt stort i en seleksjonssetting, hvor utøverne har forberedt seg lenge på å prestere, konkurrere og vise hva de er gode for og kanskje ikke helt forstår intensjonen med øvelsen.” (Informant nr.8).

Videre presiseres det at skader ofte oppstår i forbindelse med to-sidig trening hvor begge utøvere angriper på likt og dermed feilbedømmer avstand. Eller at man feilvurderer kraft grunnet størrelse eller vekt kombinert med dårlig kroppskontroll eller motorikk. Spesifikt nevnes det takedowns, nedleggesler og kast, og som et stort risikomoment i forhold til skader. *”Der vi har sett mest nærkampskader, er under takedowns. Det er der både håndleddsbrudd, nakkekink, og beinbrudd, ankelovertråkk og alt kommer.” (Informant nr.1).*

4.3.1.2 Nærkampens eksistens som fag i soldat- og politiutdanningen.

Det kommer klart fram i intervjudataen at nærkampens eksistens som fag både i Forsvaret og i Politiet er meget skjørt når det kommer til aksept for skader i forbindelse med trening. Det oppleves av informantene som at det er en forskjellsbehandling når det er snakk om skader som oppstår som et følge av nærkamptrening og skader som oppstår ellers i soldat- eller politiutdanningen. Konsekvensen er da ofte at det innføres restriksjoner for denne typen trening. *”Skader rapportert inn under fotball og lignende aktivitet går fint. Men så snart det er nærkamp det er snakk om så blir det innført restriksjoner med en gang. Da tar man bort to-sidig trening og sparring.” (Informant nr.7).* Soldater i Forsvaret i dag er utstyrt med en applikasjon på mobilen for å enklere og hurtigere kunne innrapportere skader og uønskede hendelser. Resultatet her er ofte manglende- eller feilrapportering, og hendelser blir gjerne tatt ut av kontekst. *”Det er et problemfokus knyttet til nærkamp i Forsvaret. Folk er redde for skader, naturlig nok. Men jeg har opplevd at en soldat fikk et kne ut av ledd under nærkamptrening. Dette førte til full kommisjon, og stopp for nærkamptrening for denne avdelingen i en lengre periode. Samme dag var det en soldat som fikk en kneskade i fotball i samme leir. En skade som var mye verre. Her ble det ikke verken satt inn kommisjon eller stopp for denne type trening. Så du trenger ikke at slike ting blir blåst opp i media for at det skal ha konsekvenser for nærkampfaget.” (Informant nr.6).* Under slike forhold vil det også

være en fare for underrapportering av hendelser forbundet med nærkamp fra instruktørenes side. Noe som kan bidra til en uheldig kultur for utviklingen av nærkampfaget med tanke på erfaringsoverføring. *”Konsekvensen her kan da bli at folk blir nervøse for å rapportere inn skader.”* (Informant nr.7). Det at det oppstår mye skader i nærkampen vil også ha en negativ innvirkning på motivasjonen for å trene nærkamp blant utøverne. Noe som kan føre til at man får et større fravær ved denne typen trening. Det vil også kunne føre til et dårlig læringsmiljø dersom nærkamptreningen blir forbundet med frykt for å pådra seg skader. *”Også er det det at dersom nærkamptreningen blir forbundet med mye skader så går det utover motivasjonen for utøverne for å trene nærkamp og man mister læringseffekten og man får større fravær.”* (Informant nr.5).

4.3.1.3 Beredskapsrisikoen forbundet ved skader i Forsvaret og Politiet.

Både Forsvaret og Politiet har en form for beredskap for å kunne løse oppdrag både i fredstid, i krise og i krig. Dette gjør noe med viktigheten av å være klar til strid innenfor den beredskapstid den enkelte avdeling er oppsatt på ut ifra sine oppdrag. Dette vil være forskjellig fra avdeling til avdeling og endre seg i perioder. I praksis betyr dette at man må ta hensyn til beredskapstid og type oppdrag når man planlegger for nærkamptrening. *”Man må selvsagt se an målgruppen for denne type trening når det kommer til hva som er akseptabelt og innafor, kontekst, nivå og så videre. En skade som skjer på feil sted kan fort bety kroken på døra for den instruktøren med granskning og så videre. Trener man F-35 piloter så vil det jo være lurt å ikke knekke fingrene på dem liksom. Jeg opplever at det i større grad er blitt vanskeligere å presentere et opplegg som jeg kan stå inne for, og si at dette har jeg tro på. Og det har sammenheng med villighet til å trene realistisk i forhold til skader, og tid som er satt av til å faktisk få et reelt læringsutbytte.”* (Informant nr.8). De fleste konvensjonelle avdelinger i Forsvaret har lang beredskapstid i Norge i fredstid og er derfor i større grad trenbare til enhver tid.

For Politiet som løser oppdrag hver dag så vil dette stille seg annerledes. Her er man i større grad avhengige av å kunne dra ut på oppdrag når som helst om situasjonen krever det og instruktøren må derfor ta høyde dette ved å ta mindre risiko i forhold til også mindre skader. *”I Politiet er det kanskje større konsekvenser i forbindelse med mindre skader ettersom man har oppdragsløsning hver dag.”* (Informant nr.5).

4.3.1.4 Forsvaret og Politiet sitt omdømme.

Et siste, overordnet risikomoment, som også er verdt å nevne er faren for dårlig omdømme generelt for etatene dersom det oppleves av det sivile samfunnet at sikkerheten til de som tjenestegjør eller de ansatte ikke blir ivaretatt. Dette kan være fra pårørende eller det kan være med tanke på framtidig rekruttering av nytt personell.

I Forsvaret er den generelle vurderingen blant informantene at det er mindre aksept for skader i forbindelse med improviserte våpen enn ellers under nærkamp trening, dette inkluderer også trening med skarpe våpen som rifle og pistol ettersom dette er våpen som man tradisjonelt har trent med i alle år, også innen nærkamp. *”At en utøver får en hammer i hodet vil ikke bli akseptert. ”Vi” hadde forstått det. Men oppover i systemet og med VG-testen og så videre så vil det aldri gå. Det er jo det som dreper nærkampen, spesielt når det blir tatt ut av kontekst, og det blir det alltid.”* (Informant nr.7). Eller som informant nr.2 sier; *”Nærkampfaget i dagens klima tåler ikke slike ting, det hadde blitt krise, det hadde blitt stans på all nærkamp trening, tror jeg,- hvis noen får en smørkniv i øyet. Da er det stans.”*

I politiet ser man for seg samme resultat som i Forsvaret, men det er en påstand fra enkelte av informantene at det er større risikoaksept for dette i Forsvaret enn i Politiet. *”Dersom man for eksempel hadde fått et kraniebrudd fra et slag med hammer i forbindelse med et uhell i trening med improviserte våpen i Politiet så ville den type trening blitt nedlagt eller justert. Det handler om spiseligheten overfor resten av samfunnet og ledere ville dermed blitt nødt til å vise handlekraft. I forsvaret kunne dette kanskje gått uten større konsekvenser med argumentet om det er krigens krav. Det ville vært mer spiselig i grønt enn i blått.”* (Informant nr.5).

Hva samfunnet generelt mener om dette blir vanskelig å si. Men man kan jo anta at det er en viss forståelse og forventning om at personell som er ansatt i nødetatene må ta større risiko når de skal trene for å løse skarpe oppdrag. Likevel er det en gjengs oppfatning blant informantene at denne typen trening vil bli mottatt med liten forståelse fra det sivile samfunnet. *”Det sosiale aspektet i samfunnet er ikke mottagelig for en slik grovhet, vi er for snille. Det blir for stygt med skader med improviserte våpen. En mamma tåler ikke at sønnen sin sloss med en skiftesnøkk. Det ville blitt ansett som galskap. Kontra om man sloss med boksehansker og pådrar seg en hjernerystelse.”* (Informant nr.8).

4.3.2 “Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”

De fleste barrierene og sikkerhetstiltakene som ble nevnt gjelder både for den generelle treningen i nærkamp og for realistisk trening med improviserte våpen. Forskjellen er at jo mer realistisk man trener jo viktigere blir sikkerhetstiltakene. Det er også blitt identifisert barrierer og sikkerhetstiltak som er spesifikke i forhold til realistisk trening med improviserte våpen. Det overordnede tiltaket som samtlige informanter mener er det viktigste er kunnskap og erfaring hos instruktøren. *”En faglig dyktig instruktør som har drevet med dette i flere år, er helt essensielt for at dette skal gå bra.”* (Informant nr.7). Samtidig så er det stor enighet blant instruktørene at denne form for trening bør være forbeholdt profesjonelle utøvere, selektert personell som mestrer den grunnleggende nærkamputdanningen. Viktige faktorer som nevnes her er god motorikk, aggresjonskontroll, evne til å kontrollere intensitet og kraft, og modenhet blant utøverne (Informant nr.1). Og ikke minst at de ved å beherske disse egenskapene klarer å tilpasse avstand – noe som nevnes som ett av de viktigste sikkerhetstiltakene for trening med improviserte våpen. *”Fullkontakt med et objekt som kan gi stor skade vil være et risikomoment. Hvis man ikke er godt trent på avstand og man klarer ikke helt å beregne rekkevidden, og at man er to stykker som går for et angrep på likt så kan man få en situasjon at man treffer noen med for eksempel en hammer i hodet eller den slags ting.”* (Informant nr. 2).

Selv om de fleste informantene mener at erfaring og kunnskap hos utøverne er en viktig egenskap så har informant nr.4 et godt poeng i at; *”Det er ikke en nødvendig forutsetning at utøverne har mye erfaring med nærkamp fra før for å gjennomføre trening med improviserte våpen. Men det legger noen premisser for hva man kan gjøre.”*. Videre nevnes også viktigheten av erfaring- og kunnskapsnivå hos markører og sikkerhetskontrollører i forbindelse med øvelser og scenariotrening eller nærkampløyper. Dette er muligens vel så viktig som erfaring hos utøverne selv. *”Man må ha et tilfredsstillende høyt nok ferdighetsnivå på både utøvere og markører slik at de kjenner sine begrensninger. Slik at de klarer å stanse, kontrollere og bare markere treffene. Og at sikkerhetskontrollørene er godt trent. Trening og nivå på markører er også viktig. Man må ha markører som når de får et treff klarer å reagere realistisk. En utrent vernepliktig som er markør vil ofte prøve å vinne over utøveren som testes for eksempel i en nærkampløype. Et godt trent markørapparat er et viktig sikkerhetsmoment.”* (Informant nr.3). Samtidig vil det være veldig viktig med klare rammer både for treningen generelt men også når det gjelder innbrief for markørene. Slik at det ikke

er rom for misforståelser og egne vurderinger og improvisasjon som går ut over sikkerheten til utøverne. Det bør derfor også utarbeides en mal og retningslinjer for denne form for trening ettersom trening med improviserte våpen ikke er regulert noen håndbøker. ”Også må det være en mal og retningslinjer på hvordan man skal gjennomføre denne treningen slik at det ikke blir opp til enhver instruktør å finne ut av dette selv. Da kan det fort gå galt.” (Informant nr.6).

Risikovurdering oppfattes generelt som et viktig verktøy i risikostyringen, men samtidig er det en gjengs oppfatning blant informantene at dette er sekundært i forhold til viktigheten av erfarne instruktører. Samtlige informanter framhever den kontinuerlig risikovurderingen som gjøres underveis. Den omtales som overordnet sett i forhold til den skriftlige risikovurderingen man gjør i forkant ettersom man hele tiden må ta hensyn til at faktorer som elevenes fysiske og mentale tilstand, miljøet, stresspåføring osv er i stadig endring underveis i treningen. ”ORM-en er fin. Men den må jo kobles med et klokt hode. For ORM-en er jo et verktøy som så mye annet. Og det kloke hodet må jo ha mest mulig erfaring, innsikt, forståelse for, og kjennskap til hva som kan gå galt. Og det å klare å identifisere potensielle risikomomenter og da klare å iverksette tiltak. Det foreligger jo en tabell for utregning av restrisiko. Men hvis man ikke kobler på sunn fornuft og erfaring på de tallene, så blir den ikke så veldig mye verdt.” (Informant nr.3).

En annen ting som ansees som viktige risikominimerende faktorer er å skape en trygg læringsatmosfære med god treningskultur hvor man må ”gir og tar.” For å oppnå dette er det helt avgjørende at utøverne klarer å legge ego til siden og fokus på å gjøre andre medelever eller utøvere bedre må være likestilt med å utvikle egne ferdigheter. Konkurransen mellom utøvere som sloss med improviserte våpen er ingen god ide om man har som mål å unngå skader. Derfor er det heller ingen god ide å implementere denne form for trening i en seleksjonsprosess. ”Man bør starte med teori. Deretter sørge for en trygg læringsatmosfære. Det er for eksempel ikke noe man burde gjøre i en seleksjonsprosess.” (Informant nr.5).

På samme måte vil det være forskjell på robusthet og evnenivå både fysisk og psykisk, mellom de forskjellige avdelingene og også utøverne innad som da sier noe om hvordan man må tilrettelegge treningen. Og uansett hvor robust man er så vil alle ha en tålegrense, hvor det vil være en sikkerhetsrisiko å fortsette utover, da spesielt med tanke på nærkamp trening.

”Det kommer litt an på hva slags enhet man trener, hvilke fysiske påkjenninger man pålegger dem i forkant og hvor slitne de er når de trener på dette. Dersom de er på randen av kollaps

fysisk og psykisk så kan man oppleve helt ulogiske handlinger for en som er sikkerhetskontrollør eller instruktør.” (Informant nr.6). I denne sammenheng blir det ekstra viktig som informant nr.4 poengterer som et tillegg til spørsmål 16 i intervjuet at alle øvelser og treningsmetoder som ønsker å påføre andre bør være testet og erfart av instruktør og sikkerhetskontrollør i forkant. Og da også under de samme forutsetningene som utøverne selv har på det tidspunkt hvor de gjennomfører. Det kan være basale ting som hvor slitne de er, hvor mye søvn og hvile de har fått, fysisk og mentalt stress og ytre faktorer som vært og vind og lignende.

I tillegg til de generelle sikkerhetstiltakene som vil være gjeldende for all form for nærkamptrening er det også identifisert noe helt spesifikke tiltak i forhold til trening med improviserte våpen. Det nevnes her et spesifikt behov for å bruke beskyttelsesmaterieell som **vernebriller** for å unngå å få gjenstander i øynene og **stridshansker** for å unngå kutt og rifter i hendene. Dette kommer som et tillegg til vanlig beskyttelsesutstyr som tannbeskytter og susp, og eventuelt hansker og leggbeskyttere om det tillates slag og spark også. Informant nr.4 mente også at hjelm var en nødvendighet i denne treningen. Det var også et viktig poeng at utøveren skal **kunne se treffpunktene** de angriper med improviserte våpen. ”*Det siste jeg ville tatt bort er at folk har en viss mulighet til å se. I hvert fall den som skal være offensiv og den som skal være sikkerhetskontrollør. Så å sende noen med et improvisert våpen inn i mørke, selv om det er sagt at man skal regulere avstand,- det ville jeg ikke gjort.*” (Informant nr.1). **Videre bør lett penetrerende gjenstander ikke brukes i to-sidig trening som skarpe kniver og veldig spisse gjenstander.** Når det kommer til de skarpe improviserte våpnene som brukes så er de ikke egnet for kontakt med motstanderen under trening, da kan det som informant nr.4 sier være en løsning å bruke attrapper eller kopier av gjenstander som er lette og myke for å kunne trene med kontakt og mer kraft når dette er ønskelig. Både skarpe våpen og de myke våpnene vil ha sine begrensninger når det kommer til realisme i treningen. De tunge har en begrensning i form av at de ikke kan komme i kontakt med motstanderen og man er dermed begrenset til å kun markere. Dette forutsetter at utøverne spiller med og gir og tar i treningen. Mens de myke og lette våpnene vil ”oppføre” seg annerledes i form av vekt og utforming som også vil bidra til mindre realisme i treningen. ”*Hvis man ikke har slått med en skarp pistol for eksempel så vil man fort skade hånda eller slå pistolen ut av hånda. Så skal man trene realistisk så må man gjøre dette også.*” (Informant nr.4).

Figur 19 gir en samlet oversikt over de tiltakene og forutsetningene som er nevnt i intervjudataen for trening med improviserte våpen i nærkamp.

<ul style="list-style-type: none"> • Erfarne instruktører. • Kontroll på intensitet. • Aggresjonskontroll. • At elevene klarer å regulere avstand. • Elevene bør være selektert og trent personell. • Om nødvendig bruke beskyttelsesmateriell. • Mulighet til å se treffpunkter. • Motorikk, og en modenhet hos elevmassen. • Ferdighetsnivå hos elevmassen. • Ferdighetsnivå på sikkerhetskontrollører. • Kontinuerlig risikovurdering gjennom hele økta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lette og myke produkter for alternative våpen for å unngå skader ved bruk av stor kraft. • Hjelm der det er nødvendig. • Selverfaring og kontrolltest av alle øvelser og treningsmetoder. • Skape en trygg læringsatmosfære. • Bør unngås i en seleksjonsprosess. • At instruktøren klarer å forutse hvor skader kan oppstå. • Ferdighetsnivå på markører. 	<ul style="list-style-type: none"> • God innbrief av markørapparatet. • Ha et bevisst forhold til de fysiske påkjenninger man pålegger dem i forkant og hvor slitne de er under aktiviteten. • Mal og retningslinjer på gjennomføringen av denne type trening. • Selektert, utdannet og sertifiserte instruktører som vedlikeholder sine ferdigheter. • Tilstrekkelig med tid til disposisjon.
--	--	---

Figur 19 Oversikt over barrierer, sikkerhetstiltak og forutsetninger som bør implementeres eller tas hensyn til ved trening med improviserte våpen i nærkamp i følge studiens informanter. (Av Glenn Jarlsby)

4.3.3 “Hva kan regnes for å være risikomessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?”

Empiri knyttet til dette spørsmålet har i stor grad blitt nevnt i kapittel 4.3.1.2 – 4.3.1.4.

Likevel vil det være av interesse å se på hvordan informantene utfører denne vurderingen i praksis. Videre er det interessant å vite hvorfor soldater og politi burde trene realistisk og hvordan dette kan gjøres i praksis innen nærkamptrening og spesifikt med improviserte våpen.

4.3.3.1 Hvordan vurdere og styre risiko i forbindelse med trening med improviserte våpen.

Risikovurderingen blir ansett som et viktig verktøy for å både vurdere risiko og for å kunne styre risiko underveis i treningen. Samtlige er kjent med en eller annen form for risikovurderingsskjema og alle som jobber i forsvaret er kjent med å bruke Operational Risk Management som er nevnt både i UD2-1 og i Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret. Det brukes et annet skjema i Politiet, men de er i praksis like (Informant nr.5).

”Man må jo vurdere faktorene for hvordan man skal gjøre det for at risikoen skal bli akseptabel. Og da må man vurdere sannsynlighet og konsekvens... Jeg ville splittet det ned til type improviserte våpen, det kan være en skrutrekker på bakken eller det kan være innholdet i en søppelkasse. Avhengig av hva man skal bruke i treningen, jo lenger man bryter det ned, jo mer risiko kan man ta.” (Informant nr.1).

Det kan virke som at det er en felles oppfatning at den skriftlige risikovurderingen er viktigere for en uerfaren instruktør, og at den erfarne instruktøren ikke har like mye utbytte av det.

Dette kan også skyldes at de fleste av instruktørene her har instruert i dette faget i mange år og etablert sine rutiner før det ble vanlig prosedyre at det skulle foreligge en skriftlig risikovurdering for denne type aktivitet. Uansett, så vil den erfarne instruktøren ha mindre og mindre utbytte av å gjennomføre en risikovurdering på den samme økten flere ganger.

”For en uerfaren instruktør kan en risikovurdering være veldig viktig. For min del så er dette selvsagt... Det er så mye erfaring at man legger inn alt det der automatisk.” (Informant nr.4).

I tillegg så nevnes det også av informant nr.5 at for den uerfarne instruktøren så kan det være lurt å få risikovurderingen kontrollert og vurdert av noen andre for å sikre at den er riktig og gir den ønskede effekt.

En viktig poeng i forhold til risikovurderingsskjema er som informant nr.5 påpeker at den baserer seg på erfaringen til den som utfører analysen, og i verste fall kun en mage følelse dersom erfaringen ikke er tilstrekkelig. Den kan også lett manipuleres ettersom tallverdiene er subjektive antakelser. Så om instruktøren får en for høy tallverdi men likevel ønsker å gjennomføre øvelsen så kan tallverdiene bare settes ned til akseptabelt nivå.

At det er utarbeidet en risikovurdering er ingen helgardering for å unngå skader og uønskede hendelser, det vil alltid foreligge en restrisiko. Noen skader vil det alltid bli, det er både forventet og akseptabelt. *”Men blåmerker og neseblod på en selektert og trent gruppe må*

man regne med. Det er en risiko man må være villig til å ta, og jeg hadde ikke brukt tid på å rapportere det heller.” (Informant nr.1). Det kan se ut som det er måten skaden oppstår på, om den lett kunne vært unnverget, omfanget av skader eller om det er snakk om ett enkelt tilfelle,- alvorlighetsgraden av den spesifikke skaden som avgjør om det er risikomessig akseptabelt eller ikke. ”Men så lenge det ikke er en type risiko eller type skade som medføre alvorlig skade eller død, så ville jeg sagt det er innafor. Men så kan du si at har du en 50 vernepliktige soldater og du har 40 skader etterpå, da er det ikke innafor.” (Informant nr.1).

Samtidig så påpekes det at om man skal lære å sloss så vil det oppstå skader før eller siden. Og det ville vært urimelig å ikke godta dette. Da forutsetter man at man trener feil, om man kan trene i det hele tatt, og det kan alle fall ikke kalles realistisk trening. *”Hvis man skal lære seg å sloss, så er konteksten av det å være i kamp på liv og død, og det er ekstremt. Så hos avdelinger med respekt for seg selv, så må man tåle skader som blåveiser, kutt, en knekt finger, en forslått skulder og litt vondt,- slike ting som man ellers tåler på trening og som er helt vanlig i alle sivile fullkontakt kampsporter. Dette er en viktig del av læringen. Det blir en misforstått omsorg å fjerne all risiko og fare for skader.” (informant nr.8).*

Like viktig som den skriftlige risikovurderingen i forkant vil være den kontinuerlige risikovurderingen og risikostyringen underveis i aktiviteten. Det er her risikovurderingen gjør sin nytte i praksis, og evne til å kunne endre, tilpasse og implementere nye sikkerhetstiltak vil være avgjørende for å lykkes. *”Både leksjonsplan og risikovurdering er bra å ha, men erfaringen til å kunne se an elevmassen, deres individuelle behov underveis, og å kunne kjøre en løpende risikovurdering gjennom hele økten er avgjørende.” (Informant nr.6).*

4.3.3.2 Hvorfor er det viktig at treningen er realistisk?.

I følge Forsvarets sikkerhetspolicy (Felles sikkerhets håndbok for Forsvaret, 2020) så har Forsvaret har en ambisjon om at trening og øving skal være realistisk. Realisme i treningen har også en sentral del i problemstillingen for denne studien. Forfatteren har dermed sett et behov for å for å finne ut hvorfor det er viktig at treningen er realistisk og hvordan man kan trene realistisk i med improviserte våpen i nærkamp?

4.3.3.3 Hvordan kan man trene realistisk med improviserte våpen i nærkamp?

Her er forfatteren ute etter oppskriften for hvordan man kan trene med improviserte våpen på realistisk måte. Samtidig så er det en kjent sak nærkampinstruktører imellom at det er mange meninger om hvordan man skal få til å trene realistisk når skadepotensialet er så stort som det

er. Dette kan for eksempel være om det er realistisk å trene på sparring. Man kan for eksempel ikke la utøvere slå hverandre med full kraft slik man ville gjort i en virkelig kamp. Det ville ført til knock-out og hodeskader hver gang. Det ville blitt stans for all trening, og de aller fleste utøvere ville ikke vært interessert i å delta i slike treningsøkter. Eller som informant nr.4 sier; *”Man kan for eksempel ikke trene bare mot kropp eller deler av kroppen, da trener man inn feil, eller sperrer. På samme måte er det viktig at markørene som brukes er erfarne og evner å spille inn treff slik at utøveren får uttelling for det dem gjør. Ellers vil de droppe den teknikken neste gang og prøve noe annet. Noe som gjør at man velger bort noe som faktisk fungerer i virkeligheten.”*. Dermed blir løsningen ofte at man må gjøre det som er nest best i forhold til realisme,- å trene sparring med restriksjoner som begrenser eksempelvis kraft og intensitet. Også kan man trene full kraft i andre sammenhenger for eksempel på puter, sekk og dukker. *”Jeg ser en del eksempler på at det er mulig å dele opp treningen vet at man kontrollerer kraft mot en motstander under to-sidig trening og trener full kraft på puter, sekk eller bob-er og samtidig oppnå en realistisk trening. Dette ser man for eksempel i kampsport hvor en mma-utøver eller en bokser som stort sett trener rolig blir ville beist i kamp.”* (Informant nr.5).

Det er stor enighet hos alle informanter i at treningen i alle tilfeller må bygges opp progressivt og i et godt læringsmiljø hvor utøverne mestrer og liker det de holder på med. Da vil de også bli gode utøvere. Hvordan skal man da klare å balansere realisme og sikkerhet med improviserte våpen? Alle informanter har her kommet med gode oppskrifter på hvordan dette kan gjøres, og de er stort sett like. Informant nr.6 har valgt å løse det på denne måten; *”Man bør starte med teori. Deretter er det å prøve og øve med hverandre under veldig restriktive regler. Man må ha veldig klare retningslinjer å gå etter og se an publikumet man har for å tilpasse hvor fort man vil kunne gå fram. Det ligger veldig mye på skuldrene til instruktøren. Etter en teoretisk bolk og mental bevisstgjøring bør man vise fram eksempler på improviserte våpen og hvordan disse kan brukes. Så bør elevene få teste og trene med disse individuelt og ikke mot makker i starten, for å skape seg ideer. Deretter kan man trene mot hverandre dersom tid til disp og nivå på elevmassen tillater det. Det bør også legges inn å trene med disse våpnene med full kraft mot bob-er eller lignende for å forstå hvordan disse våpnene kan påvirke en selv når de brukes med full kraft.”* (Informant nr.6).

4.3.3.4 Hvorfor soldater og politi må trene realistisk.

Soldater og politiet sin primærfunksjon er å beskytte befolkningen i situasjoner hvor de ikke kan eller har hjemmel til å gjøre dette selv. Det er et stort ansvar. Da er det viktig at de blir gitt de beste forutsetninger og muligheter til å møte denne oppgaven på best mulig måte gjennom trening og øving. Og da må treningen være så lik det de vil møte i skarpe oppdrag som mulig innenfor og innenfor det som kan regnes for å være risikomessig akseptabelt. Informant nr.8 setter godt ord på hvorfor soldater og politi må trene realistisk; ”*Jo mer operativt og virkelighetsnært treningen skal være jo mer ville jeg brukt tid på ting som eksempelvis improviserte våpen. Jeg ville aldri gått inn i en fair fight, jeg vil jo vinne. Og da handler det først og fremst om å få et riktig mindsett. Og da hva som skal til for å møte ekstrem vold og hvordan dette vil oppleves. De fleste mennesker som er oppvokst i Norge har ingen begreper om dette. Hvis du ikke er villig til å gå forbi den terskelen de fleste mennesker har, og å bruke alle midler for å vinne, så dør du.*”

4.3.4 Analyse av spørsmål 16

Skjemaet under viser hvor mange, totalt 8 informanter, som svarte de forskjellige svaralternativene. Det er også beskrevet i prosent av den totale gruppen på 8 informanter.

Svar alternativ	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig
Instruktørens kunnskap og erfaring innen faget.				8 (100%)
Tilgang til beskyttelsesutstyr og fasiliteter.			7 (87,5%)	1 (12,5%)
Elevmassen sin fysikk og kognitive evner.		2 (25)	1 (12,5%)	5 (62,5%)
At det er utført en tilstrekkelig risikoanalyse i forkant av aktiviteten.			2 (25%)	6 (75%)
At man tar bort alle teknikker og øvelser hvor skader kan oppstå.	8 (100%)			

Videre ble det spurt om de hadde et svaralternativ som de selv mente er viktig som ikke allerede er var nevnt her? Her hadde syv av åtte ingenting å tilføre, bortsett fra informant nr.4, som hadde følgende svar:

”At instruktørene har vært gjennom treningen eller øvelsene selv, slik at man ikke bare finner på noe. At det er gjort noen personlige erfaringer og at det er kvalitetssikret av instruktøren.”
(Informant nr.4).

Spørsmål nr.16) Hvor enig eller uenig er du til at følgende utsagn er viktig for å unngå skader og uønskede hendelser i nærkamptrening?

Figur 20 Resultater fra spørsmål 16 satt inn i sektordiagram. (Av Glenn Jarlsby)

Svarene i spørsmål 16 viser at det er et stort samsvar informantenes svar imellom. Alle utenom en er helt enige i utsagn nr.1 om at instruktørens erfaring og kunnskap er viktig. Dette korrelerer også med Løvdøen (2019) sin konklusjon med at erfarne instruktører er det viktigste for å unngå skader i nærkamp. Videre er alle helt uenige i utsagn nummer 5 om å ta bort alle teknikker og øvelser hvor skader kan oppstå. Noe som ifølge Løvdøen (2019) sin forskning ble Forsvaret sin løsning på å redusere skadeomfanget i nærkampen. Det var størst uenighet omkring utsagn nr. 3, om elevmassen sin fysikk og kognitive evner. Her mener enkelte av informantene at så lenge det er erfarne instruktører som leder treningen, så kan

hvem som helst delta i nærkamp trening. Det er bare opp til instruktøren å tilpasse innholdet (Informant nr.6). På spørsmål om informantene har et svaralternativ som ikke allerede er nevnt, svarer 4 av 8 nei. Tre av de som hadde noe å tillegge svarer med et utsagn som allerede er dekket opp av utsagn 1-4. Den siste, informant nr.4, tilfører et nytt utsagn som er verdt å ta med videre; *”At instruktørene har vært gjennom treningen eller øvelsene selv, slik at man ikke bare finner på noe. At det er gjort noen personlige erfaringer og at det er kvalitetssikret av instruktøren.”* (Informant nr.4). Dette utsagnet kan også gå inn under utsagn til informant nr.1: *”Instruktørens kunnskap og erfaring innen faget.”* (Informant nr.1). Men det dreier seg her om spesifikke øvelser og ikke erfaring på generell basis. Dette kan for eksempel være snakk om en nærkamp løype eller ett spesifikt scenario. I slike to-sidige øvelser er det vanlig praksis at instruktøren gjennomfører løypen eller scenarioet først for å kvalitetssikre øvelsen i henhold til plan, sikkerhet og intensitet.

4.4 Koblinger mellom dokumentdata, intervjudata og observasjon.

Det viser seg å være stor korrelasjon mellom Lødøen (2019) sin tidligere forskning og intervjudata når det kommer til forholdet mellom uerfarne instruktører og at det har vært en for rask progresjon i utdanningen med tanke på uønskede hendelser i nærkamp treningen.

Observasjon av praktisk gjennomføring hos Militær Livvaktavdeling samsvarer i stor grad med de viktigste funn i intervjudataen i forhold til hvordan en praktisk gjennomføring av realistisk trening med improviserte våpen kan gjennomføres.

Det kan tyde på at det er manglende prosedyrer, retningslinjer og regelverk når man ser på dokumentdata i forhold til funn i intervjudata.

5 Drøfting

I dette kapitlet drøftes funn fra empirien i kapittel 4; dokumentdata, observasjonsdata og intervjudata opp imot teorien beskrevet i kapittel 2, med utgangspunkt i studiens forskningsspørsmål. Funn vil her bli problematisert og drøftet og vil på den måten svare ut problemstillingen for denne studien. Forskningsspørsmålene vil her være selve rammeverket for dette kapitlet. Det ble i empirikapitlet delt inn i fire underkapitler for å svare ut forskningsspørsmålene. For å systematisere drøftingen er det også gjort her. Resultatet av drøftingen og de viktigste funnene blir presentert i kapittel 6.

5.1 “Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?”

Dette kapitlet er delt inn i fire underkapitler, 5.1.1 - 5.1.4; Skadepotensialet for utøverne, Nærkampens eksistens som fag i soldat- og politiutdanningen, Beredskapsrisikoen forbundet ved skader i Forsvaret og Politiet, og Forsvaret og Politiet sitt omdømme. Sammen utgjør disse det forskeren mener er verdt å drøfte for å kunne komme fram til svar på dette forskningsspørsmålet.

5.1.1 Skadepotensialet for utøverne.

Det er en stor enighet informantene imellom at skadepotensialet innenfor realistisk trening med improviserte våpen er stort. Som informant nr.6 sier; *”Her har man hele spekteret når det kommer til hva man kan oppleve av skadeomfang, alt fra å knekke en negl til å få en hammer gjennom skallen.”*(Informant nr.6). Dette stemmer godt overens når man ser på risikovurderingen (ORM-en) som ble samlet inn under observasjon hos Militær Livvaktavdeling. Her står det under konsekvenser for dynamiske to-sidige øvelser; *”Knusing og brudd av bein/skjelettskader. Bløtdelsskader og indre blødninger. Stikkskader med skade på kretsløp, indre organer, øyne, eller mindre skader i muskulatur og kutt i hud. Bruddskader, leddutsklidninger, avrivninger av muskelsener og strekk grunnet kast, låsninger og bryting.”* Skadepotensialet er stort. Og det er alvorlige skader det er snakk om. Og det er jo på en måte bra, ellers så hadde ikke dette hatt noe i nærkamptreningen å gjøre. I den skarpe enden vil nok dette fungere meget bra. Men vi snakker her om trening og øving. Skal man da fjerne risiko, eller skal man nøye seg med å minimere sannsynlighet og omfang? Som Lunde (2019) sier, det er her viktig at konsekvenspotensialet som beskrives er realistisk og ikke usannsynlig. Dette må være stort nok til at det omfatter all sannsynlig negativ utvikling som ligger i beredskapssituasjonen, samtidig som det ikke omfatter absolutt alle tenkelige negative

utviklinger (Lunde, 2019). Det må altså være en form for realisme i utredningen og ikke bare en tilfeldig oppramsing av absolutt alt som kan gå galt.

Å fjerne all risiko ville innebære å fjerne improviserte våpen fra treningen, og faktisk hele treningen i sin helhet, ettersom all aktivitet er forbundet med en viss form for risiko i større eller mindre grad. Når man snakker om noe som kan inntreffe i framtiden vil det alltid være forbundet med en viss usikkerhet både i forhold til om hendelsen vil skje og konsekvensene av denne (Aven et al. 2017). Spørsmålet blir dermed om denne type trening har noe for seg, og dersom den har det, hva kan gjøres for å minimere skadepotensialet? Det kan informant nr.8 få svare på: *”Det blir en misforstått omsorg å fjerne all risiko og fare for skader.”* (Informant nr.8).

Informantene er enige om at denne typen trening er viktig, både å trene med improviserte våpen og at det trenes på en realistisk måte. *”Jo mer operativt og virkelighetsnært treningen skal være jo mer ville jeg brukt tid på ting som eksempelvis improviserte våpen. Jeg ville aldri gått inn i en fair fight, jeg vil jo vinne.”* (Informant nr.8). Skadepotensialet vil være stort når man trener med improviserte våpen, og det vil øke i takt med realismen som legges i treningen. Likevel mener samtlige informanter at det er mulig å trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte. Det handler om å implementere de riktige sikkerhetstiltakene. Denne tiltakslisten er lang, men de aller fleste av dem er allerede implementert i UD 2-1, Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, (2022), eller i Håndbok for Nærkamp, (2023). De som ikke er det burde kanskje være det? Denne listen skal vi komme tilbake til senere når barrierene og sikkerhetstiltakene omtales i kapittel 5.2. Vi skal foreløpig nøye oss med hva informant nr.1 mener om dette; *”Trening med improviserte våpen kan gjennomføres på en risikomessig forsvarlig måte, ved at det reguleres gjennom utdanning, som et dagskurs, kall det en nødvendig utdanning, basert på teori, kunnskaper og ferdigheter. Og holdninger også, evne til aggresjonskontroll, respektere hverandre. Og så trene på dette step by step, med grovmotorikk, finmotorikk, automatisering og at man ser at man har klart å adoptere teknikkene. Og at det flyter i forhold til etter hvert som man skrur til strikken med tempo og avstand,- korter ned avstand, øker tempo og intensiteten i angrepene og fremdeles har god teknikk og aggresjonskontroll slik at man har et mentalt overskudd til å motta og etterfølge enkle beskjeder. Ellers så er potensialet for skader veldig stort.”* (Informant nr.1). Er dette så i tråd med hva UD2-1, Forsvarets sikkerhetsbestemmelser sier om trening med improviserte våpen? For her kan det også være

rom for tolkninger og misforståelser. Dette vil bli tatt opp igjen i kapittel 5.2 om når vi har sett på hvilke barrierer som er nødvendige å etablere både i forhold til teorien og empirien.

Skadepotensialet kan også tenkes å øke ytterligere i bestemte situasjoner. Informant nr.8 peker på seleksjonsprosesser og opptaksprøvelser som et av disse stedene hvor det er fare for at trening og øvelser som innebærer bruk av improviserte våpen kan øke skadepotensialet. Ikke nødvendigvis med tanke på konsekvens, for den ville i de fleste tilfeller være den samme gitt at samme uønskede hendelser oppstår. Men sannsynligheten for at det skal oppstå en uønsket hendelse vil øke. *”En sannsynlighet er en måte å utrykke usikkerheten på... eller hvor trolig det er at en bestemt hendelse vil inntreffe.”* (Aven et al., 2017, s.33). Det vil dermed alltid være en viss usikkerhet knyttet til både begrepet **sannsynlighet** og **konsekvens**. *”Det er selvsagt et stort skadepotensiale her, men dette blir spesielt stort i en seleksjonssetting, hvor utøverne har forberedt seg lenge på å prestere, konkurrere og vise hva de er gode for og kanskje ikke helt forstår intensjonen med øvelsen.”* (Informant nr.8). Og når flere av informantene, som har meget god bakgrunnskunnskap nevner dette, så øker også troverdigheten til denne uttalelsen. Det kan dermed være grunnlag for å si at denne type trening ikke burde implementeres i en seleksjonssetting. Om dette gjelder for alle avdelinger er ikke godt å si. Det kan tenkes at noen avdelinger har en seleksjon som sikrer at kun riktig type personell får delta i denne treningen. Da forutsetter det i så fall at denne treningen implementeres når det kun er riktig type selektert personell igjen. Seleksjonssettingene vil ikke være de samme for en avdeling til en annen. Uansett så må det gjøres en vurdering rundt slik trening eller øvelser i risikovurderingen for seleksjonen. Er det da andre settinger hvor denne type trening ikke burde implementeres? Informant nr.6 poengterer at instruktøren må ta hensyn til den fysiske og mentale tilstanden til utøverne. *”...det kommer litt an på hva slags enhet man trener, hvilke fysiske påkjenninger man pålegger dem i forkant og hvor slitne de er når de trener på dette. Dersom de er på randen av kollaps fysisk og psykisk så kan man oppleve helt ulogiske handlinger for en som er sikkerhetskontrollør eller instruktør.”* (Informant nr.6). Så da bør det kanskje også legges til at utøverne bør være uthvilt og restituert både mentalt og fysisk for å kunne delta i denne typen trening. Dette er jo også en faktor som er vanskelig å sette tall på ettersom forskjellig selektert personell vil være i forskjellig fysisk form, og eller, ha forskjellig mental kapasitet. Man kan derfor ikke si hvor mye av det ene eller andre som vil være risikomessig akseptabelt på generelt grunnlag. I tillegg så vil det alltid foreligge en restrisiko ettersom vi aldri kan være helt sikre på at vi har lykkes med å; *”Identifisere alle uønskede hendelser som kan inntreffe, identifisere alle mulige*

årsaker eller konsekvenser som tilhører de uønskede hendelsene vi har identifisert, etablere barrierer som fjerner all risiko eller at barrierer holder nødvendig kvalitet over tid.” (Lunde, 2019, s. 39). Vi faller da tilbake til det som samtlige informanter, og forskningen til Lødøen (2019), trekker fram som det aller viktigste sikkerhetstiltaket, - **en erfaren instruktør**.

Informant nr. 6 setter gode ord på dette på en kortfattet måte: *”Eneste måten å få til realistisk trening uten å få noen skader er ved å sette en ”U” foran realistisk trening. Men det aller meste av skader kan unngås ved å ha en erfaren instruktør som leder denne treningen.”*

(Informant nr.6). PST Livvakt sin *”Evaluering av skader. Nærkampbolk 2015.”* (Vedlegg 6), konkluderer også med at den viktigste sikkerhetsbarrieren ligger i instruktøren. *”Tydelige og klare rammefaktorer sammen med bevissthet og årvåkenhet fra instruktørens side vil fortsatt være det viktigste elementet i å forebygge skader under nærkamp trening.”* (PST Livvakt, 2015, s. 5). Den presiserer dog ikke at denne instruktøren må være erfaren.

5.1.2 Nærkampens eksistens som fag i soldat- og politiutdanningen.

Grunnen til at dette er tatt opp som et tema i denne oppgaven er at det ved flere anledninger har vist seg at nærkampfaget er skjørt i Forsvaret og Politiet. *”Det er en verkebyll i nærkampfaget at straks man får en skade så vil jo ofte de litt høyere offiserene som ikke har så mye innsikt og erfaring med nærkamp stanse all aktivitet. Og det er jo det som har skjedd gjentatte ganger de siste årene.”* (Informant nr.3). Dette kommer også fram i konklusjonen til Lødøen (2019). Forsvaret sitt tiltak for å redusere skadeomfanget ble dermed å fjerne sparring og nærkampløyper, redusere antall teknikker som skal læres, og å høyne nivået på instruktørene (Lødøen, 2019). Det kan nevnes at varigheten på instruktørutdanningen for nærkampinstruktører i forsvaret ikke har blitt utvidet i etterkant av 2019. Antall teknikker som skal læres har blitt minimert for de forskjellige avdelingene, men ikke tatt bort fra innholdet i konseptet. Å høyne nivået på instruktørene er i følge informantene i denne studien det eneste som er riktig å gjøre. Svar på spørsmål 16 viser at 100% av informantene er helt enige i at en erfaren instruktør er viktig for å unngå skader i nærkampen. Samtidig så er samtlige informanter helt uenige i at å fjerne alle teknikker og øvelser hvor skader kan oppstå er viktig for å unngå skader i nærkamp. Det kan virke som at problemet her ligger, som informant nr. 3. sier, i at beslutningstakerne mangler kunnskap og erfaring innen tema. Og det kan også være en naturlig konsekvens av at nærkampen som konsept er relativt ungt. Det har vært mye prøving og feiling i starten, mange feil har blitt gjort. Og det er kanskje denne treningen disse offiserene forbinder med nærkamp treningen, hvis de i det hele tatt har hatt noe. Mye har skjedd siden den gang, og håndboken for nærkamp ble sist revidert i 2023, og faget er stadig

under endring. Men erfaringen tilsier at skader i nærkampen har en tendens til å føre til drastiske endringer i konseptet (Lødøen, 2019). Det å ha denne konsekvensen som en overhengende fare til enhver tid man trener nærkamp er ikke forenlig med å skape et godt læringsmiljø. Noe som informantene påpeker som en viktig faktor i selve nærkamptreningen. Dette kan føre til at instruktøren i frykt for represalier blir altfor risikoavert til å gjennomføre trening som faktisk har en gevinst. I figur 8 i kapittel 4, ser vi at Forsvaret veier sikkerhet opp mot risiko for å oppnå gevinst. Verken uakseptabel høy risiko eller for mye sikkerhet vil være bra. Dersom denne vekten står i balanse gir den per teori mest mulig gevinst (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s.17). Forsvaret definerer selv at i oppgaven med å forsvare Norge, så må treningen vi gir soldatene være *”...realistisk og taktisk utfordrende.”* Videre her står det; *”Realistisk trening krever at Forsvaret balanserer risiko og sikkerhet godt.”* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s.17). Så lenge det er gjort gode vurderinger i forkant og underveis, så bør det da også være aksept for at det vil oppstå uønskede hendelser og skader. Men konsekvensen her bør ikke nødvendigvis være å fjerne aktiviteten, men heller tilføre kunnskap om hvordan denne aktiviteten kan gjennomføres på en risikomessig akseptabel måte. Og det er her informantene og kommende erfarne nærkampinstruktører bør brukes som faglig veiledning når tiltak vurderes og implementeres. Og enkelte ganger er det kanskje den erfarne instruktøren selv som er det nødvendige tiltaket. På den måten unngår man kanskje at nærkampens eksistens står i fare når uønskede hendelser oppstår. Så kanskje også de høyere offiserer som er kritiske til nærkamptreningen burde tenke på det som informant nr.2 sier; *”Man må skape en god treningskultur hvor man må gi og ta og faktisk ønske at andre skal bli bedre.”* (Informant nr. 2). For å oppnå dette må man som ellers i risikostyringsprosessen skape dialog. Det skal dog nevnes her, at den generelle henvisningen til *de høyere offiserene*, absolutt ikke gjelder alle. Som militær livvakt har jeg selv truffet mange høyere offiserer som er positive til nærkamptreningen og som anser denne treningen som en absolutt nødvendighet for en soldat.

Dersom man sammenligner *”Forsvarets 5-trinns modell for risikostyring”*, Figur 12, og Aven et al. (2017) sin modell *”Risikostyringsprosessen”*, figur 7, kapittel 2, i denne studien, så ser man at begge modeller innebærer at man har en løpende prosess med overvåkning og evaluering. I tillegg har Aven et al. (2017) også kommunikasjon og konsultasjon som en gjennomgående rød tråd i denne prosessen. Kanskje svaret ligger her som Aven et al. (2017) sier; så er det en viktig forutsetning for at man skal få implementert risikostyringen er at den

er forankret i virksomhetens ledelse. Det må være en gjensidig interesse og et ansvar hos begge parter, både hos nærkampinstruktøren og hos beslutningstakerne, eller de høyere offiserene at man oppnår en bedre forståelse og innsikt. Og dette må gjøres gjennom kommunikasjon. Da må de høyere offiserene komme inn på matta for å observere og overvåke treningen og øvingen. Og ansvaret her ligger kanskje like mye på skuldrene til instruktørene å invitere og fasilitere for slik observasjon og deltagelse.

5.1.3 Beredskapsrisikoen forbundet ved skader i Forsvaret og Politiet.

Nødetatene har et ansvar overfor den sivile befolkningen, og det er en forventning at de kommer og håndterer krisen når den oppstår. Det er dermed også rimelig å anta at den sivile oppfatning er at ansatte i nødetatene er villige til å ta risiko utover det som den sivile befolkningen ellers ville være, både i trening og forberedelser, og i oppdragsløsning. Det er jobben deres. Samtidig så er det et faktum at dersom man er skadet så vil dette kunne gå ut over oppdragsløsningen. Enkelte avdelinger har kortere beredskapstid enn andre, og det er også forskjell på risiko forbundet med de enkelte avdelingers trening, øving og oppdragsløsning. Det er også derfor man har det som kalles risikotillegg og beredskapstillegg i slike avdelinger. Nettopp for å kompensere for beredskap og risiko med lønn til den ansatte. Spørsmålet her blir hvor mye hensyn skal man ta i treningen og forberedelsene til oppdrag når det kommer til skaderisiko? Det er en påstand fra forskeren sin side at man ved å ta bort risiko i trening, så flytter man og dermed øker risiko inn i skarpe oppdrag. Et eksempel tatt fra fotballen er de mange fotballspillerne i verdenseliten som er verdt opptil flere milliarder kroner som også risikerer å skade seg på trening og ikke bare i kamp. Men det er da ikke slik at Haaland som er regnet for å være en av verdens beste fotballspillere ikke deltar på trening fordi han er for verdifull til å bli skadet. Det er en risiko de aksepterer og derfor tar. I sport blir det mange skader, som medfører operasjoner og en kostnad for samfunnet. Men det er likevel ingen tvil om at idrett gjør noe godt for samfunnet og er i all hovedsak positivt, selv om noen dessverre blir skadet under trening og til og med kan bli sykemeldt over tid. Kanskje man må tenke mer i disse baner for å få en aksept for trening som innebærer stor risiko, som eksempelvis trening med improviserte våpen. Om man ikke har trening i dette vil man i en skarp situasjon ha større sannsynlighet for å både mislykkes i oppdraget og samtidig kunne bli skadet eller dø selv. Om dette skal bli den generelle løsningen vil neppe noen være i slike stillinger. Fordelen de får ved å trene på dette vil den utøvende sannsynligvis ikke være foruten selv om risiko for å skade seg øker under trening og forberedelser. Så litt økt risiko under trening og øving, vil redusere risiko under skarpe oppdrag. Hva blir nettoverdien?

Usikker, men meget sikker på at konsekvensen av skade på trening er mye lavere, selv med flere av dem, enn konsekvensen av å skade seg alvorlig eller å dø under oppdrag. Dersom man ser til Forsvarets risikovurderingsskjema så er fataliteter røde i risikomatriksen, mens risikoene for skader under trening vil bli definert som grønne, eller i verste fall gule (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s. 27).

5.1.4 Forsvaret og Politiet sitt omdømme.

Samfunnets forventninger til nødetatene er allerede kommentert og drøftet i det foregående kapitlet. Men som flere av informantene nevner så har uønskede hendelser i nærkampen hatt en tendens til å bli tatt ut av kontekst og dermed fått en urimelig behandling og omtale, både innad i Forsvaret og i Politiet, men også i media. Det skal og nevnes at det ikke alltid har vært uforskyldt. Det har også forekommet mange skader i nærkampen som burde vært unngått. Naturlig nok, og som med mange andre aktiviteter som Forsvaret og Politiet driver på med. *”Problemet er når en 20-åring går ned på sykestua etter å ha fått en hammer i hodet, og forklarer hva som har skjedd uten å sette det i kontekst til de som skriver den HMS-rapporten, selv om det bare er et lite kutt.”* (Informant nr.2). Dette har muligens en sammenheng med soldatens mobiltelefonapplikasjon for egenrapportering av skader, og at personell som behandler disse opplysningene, eksempelvis leger og journalister, har manglende kunnskap og erfaring innen tema. Noe som er en naturlig konsekvens av at man ønsker å skjerme mye av den treningen og utdanningen Forsvaret og Politiet driver med. Og av god grunn. Men da er vi igjen tilbake til risikostyringsprosessen, omtalt tidligere i drøftingen, hvor overvåkning og evaluering, kommunikasjon og konsultasjon er viktige prosesser som hele tiden må implementeres. Hadde rapporten eller omtalen blitt den samme om legen eller journalisten hadde blitt invitert med i treningen som observatør? Neppe, konseptforståelsen ville antageligvis endret deg drastisk. Og om ikke annet, så ville eventuelle utfordringer kunne blitt løst der og da, før skaden oppstod. Fordelen med et kritisk objektivt perspektiv fra en utenforstående med andre forutsetninger ville kunne være med på å endre og eventuelt forbedre treningen. Jeg har selv vært i denne situasjonen hvor man etter et stort skadeomfang med påfølgende granskning av treningen inviterte legen som varslet til å komme å delta under treningen og øvelsene som observatør. Dette førte til større aksept og forståelse hos begge parter. Og det førte faktisk også til et videre godt samarbeid i framtiden mellom denne legen og avdelingen. Det skal her og nevnes at disse øvelsene ble utført i en seleksjonsprosess eller opptak til en avdeling. Noe som i denne studien har vist seg å være en dårlig ide. Denne hendelsen førte til dårlig omtale for Forsvaret i landsdekkende media. Det var til og med på

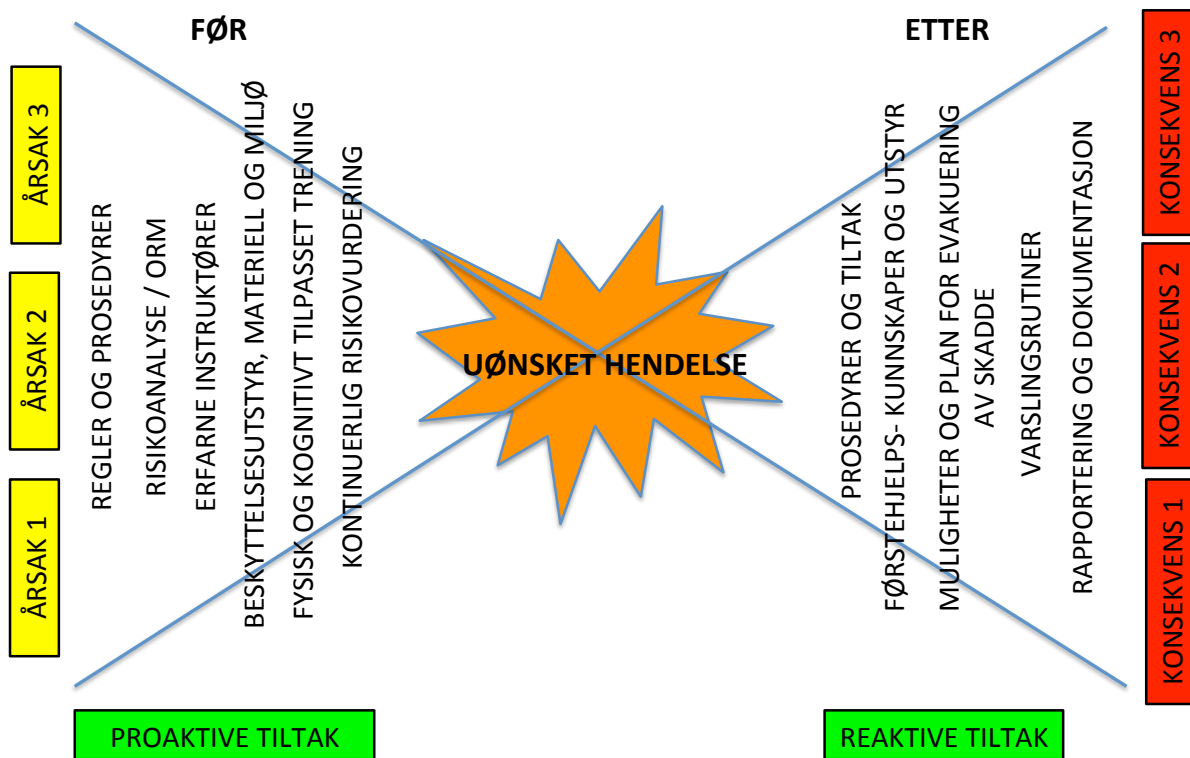
forsidene av de største tidsskriftene. Dette var for snart 20 år siden, men den omtalen sitter igjen den dag i dag.

5.2 “Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene realistisk med improviserte våpen på en risikomessig akseptabel måte?”

Det overordnede målet med å etablere barrierer er i følge Lunde å *”fjerne eller å redusere risikoen til et nivå som virksomheten kan akseptere.”* (Lunde, 2019, s. 34). Dette høres kjent ut når man sammenligner med hva Forsvaret sier; *“Gode risikovurderinger bidrar til å redusere risikoen til et akseptabelt nivå og avdekke om forebyggende tiltak må settes inn før man kan gjennomføre en aktivitet eller operasjon.”* (Felles sikkerheshåndbok for Forsvaret, 2020, s. 20). Gode risikovurderinger betyr i praksis å etablere barrierer. Det er de vi bruker til å styre risikoen med. Og om det skulle innebære å fjerne en aktivitet, så er det også en barriere eller et tiltak. Så alle tiltak som blir gjort for å styre risiko er i denne sammenheng er en form for barriere eller sikkerhetstiltak.

I følge Lunde (2019) er det vanlig å skille mellom forebyggende tiltak (pro-aktive) og konsekvensreducerende eller begrensende tiltak (re-aktive). I denne sammenheng vil de forebyggende tiltakene, de pro-aktive, være tiltak som å bruke en erfaren instruktør til å lede treningen, tilpasse treningen til utøvernes nivå, regulere sikkerhetsavstand eller sørge for at nødvendig beskyttelsesutstyr er tilgjengelig osv. De begrensende tiltakene, de re-aktive, kan være tiltak som å ha nødvendig førstehjelpsutstyr tilgjengelig, en plan for varsling ved skader og evakuering av skadde, kjøretøy tilgjengelig eller prosedyrer for rapportering av hendelser og oppfølging av disse. For å illustrere dette kan man bruke et *Bow-tie* diagram som en oversikt og kartlegging av årsaker (før) og konsekvenser (etter) en tilknyttet uønsket hendelse. For nærkamp trening generelt kan et slikt Bow-tie diagram se ut som i figur 21, under.

BOW-TIE NÆRKAMPTRENING

Figur 21 Proaktive og reaktive tiltak for uønskede hendelser i nærkamptraining framstilt i Bow-tie diagram. (Av Glenn Jarlsby)

Videre vil det være viktig med *barrierestyring* som i praksis er å overvåke og kontrollere at barrierer fungerer som de skal, også over tid. Kontinuerlig barrierestyring er dermed meget viktig for å unngå forringelse i kvalitet med hensyn til utstyr, materiell, personell, rutiner og prosedyrer osv. (Lunde, 2019). Informant nr.2 mener at kontinuerlig risikostyring, som da i praksis vil si barrierestyring er den viktigste grunnen til hvordan han kan unngå uønskede hendelser i nærkamptrainingen. ”Grunnen til at jeg kan gjøre dette på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte er at jeg har mange års erfaring som instruktør, jeg klarer å se an elevmassen, og jeg klarer også å se an hvor ting potensielt kan gå galt. Så jeg driver med en sånn kontinuerlig risikovurdering gjennom hele økta. Og det er den viktigste grunnen.” (Informant nr.2).

Det er også vanlig å skille mellom *aktive barrierer* (krever ekstern aktivering, manuell eller automatisk) og *passive barrierer* (uavhengig av ekstern aktivering). Passive barrierer kan i denne sammenheng være reglementer som UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, håndbøker som Forsvarets Håndbok for nærkamp, instruktørutdanning og beskyttelsesutstyr som hansker, briller og tannbeskytter eller et nøye

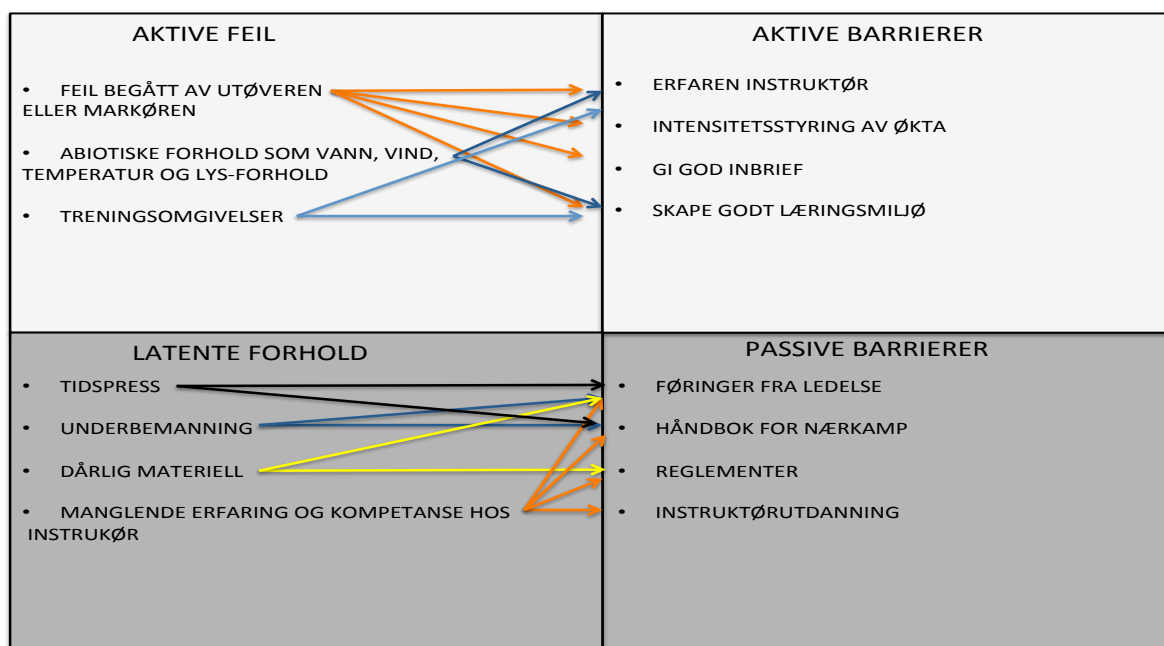
vurdert utvalg av improviserte våpen i treningen. Mens aktive kan være en erfaren instruktør, intensitetsstyring av økten, styring av sikkerhetsavstand mellom utøverne, å gi en god innbrief både til utøvere og markører, og å skape et godt læringsmiljø.

Reason (2020) skiller mellom latente forhold og aktive feil. Latente forhold stammer gjerne fra beslutninger tatt på strategisk nivå eller av beslutningstakeren. Dette kan eksempelvis være grunnet manglende erfaring eller kunnskap om systemet, eller på grunn av økonomiske prioriteringer. Og resultatet kan for eksempel være tidspress, underbemanning, underdimensjonert materiell og utstyr, utmattelse av personell, og manglende erfaring og kompetanse (Reason, 2020).

Aktive feil kan eksempelvis være en ansatt eller person som ubevisst begår feil, eller som bevisst begår feil for eksempel i den hensikt å forenkle sine arbeidsoppgaver ved å unngå å følge rutiner og prosedyrer. Slike aktive feil er som regel tidsbegrenset og vedstår ikke over lang tid (Reason, 2020). Aktive barrierer som Lunde kaller det vil kunne styre risikoen for Reasons aktive feil. Slik som illustrert under i figur 22.

Latente forhold kan derfor skape hull og svakheter i systemet som vedvarer over lang tid. Latente forhold kan gjerne ligge "sovende" i lang tid før de sammentreffer med en eller flere aktive feil og dermed fører til en uønsket hendelse. I motsetning til de latente forholdene vil de aktive feilene ofte være vanskeligere å identifisere (Reason, 2020). Passive barrierer som Lunde (2019) kaller det vil kunne styre risikoen for Reasons (2020) latente forhold. Slik som illustrert under i figur 22.

Figur 22 viser hvordan Lunde (2019) sine aktive og passive barrierer styrer Reason (2020) sine aktive og latente forhold. En barriere kan styre flere feil. Og en feil kan bli styrt av flere barrierer. Dette oppnår man i følge Reason gjennom en god sikkerhetskultur som er proaktiv istedenfor reaktiv. Noe som igjen tar oss tilbake til det informant nr.1 sa; ”...*jeg klarer også å se an hvor ting potensielt kan gå galt. Så jeg driver med en sånn kontinuerlig risikovurdering gjennom hele økta.*” (Informant nr.2). Det å kunne forutse hvor ting potensielt kan gå galt er et resultat av erfaring og kunnskap. Og det er vel den beste egenskapen en instruktør kan ha når det kommer til å implementere barrierer og sikkerhetstiltak i risikovurderingen og i risikostyringen.

Figur 22 Lunde (2019) sine aktive og passive barrierer som styrer Reason (2020) sine aktive feil og latente forhold i nærkamptreningen. (Av Glenn Jarlsby)

Manglende erfaring og kunnskap hos instruktøren vil være et typisk latent forhold som igjen kan føre til aktive feil i systemet. Manglende erfaring vil resultere blant annet i svekket evne til å kunne forutsi hvor og når uønskede hendelser vil kunne oppstå, noe som igjen fører til mangelfull implementering av sikkerhetsbarrierer. Dette kan eksempelvis være at en instruktør ikke planlegger med å ha nok markører i markørstyrken sin i gjennomføringen av en nærkampløype og dermed ikke har muligheten til å bytte ut markører som er plassert på krevende poster etter hvert som markørene blir slitne. Dette kan ofte føre til både fysisk og mentalt underskudd hos markøren, noe som igjen øker faren for at det skal oppstå en uønsket hendelse. En erfaren instruktør vet dette fordi han har vært gjennom dette selv og sett andre gjennom det mange ganger. Å forvente en slik vurdering av en uerfaren instruktør ville være dårlig lederskap. Dette er viktige erfaringer som må læres bort under instruktørutdanning gjennom teori og praksis. Først da er det å kunne forvente at slike vurderinger blir implementert i risikovurderingen.

Som nevnt i kapittel 5.1.1 er det i empiridataen gjennom intervju og observasjon nevnt en del barrierer og sikkerhetstiltak som må implementeres når det kommer til realistisk trening med improviserte våpen i nærkamp. Disse kan videre sammenlignes med det regelverket som allerede foreligger i UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, kap.8, s.321-324, som omhandler nærkamp. Da vil vi kanskje finne noen av Reason

(2020) sine hull i osteskivene som han kaller barrierene. Er UD 2-1 sitt regelverk for nærkamp trening dekkende også for trening med improviserte våpen? Listen av barrierer og sikkerhetstiltak i figur 19, under, er her sammenlignet med regelverket i UD 2-1 (Vedlegg 3: UD2-1, Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, kap.8 Strid korte hold, Nærkamp). Tiltakene som er dekket av UD 2-1 er i figuren merket grønt for å visualisere dette.

<ul style="list-style-type: none"> • Erfarne instruktører. • Ferdighetsnivå på sikkerhetskonsultanter. • Kontinuerlig risikovurdering gjennom hele økta. • Selverfaring og kontrolltest av alle øvelser og treningsmetoder. • Skape en god treningskultur hvor man må "gi og ta." • Bør unngås i en seleksjonsprosess. • Mal og retningslinjer på gjennomføringen av denne type trening. • Tilstrekkelig med tid til disposisjon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lette og myke produkter for alternative våpen for å unngå skader ved bruk av stor kraft. • Aggresjonskontroll. • At elevene klarer å regulere avstand. • Elevene bør være selektert og trent personell. • Om nødvendig bruke beskyttelsesmateriell. • Mulighet til å se treffpunkter. • Motorikk, og en modenhet hos elevmassen. • Ferdighetsnivå hos elevmassen. 	<ul style="list-style-type: none"> • God innbrief av markørapparatet. • Ha et bevisst forhold til de fysiske påkjenninger man pålegger dem i forkant og hvor slitne de er under aktiviteten. • Selektert, utdannet og sertifiserte instruktører som vedlikeholder sine ferdigheter. • Hjelmer der det er nødvendig. • At instruktøren klarer å forutse hvor skader kan oppstå. • Ferdighetsnivå på markører. • Kontroll på intensitet.
---	--	---

Figur 23 Oversikt over barrierer, sikkerhetstiltak og forutsetninger som bør implementeres eller tas hensyn til ved trening med improviserte våpen i nærkamp i følge studiens informanter sett opp mot reglementet i UD2-1 for nærkamp trening. De som er merket i grønt er beskrevet i UD2-1. (Av Glenn Jarlsby)

De tiltakene som er markert med gult vil bli omtalt under, enten fordi de ikke er beskrevet i UD 2-1, eller fordi det er rom for tolkning eller misforståelser og dermed må presiseres.

"Erfaren nærkampinstruktør." I UD 2-1 står det; "Planlegging av helhetlig utdanning, trening, øving og to-sidige øvelser i nærkamp skal ledes av en erfaren nærkampinstruktør nivå 1 eller 2." (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022,

s. 323). Dette tiltaket er dermed dekket opp av reglementet, men hva betyr egentlig en **erfaren** nærkampinstruktør? Det står at man må ha gjennomført nivå 1 eller 2, men ikke at denne instruktøren skal også være erfaren. Nivå 1 kurset strekker seg tidsmessig i antall dager over en uke. Nivå 2 kurset har to ukers varighet. Det sier seg selv at dette ikke er tilstrekkelig med tid for å utdanne erfarne instruktører. Erfaringen bør man da helst ha i forkant, og videreutvikle i etterkant av kurset. Som informant nr.6 sier; *"Selv om det er utarbeidet en skriftlig risikovurdering i forkant så er det ikke nødvendigvis slik at dersom jeg hadde blitt syk og ikke kunne holdt denne økten selv, at hvilken som helst sertifisert instruktør bare kunne overtatt en leksjonsplan og risikovurdering og holdt økten i mitt fravær. Det kommer helt an på erfaringsnivået til denne instruktøren."* (Informant nr.6). Og erfaring her er som informant nr.2 sier, noe man bygger seg opp som et resultat av mange år med praksis. *"Grunnen til at jeg kan gjøre dette på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte er at jeg har mange års erfaring som instruktør,..."* (Informant nr.2). Det er med andre ord ikke en automatikk i at dersom man er sertifisert nærkampinstruktør nivå 1 eller 2, at det vil være sikkerhetsmessig forsvarlig å lede denne type trening som UD 2-1 beskriver,- eller trening med improviserte våpen. At instruktøren klarer å forutse hvor skader kan oppstå vil være et resultat av å ha en erfaren instruktør som leder treningen og er dermed uthevet med gult.

"Kontinuerlig risikovurdering gjennom hele økta." Dette står ikke eksplisitt nevnt i UD2-1, men ved at det står *"For all nærkamptrening påligger det instruktører et særskilt ansvar i å regulere utfordringer, intensitet og kompleksitet i forhold til soldatenes ferdigheter, størrelse, styrke og vekt."* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 321). Det innebærer i praksis at man må gjøre en kontinuerlig risikovurdering hele tiden for å regulere disse forholdene. Likevel kunne dette vært nevnt i UD 2-1 som et eget punkt i samme avsnitt som sier at *"det skal foreligge et skriftlig produkt på risikovurdering for all nærkamptrening"* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 323).

"Selverfaring og kontrolltest av alle øvelser og treningsmetoder." Med dette menes som informant nr.4 sier; *"At instruktørene har vært gjennom treningen eller øvelsene selv, slik at man ikke bare finner på noe. At det er gjort noen personlige erfaringer og at det er kvalitetssikret av instruktøren."* (Informant nr.4). I UD 2-1 stilles det krav til at; *"ved gjennomføring av nærkampløype skal den antatt beste soldaten fra den øvende styrken gjennomføre nærkamptreningen først. Dette vil gi instruktøren utgangspunkt for å tilpasse*

teknisk innhold, progresjon og intensitet.” (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 324). Dette er ikke det samme, men prinsippet er det samme ved at man utfører en kontrolltest av øvelsen. Det samme krav burde vært stilt til instruktøren som er ansvarlig for øvelsen. I hvert fall at man har vært gjennom tilsvarende øvelse under de samme forutsetningene som de som skal trenes. Da vil man til en viss grad kunne forhindre at uerfarne instruktører finner på egne øvelser som ikke er egnet.

”Skape en god treningskultur hvor man må gi og ta.” Dette står heller ikke eksplisitt omtalt i UD 2-1. Men så er det også elementer av denne typen trening som ikke nødvendigvis skal oppleves som helt trygt. Utøverne må testes i forskjellige situasjoner og omgivelser. Det er blant annet det den realistiske treningen handler om. Det informant nr.2 mener med denne uttalelsen er at det må være et pedagogisk og progresjonsmessig utformet innhold, og at man på denne måten oppnår en trygg læringsatmosfære. Dette har en plass i instruktørutdanningen og ikke i UD 2-1. Følger man de øvrige retningslinjene i gitt i UD2-1, så vil man kunne sikre trygg trening i trygge omgivelser. *”Man må skape en god treningskultur hvor man må gi og ta og faktisk ønske at andre skal bli bedre.”* (Informant nr.2). Dette med å ”gi og ta” er meget spesifikt med tanke på trening med improviserte våpen og den samhandlingen som er avgjørende for at man skal kunne trene to-sidig uten at dette utvikler seg til en konkurranse hvor en utøver forsøker å vinne. Da er man inne på det som omtales som *sparring*. Og som nevnt tidligere snakker vi i sammenheng med trening med improviserte våpen kun om slowsparring og scenariotrening når vi snakker om to-sidig trening.

”Bør unngås i en seleksjonsprosess.” Dette tiltaket er omtalt i kapittel 5.1.1 og det er allerede konkludert med at det vil være et økt potensiale for uønskede hendelser ved trening med improviserte våpen i en seleksjonsprosess.

”Tilstrekkelig med tid til disposisjon.” Som nevnt av informant nr.8 tidligere i drøftingen er det tiden som er satt av til treningen som er det primære problemet, og dette fører igjen til lav kompetanse hos instruktørene. Treningslæren sier følgende om trening; *”Trening kan defineres som systematisk påvirkning av organismen over tid med sikte på å endre de fysiske, koordinative, psykiske og sosiale forutsetningene som ligger til grunn for prestasjonsevnen.”* (Gjerset et al., 2016, s. 9). Vi har med andre ord forskjellige fysiske og psykiske forutsetninger når det kommer til å prestere noe. Dette vil ta tid å endre eller utvikle i ønsket retning. Vi har allerede sett at innholdet i nivå-1 og 2 kurset for nærkamp er for kort

tidsmessig til å kunne skape erfarne instruktører. Da står man igjen med at man enten er så heldige at instruktørene har den tilstrekkelige erfaringen fra tidligere nærkamp og eller kampsporttrening. Og da må det her presiseres at kampsporttrening ikke vil være tilstrekkelig i seg selv ettersom nærkamp og kampsport er to forskjellige konsepter. Men det er likevel vesentlige likheter hos begge. Og erfaring i kampsport vil ha en stor overføringsverdi til nærkamp og dermed telle i erfaringens favør. Eller, så forutsetter det at man har tid i egen avdeling etter fullført nærkampkurs til å vedlikeholde og videreutvikle disse ferdighetene. Det er ikke alltid tilfellet. Og dermed ser man at de mest erfarne instruktørene som regel er de som også har trent kampsport gjennom store deler av livet. Skulle Forsvaret og Politiet rekruttert nærkampinstruktører på bakgrunn av sivil kampsporterfaring, så ville dette vært både uprofesjonelt og vanskelig å få til i praksis. Uprofesjonelt fordi det er en vesentlig forskjell mellom nærkamp og kampsport, og vanskelig fordi det rett og slett ikke er nok erfarne kampsportutøvere å rekruttere blant mannskapene.

”Ferdighetsnivå på sikkerhetskontrollører.” Det er ikke beskrevet et krav til ferdighetsnivå til sikkerhetskontrollør i reglementet UD 2-1. I UD 2-1 står det derimot beskrevet hva en sikkerhetskontrollør skal gjøre; *”Sikkerhetskontrolløren for den enkelte elev skal være tett på uten å være i veien for gjennomføringen, slik at man hurtig skal kunne bryte inn for å avverge farlige situasjoner. Normalt er dette ca 2 skritt bak,”* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 323). En sikkerhetskontrollør skal da kunne ta raske avgjørelser for så å raskt kunne bryte inn for å kunne avverge en uønsket hendelse, noe som forutsetter evnen til å kunne forutsi hva som vil skje i framtiden, og som igjen er avhengig av erfaring. Disse uønskede hendelsene i nærkamp har en tendens til å skje raskt. Man har ikke nødvendigvis den samme betenkningstiden som eksempelvis man har i sjakk. Med andre ord bør det presiseres at sikkerhetskontrolløren skal være en sertifisert og erfaren instruktør.

”Mal og retningslinjer på gjennomføringen av denne type trening.” Det er i dag ingen konseptbeskrivelse av trening med improviserte våpen i Håndbok for nærkamp (2023). I UD 2-1 står det; *”Det skal foreligge et skriftlig produkt på risikovurdering ved all nærkamptrening.”* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 323). Så det dekkes på en måte her. Men en detaljert konseptbeskrivelse ville klart vært en fordel på lik linje med alt annet som trenes i nærkampen.

Det ble også tidligere i kapittel 5.1.1 nevnt regelverk som kan misforståes eller tolkes i feil retning. Når det gjelder om trening med improviserte våpen i det hele tatt er tillatt å trene på så står det følgende i UD 2-1; *”Skarpe våpen kan brukes i sparring og kombinerte MOUT- og nærkampsituasjoner når motstanderen har et slagvåpen som ikke skader skarpt våpen, eller soldaten som betjener det skarpe våpenet.”* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 322). I praksis betyr dette at man ikke kan trene med improviserte våpen i sparring uten å bruke attrappvåpen eller myke etterligninger som ikke kan skade motstanderen. Her er det viktig å presisere at dette gjelder for sparring. Og dersom man ser til Forsvarets håndbok for nærkamp (2023) så kan sparring beskrives med: To-sidig trening hvor begge utøvere har som mål å treffe den andre med kontrollert kraft uten å selv bli truffet. En av de viktigste barrierene for trening med improviserte våpen er at det aldri oppstår kontakt mellom utøverne og improviserte våpen i utførelsen av offensive teknikker. Det høyeste treningsnivået man kan trene to-sidig med improviserte våpen er altså ved slow-sparring eller i nærkamp og scenario-løyper. Minner her leseren på hva begrepet slow-sparring betyr på fagspråket; Rolig og kontrollert sparring mot motstander, hvor begge har som mål å se etter treffpunkter og agere mot disse ved lette treff eller i luften uten kontakt. Det betyr i praksis at man kan kombinere teknikker som slag og spark med lette treff på motstanderen, og teknikker med improviserte våpen som markeres i luften uten kontakt med motstander.

Videre står det i UD 2-1 at; *”Alle krav som gjelder for trening med kniv er tilsvarende for trening med alternative våpen (f.eks. stokk, fletspade, hjelm etc.)”* (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 323). Det er med andre ord gjort en vurdering på bruk av alternative våpen og at dette er gjennomførbart. Men her må terminologien endres fra **alternative våpen** til **improviserte våpen**. Termen alternative våpen egner seg best for å beskrive våpen som er ment som et alternativt maktmiddel som pepperspray, batong og taser, til de våpnene man er oppsatt med som eksempelvis pistol, rifle og kniv. *Improviserte våpen* er definert av forskeren i denne studien som; *gjenstander som ikke er ment til å tjene som et våpen, men som ved improvisasjon kan brukes til å påføre en motstander skade og brukes som et våpen.*

Som en oppsummering kan man konkludere dette kapitlet med at UD 2-1 bør revideres med tanke på trening med improviserte våpen, og muligens også spesifiseres med tanke på realistisk nærkamptrening generelt. I tillegg bør det vurderes å utarbeide et reglement eller et

vedlegg til håndbok for nærkamp som omhandler spesifikke retningslinjer, innhold og treningsmetoder for improviserte våpen.

5.3 “Hva kan regnes for å være risikomessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?”

Dette kapitlet er delt inn i fire underkapitler, 5.3.1 - 5.3.3; Hvordan vurdere og styre risiko i forbindelse med trening med improviserte våpen? Hvordan kan man trene realistisk med improviserte våpen i nærkamp? Hvorfor må soldater og politi trene realistisk? Sammen utgjør disse det forskeren mener er verdt å drøfte for å kunne komme fram til svar på dette forskningsspørsmålet.

5.3.1 Hvordan vurdere og styre risiko i forbindelse med trening med improviserte våpen.

For å kunne vurdere og styre risiko, så er det en forutsetning at man vet hva som er risikomessig akseptabelt. I hvert fall hvis man har tenkt å utføre disse aktivitetene eller handlingene man vurderer. Så hva kan regnes for å være risikomessig akseptabelt under trening med improviserte våpen i nærkamp? Njå et al. sier følgende om fastsettelse av risikonivå; *”Ved fastsettelse av risikonivå må en finne frem til en balanse mellom ønsket om å få til forbedringer (ambisjonsnivå) og de muligheter som fins for å tilfredsstille kriteriene (realisme). Realisme sikres blant annet ved å ta utgangspunkt i målte eller beregnede verdier i sammenlignbar virksomhet.”* (Njå et al., 2020, s. 182). Sammenlignbar virksomhet for trening og øving bør i denne sammenheng være de skarpe operasjoner man trener og øver for.

Njå et al. (2020) lister videre opp følgende viktige forhold som eksempler på om risikoen blir oppfattet som høy:

- *Ufrivillig risikoeksponering*
- *Manglende personlig kontroll*
- *Stor usikkerhet knyttet til hva som vil bli konsekvensene*
- *Manglende personlig erfaring med risikoen (frykt for det ukjente)*
- *Genetiske effekter av eksponeringen (trussel for fremtidige generasjoner)*
- *Katastrofale hendelser*
- *Nytteverdier ikke særlig synlige*
- *Nytteverdier går til andre*

(Njå et al., 2020, s. 175)

Alle disse forholdene vil man kunne finne i større eller mindre grad når det kommer til nærkamptrening. At *nytteverdien går til andre* er nok mindre sannsynlig at forekommer. Det kunne i så fall være at utøverne blir brukt som forsøkskaniner av instruktøren i den hensikt å teste ut egne treningsmetoder. Og ja, det har nok skjedd, spesielt i den tidlige fasen av nærkampen da det ikke var verken noe reglement til å regulere aktiviteten eller håndbok som sa noe om hvordan aktiviteten skulle utføres. Det var rett og slett uprofesjonelt. Og hvis det er dette bildet beslutningstakerne sitter igjen med fra da de selv var unge soldater eller polititjenestemenn, da er det ikke rart at synet på nærkamptreningen ikke er bra.

Nærkamptreningen har heldigvis utviklet seg drastisk siden den tid. Den første utgaven av nærkampreglementet som brukes i dag trådte først i kraft 01.januar, 2013. Det har altså bare hatt 10 år i virke. Og før den tid var det som sagt mye sivil kampsport som ble praktisert, selv om det forelå et reglement for nærkamp den gang også. Samtidig så må det være mulighet for å teste ut nye og egne treningsmetoder, men disse må i så fall være risikovurdert som akseptable. Trening med improviserte våpen er et produkt av slik utprøving og testing. Det skal dog nevnes at denne form for trening er i følge Mashiro (1995) historisk sett ikke noe nytt. Det ble for 500 år siden brukt jordbruksredskaper som alternative våpen da det ikke var tillatt å eie våpen. Men i nærkampsammenheng i den norske Forsvaret og Politiet er dette et nytt konsept satt i system. Dette har heldigvis gått greit. Det har til nå ikke vært rapportert om skader med trening med improviserte våpen. Det har også så vidt jeg vet vært forbeholdt erfarne instruktører og profesjonelle soldater og politi å gjennomføre denne form for trening.

Når det kommer til genetiske effekter av eksponeringen (trussel for framtidige generasjoner), så er vel det ganske usannsynlig. Utøverne her blir verken utsatt for stråling eller kjemikalier eller andre helseskadelige produkter eller forhold. Det måtte i så fall være om noen fikk et spark i skrittet med sterilitet som konsekvens. Det ville jo påvirket framtidige generasjoner. Tiltaket for dette er å bruke susp, noe som er påbudt for all to-sidig nærkamptrening.

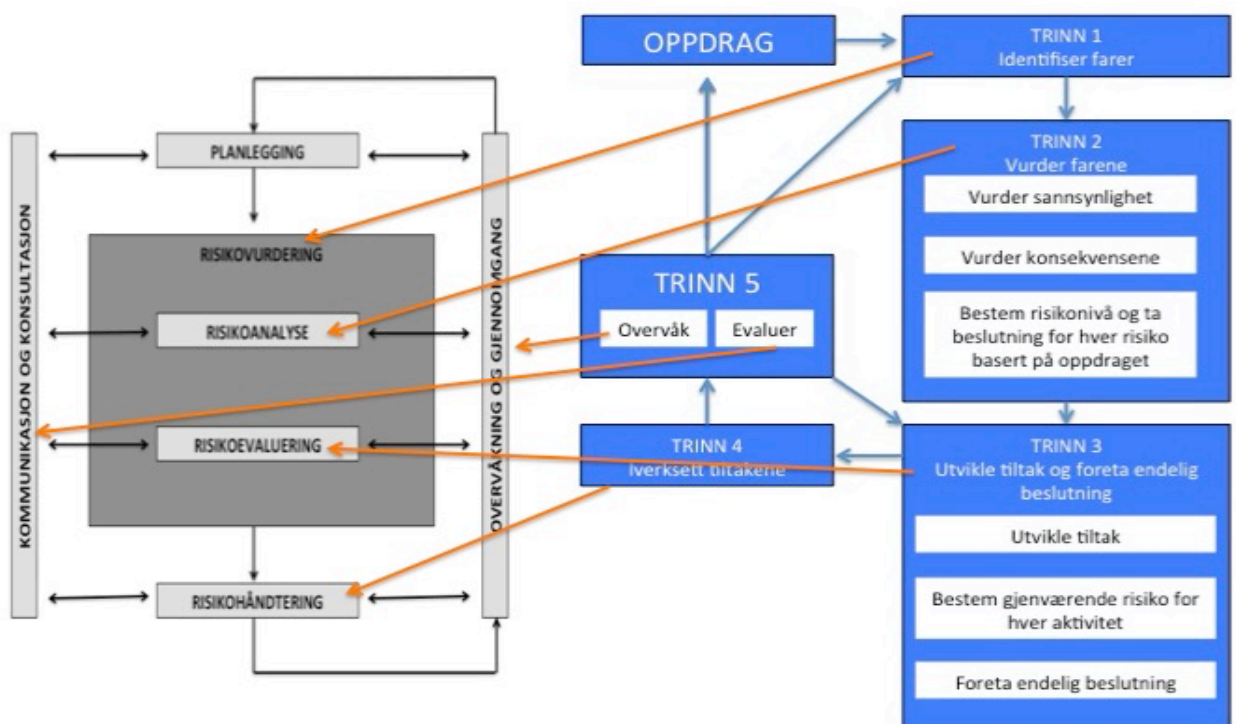
De andre forholdene vil man lettere kunne argumentere for at vil være til stede i større eller mindre grad. *Ufrivillig risikoeksponering, Manglende personlig kontroll, Stor usikkerhet knyttet til hva som vil bli konsekvensene og Manglende personlig erfaring med risikoen (frykt for det ukjente)* er jo en del av essensen med å trene realistisk. Det er ikke alltid man har lyst eller vet hva man skal trene på, og det må jo være en forutsetning i treningen som Forsvaret og Politiet må kunne ha. Man trener tross alt for situasjoner som man ikke nødvendigvis har lyst til å havne i, eller vet om man vil havne i. Samtidig har man som soldat eller politi sagt

seg villig til å ta denne risikoeksponeringen i valg av yrke. *Katastrofale hendelser* kan tenkes at kan forekomme, men hva menes med katastrofale hendelser i denne sammenheng? Det måtte i så fall være dødsfall. Det har til nå ikke forekommet i nærkamp trening i Norge. Og risikoen for at det skal skje i nærkamp trening er nok ikke noe større enn om soldatene eller politimennene trener fotball eller tilbaketrekningsdriller i skogen. Og siste, *Nytteverdier ikke særlig synlige*, er også sjeldent å se i denne sammenheng. Det hender at folk ikke er veldig begeistret for å trene nærkamp, og det passer seg ikke alltid like godt for alle, - som med all annen påtvunget trening. Men det er vanskelig å argumentere for at treningen ikke har en nytte for seg når det kommer til utførelsen av jobben til en soldat eller politi. Uansett så er alle disse faktorene viktige å ha i bakhodet som instruktør i nærkamp. Og da gjelder det å balansere vektskåla riktig mellom sikkerhet og risiko slik at gevinsten blir størst, altså nytteverdien. Forsvaret sin modell, figur 8 i kapittel 4, mener at gevinsten er størst når vektskålene for risiko og sikkerhet står i balanse, eller er i likevekt. Da har man verken uakseptabel risiko eller for mye sikkerhet (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser, 2022).

Videre sier Njå at: *”En løsning anses som akseptabel dersom for eksempel dette er den overveiende oppfatningen til en eller flere personer som representerer de nødvendige fagområder og som har den nødvendige kunnskap og erfaring til å foreta en velbegrunnet vurdering.”* (Njå et al., 2020, s. 179). Nok en gang leder dette oss tilbake til instruktørenes erfaringer og kunnskap, men som her i tillegg at erfaring og kunnskap må være den styrende faktor for om en løsning er akseptabel. Da antar jeg at dette også gjelder for risiko. Samtlige informanter i studien har uttalt på sin måte at de kunne gjennomført trening med improviserte våpen på en risikomessig forsvarlig måte, forutsatt at den enkeltes sikkerhetstiltak er implementert. Forsvaret sier følgende om hva som må til for å oppnå akseptabel risiko; *“Gode risikovurderinger bidrar til å redusere risikoen til et akseptabelt nivå og avdekke om forebyggende tiltak må settes inn før man kan gjennomføre en aktivitet eller operasjon.”* (Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, 2020, s.20). Hvordan kan man så sikre at risikovurderinger er gode? Informant nr.3 sier følgende om Forsvarets risikovurderingsskjema, Operational Risk Management, ORM. *”ORM-en er fin. Men den må jo kobles med et klokt hode. For ORM-en er jo et verktøy som så mye annet. Og det kloke hodet må jo ha mest mulig erfaring, innsikt, forståelse for, og kjennskap til hva som kan gå galt. Og det å klare å identifisere potensielle risikomomenter og da klare å iverksette tiltak. Det foreligger jo en tabell for utregning av restrisiko. Men hvis man ikke kobler på sunn fornuft og erfaring på de tallene, så blir den ikke så veldig mye verdt.”* (Informant nr.3).

Kunnskap og erfaring omkring emnet som skal risikovurderes er muligens nøkkelen til en god risikovurdering.

Når vurderingen er tatt, hvordan skal man da styre risiko under denne aktiviteten? ”Med risikostyring forstås alle tiltak og aktiviteter som gjøres for å styre risiko. Risikostyring handler om å balansere konflikten mellom å utforske muligheter på den ene siden, og å unngå tap, ulykker og katastrofer på den andre siden.” (Aven et al., 2017, s.19). Barrierene og tiltakene ble allerede implementert i kapittel 5.2, nå skal aktiviteten styres i henhold til de tiltakene som er iverksatt, de skal i følge Forsvarets modell nå overvåkes og evalueres, som i praksis er det sammen som det Aven et al. (2017) sier; overvåkning og gjennomgang, og kommunikasjon og konsultasjon. Evaluering må nødvendigvis skje gjennom kommunikasjon og konsultasjon i en skriftlig eller verbal form. Så her sier de egentlig det samme. Pilene i begge modellene i figur 24 beskriver at alle delprosessene i risikostyringen utgjør en evig runddans med kontinuerlig oppfølging og risikovurdering underveis slik som informant nr.2 tidligere har sagt.

Figur 24 Sammenligning av Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret (2020), sin modell (til høyre) for risikohåndtering og Aven et al. (2017) sin modell for risikostyring (til venstre). De røde pilene peker på likheten i de to modellene. (Av Glenn Jarlsby)

Intervjuets spørsmål nr.13 viste seg å være interessant. Det viser seg at instruktører med så stor erfaring som i dette utvalget ikke har det samme forholdet til utarbeidelse av risikoanalyse i forkant av alle nærkampøktene. Og som nærkampinstruktør selv så kan jeg kjenne meg igjen i dette. Og da på tross av det står i UD 2-1 at ”*det skal foreligge et skriftlig produkt på risikovurdering for all nærkamp trening.*” (UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, 2022, s. 323). Det har vel en sammenheng med at det er dette utvalget som har utviklet konseptet, og som har jobbet med dette i så lang tid at disse risikovurderingene er så godt kjent at repetisjon på et tidspunkt føles unødvendig. Som tidligere nevnt så er den viktigste delen av risikostyringen ifølge informantene den som gjøres underveis, den fortløpende evalueringen av treningen og tilpassing av innhold basert på elevene sine forutsetninger der og da. Disse er i stadig endring underveis ettersom elevene blir slitne og ufokusert. Det er egenskaper som dette som skiller den erfarne instruktøren fra den uerfarne. En uerfaren instruktør vil ha en tendens til å gjennomføre planen uansett, mens den erfarne hele tiden vurderer mottakernes progresjon og behov veid opp imot den mentale og fysiske kapasiteten sett opp imot mål og hensikt med aktiviteten.

Det vil uansett om instruktøren er erfaren og om risikovurderingen er god foreligge en restrisiko. Lunde (2019), deler restrisiko inn i fem overordnede kategorier av hendelser som vi aldri kan gardere oss fullstendig mot; ”*Tilsiktede menneskelige handlinger: terror, sabotasje eller annen kriminalitet, Menneskelige feilhandlinger: manglende kompetanse eller bevissthet, Materiellsvikt: svikt i materialer, hjelpemidler, systemer eller overføringer, Annen påvirkning: ekstremvær, naturkatastrofer, epidemier eller angrep av dyr og levende organismer og Uidentifiserte hendelser: hendelser som foreløpig er ukjente og derfor ikke lar seg kategorisere, gjerne omtalt som ”sorte svaner”* (Lunde, 2019, s.39).

Alle disse kategoriene er i større eller mindre grad sannsynlig at kan inntreffe, ettersom risiko handler om en usikkerhet om hva som kan skje i framtiden. Et mindre sannsynlig scenario som tidligere er nevnt i oppgaven er at tilsiktede menneskelige handlinger ikke er et aktuelt hendelsesscenario i trening og øving med likesinnede innenfor samme organisasjon. Likevel kan man heller ikke si at dette ikke kan skje, selv om sannsynligheten må kunne sies å være meget liten. At en utøver får et mentalt sammenbrudd og går løs på andre utøvere med improviserte våpen med full kraft er jo tenkelig at kan skje. Men sannsynligheten er såpass liten at det ville vært urimelig å nevne det som en fare i risikovurderingen. Samtidig så vil det

være nettopp tilsiktede menneskelige handlinger man trener nærkamp for, så valg av tid og sted for å utføre en tilsiktet ondsinnet menneskelig handling kunne ikke vært verre for den som ønsket å gjøre det. Men, det er ikke utenkelig.

Informant nr.1 skal få avslutte dette kapitlet om hva som kan regnes for å være risikomessig akseptabelt for realistisk trening med improviserte våpen, med følgende utsagn:

”Med stor sannsynlighet hvis du har gjort de nødvendige tiltakene så er restrisikoen akseptabel. En er villig til å ta den restrisikoen hvis det handler om at det kan oppstå en slagskade eller et fall eller hva det måtte være. Men så lenge det ikke er en type risiko eller type skade som medfører alvorlig skade eller død, så ville jeg sagt det er innafor. Men så kan du si at har du en 50 vernepliktige soldater og du har 40 skader etterpå, da er det ikke innafor. Men blåmerker og neseblod på en selektert og trent gruppe må man regne med.”

(Informant nr.1). Her snakker informanten om hva som er akseptabel risiko, men han kaller det restrisiko. Om det er akseptabel risiko som beskrives her, så er beskrivelsen veldig god. Og det kan umulig være restrisiko som omtales ettersom også alvorlig skade eller død kan være en konsekvens av den gjenværende restrisiko. Det kan være flere grunner til feil bruk av terminologi, det kan være misforståelse både hos informanten og intervjuer, men det kan også være at begrepet restrisiko er misforstått. Poenget med det hele er at som Lunde (2019) sier om restrisiko, så kan dette begrepet være misvisende og det er uenighet om bruken av dette i fagmiljøet.

5.3.2 Hvordan kan man trene realistisk med improviserte våpen i nærkamp?

Dersom man ser til treningslæren sitt *prinsipp om spesifisitet* i trening, sies det følgende:

”Den bør best mulig tilfredsstillende de kravene som blir stilt i den situasjonen du trener for”

(Gjerset et al., 2016, s. 438). Videre mener Gjerset et al. (2016) at; *”Ved spesifikk trening er det viktig at: Øvelsene blir gjennomført teknisk riktig, treningen så langt som mulig foregår i idrettens rette element og at treningen blir utformet med riktig intensitet og varighet”.*

(Gjerset et al., 2016, s. 438). Siddle (1995) sier videre at for å oppnå en automatisk reaksjon til en spesifikk trussel, er man avhengig av at treningen innebærer et visst trusselnivå. *“This cannot occur through static skill repetition, in which the skill is not practiced without the threat stimulus... An automatic response to a specific threat can only occur when the students practice a skill in conjunction with a specific level of threat.”* (Siddle, 1995, s. 36).

Dette oppnås gjennom å tilføre treningen ytre stressfaktorer som er tilnærmet lik virkeligheten, men som i denne sammenheng også er innenfor et risikomessig akseptabelt

nivå. Forskeren har i denne studien med bakgrunn i Gjerset et al. (2016) og Siddle (1995) sine teorier definert realistisk trening på følgende måte:

Trening i det rette element hvor elevene blir påført ytre stressfaktorer basert på erfaring fra tilsvarende eller lignende situasjoner fra virkeligheten som den de trener på.

I praksis vil dette for en soldat eller politi kunne være å trene i samme utrustning (bekledning, beskyttelsesutstyr og våpen) som brukes under oppdrag, samme terreng og omgivelser (ruralt eller urbant, innendørs eller utendørs,- og med de spesifikke abiotiske⁵ forhold knyttet til dette som temperatur, lysforhold, vær og lignende). Det kan og være i og rundt kjøretøy eller fartøy og med de ytre påkjenninger og stressfaktorer som man vil kunne forvente seg i en slik situasjon som skyting, eksplosjoner, røyk, alarmer, skadde mennesker osv.

Alle informantene i denne studien har kommet med gode innspill til hvordan man kan trene realistisk med improviserte våpen i nærkamp, og det er stor enighet i gruppen hvordan dette bør gjøres i praksis. Dersom man tar med seg de barrierer og tiltak som er nevnt tidligere i drøftingen så vil jeg her referere til informant nr.2 sin oppskrift på hvordan dette kan, og bør gjøres på en risikomessig akseptabel måte: *”Først bør man ha teori for å gi en bevisstgjøring,- både på hvordan man bruker forskjellige våpen, og hvor vil man treffe for å få best mulig virkning. Og selvsagt sikkerhet og rammer for økten. Deretter vil jeg gått på ensidig trening. Da får du også skapt noen erfaringer med det motoriske elementet å bruke improviserte våpen. Og her vil man også kunne se om det er noen som ikke burde være med videre ut i fra kroppskontroll. Deretter ville jeg gått videre på to-sidig trening når de mestrer den ensidige. To-sidig trening med god avstand , lav intensitet og la dem bli trygg på det. Deretter litt høyere intensitet, men beholde den gode avstanden og brukt den arenaen til å drille inn det sikkerhetsmessige med god avstand. Når dette går i orden, så ville jeg implementert dette i en stridsteknisk ramme for eksempel hettecaser eller nærkampløype. Og da er man på en måte på peaken i forhold til kunnskaps- eller kompetansenivå og evner å kunne putte dette inn i en annen ramme.”* (Informant nr.2). Nærkampløyper og scenariotrening blir på en måte testene for all den andre treningen, for å se hvordan man klarer å utføre de spesifikke delemnene innen nærkamp i en annen kontekst, en mer reell kontekst.

⁵ Abiotisk – Abiotiske faktorer er de delene av et økosystem som ikke er levende organismer, som eksempelvis vann, temperatur, vær, lysforhold og så videre (Ragnhild Hope Birkeland, R. H., Hjermann, D. Ø., Semb-Johansson, A., Halleraker, J. H., 2021).

Den måler om det faktisk har satt seg i langtidshukommelsen og ikke bare i korttidshukommelsen, og de avdekker dette på en meget visuell måte. Og i tillegg på en ærlig måte. Det er ingen tvil verken hos utøver, markør eller hos instruktør om hvem som har vunnet kampen. Derfor må man trene to-sidig og bruke nærkampløyper og scenario-trening, og treningen bør være så reell som mulig, tilpasset de ressurser, omgivelser, og sikkerhetsmessige tiltak som legger de nødvendige føringer for aktiviteten.

Det er rom for diskusjon for at man kan trene inn feil i et forsøk på å oppnå realistisk trening. Dette kan eksempelvis være at utøverne blir nødt til å begrense kraft og intensitet under sparring. Ellers ville omtrent enhver sparringsøkt endt med alvorlige skader. Konsekvensen av det igjen ville vært at svært få ville deltatt på denne type trening og det ville helt sikkert ikke blitt godkjent av ledelsen. Man må derfor inngå et kompromiss mellom realisme og sikkerhet. Og i dette tilfellet blir det å sparre med kontrollert bruk av kraft. Informant nr.4 mener dette kan føre til feilæring hos utøverne; *”Når det kommer til realisme, så er jeg veldig på at treningen skal være tungt og hardt. Også ser jeg den store utfordringen med selektert personell, som har en velfungerende frontallapp, og at hvis man trener på markeringer så trener man nesten inn sperrene. Min erfaring er at hvis man er vant til å kontrollere teknikkene, så vil man i starten av en ordentlig fight også kontrollere teknikkene.”* (Informant nr.4). Om dette stemmer kunne vært interessant å forske videre på. I denne studien motargumenterer informant nr.5 her med at; *”Jeg ser en del eksempler på at det er mulig å dele opp treningen vet at man kontrollerer kraft mot en motstander under to-sidig trening og trener full kraft på puter, sekk eller bob-er og samtidig oppnå en realistisk trening. Dette ser man for eksempel i kampsport hvor en mma-utøver eller en bokser som stort sett trener rolig blir ville beist i kamp.”* (Informant nr.5). Hva som stemmer her får bli opp til den enkelte instruktør å avgjøre selv inntil en eventuell forskning kan fremlegge funn som bekrefter det ene eller det andre. Realistisk trening vil aldri bli helt realistisk ettersom risikoen dermed ville blitt løftet til et uakseptabelt nivå i denne sammenheng.

5.3.3 Hvorfor må soldater og politi trene realistisk?

Få ville nok sendt barna alene til badeland om de visste at badevakten kun hadde forsøkt å svømme i teorien eller at svømmetreningen ble gjort på land. Og hvem ville hatt en livvakt som bare har skyggebokset og skutt med løsammunisjon. Både samfunn, Forsvar og Politiet må få en aksept for å la folk trene på det de faktisk skal utføre når det gjelder, også i fredstid. Selv om det innebærer risiko som for uvitende og utenforstående kan høres voldsomt ut, og

spesielt når det blir tatt ut av kontekst. I tv-serien, Kompani Lauritsen, kan man se kjendiser som er utrente amatører på det de skal delta på, gjøre ganske heftige ting uten at noen reagerer på det. Listen for trening og øving for dem som har dette som yrke og ikke som et realityprogram på tv må selvfølgelig ta dette flere dimensjoner opp og trene på et realistisk nivå om det skal kunne brukes til noe i praksis.

I *Forsvarets sikkerhetspolicy* fra 2015 gjengitt i ”Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret”, står det: *”Avdelingssjefer skal sikre rett kompetanse hos alle ansatte med oppgaver som kan påvirke sikkerheten. Sikkerhetsarbeidet skal organiseres slik at det legges til rette for realistisk trygg trening. Dette fordrer proaktivitet for å oppnå risikoforståelse og barrieretenkning, relevante kontrollmekanismer og tilsyn, i tillegg til ledelsens involvering og god rapporteringskultur.”* (Bruun-Hansen, H., 2015, Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret, s.7). Den tidligere Forsvarssjefen, Håkon Bruun-Hansen, kommer her med noen viktige poeng i forhold til denne problemstillingen, at avdelingssjefer skal sikre rett kompetanse for alle ansatte som kan påvirke sikkerheten. I denne sammenheng vil det være å utdanne kompetente og erfarne instruktører. Videre skal sikkerhetsarbeidet, som i dette tilfellet er utdanning, trening og øving, organiseres slik at det legges til rette for realistisk, trygg trening.

Dersom realistisk trening ansees som viktig så må man også ta med i regnestykket at denne formen for trening er tidkrevende og ofte også ressurskrevende. Som informant nr.8 sier; *”Det er tiden som blir satt til nærkamptrening som er det primære problemet.”* (Informant nr.8). Tid og ressurser betyr i mange tilfeller også at det koster penger. Så dette blir også et økonomisk anliggende. Nok et forhold som i følge Reason (2020) kan føre til latente feil. Realistisk trening som nærkampløyper og scenariotrening fokuserer ofte på å trene en utøver om gangen, ett makkerpar eller en mindre gjeng som gjennomfører lengre caser eller øvelser. Det er også ofte mye utstyr tatt i bruk, og det krever som regel, når man jobber med tilsiktede menneskelige handlinger som trussel, at man har markører til å utføre rollen som motpart i scenarioet. Informant nr.8 sier videre; *”Jeg opplever at det i større grad er blitt vanskeligere å presentere et opplegg som jeg kan stå inne for, og si at dette har jeg tro på. Og det har sammenheng med villighet til å trene realistisk i forhold til skader, og tid som er satt av til å faktisk få et reelt læringsutbytte.”* (Informant nr.8). Om informanten her refererer til ledelsens eller utøvernes villighet til å trene realistisk vet jeg ikke. Men jeg tolker dette ut ifra egen erfaring som at det her omtales ledelsen ettersom min personlige erfaring er at utøverne i aller høyeste grad oppfatter den realistiske treningen som nærkampløyper og scenariotrening som

ytterst viktig og lærerikt. Og de aller fleste liker også å bli testet på denne måten.

Tilbakemeldingene er som regel at selv om dette er tidkrevende så er det verdt å bruke tiden på det.

Realistisk trening med improviserte våpen innebærer at utøveren hele tiden, både før, under og etter en kamp må scanne sine omgivelser, eller se seg rundt etter potensielle trusler, mulige improviserte våpen, rømningsveier og muligheter for støtte av andre eller egne. Utøveren trener her hele tiden på å improvisere, noe som på en måte blir en positiv bi-effekt av denne treningen. I følge Rerup (2001) så er improvisasjon er et verktøy som kan brukes når aktuelle rutiner og prosedyrer ikke lenger strekker til. Det er et resultat av *erfaring* og *kreativitet*. Resultatet av improvisasjon kan i følge Rerup (2001) være; overlevelse ved å lære gjennom handling og tilføre ny kunnskap og kompetanse. Videre sier han at improvisasjon er en egenskap som krever jevnlig trening og vedlikehold (Rerup, 2001). Med andre ord så er improvisasjon trenbart.

I følge Weick (1993) er improvisasjon, eller bricolage som han kaller det, ett av fire viktige kriterier for resiliens. Bricolage kan oversettes med: *"construction (as of a sculpture or a structure of ideas) achieved by using whatever comes to hand."* (Merriam-Webster.com Dictionary, 2016). Videre sier Weick at en bricoleur vil forholde seg rolig under stress fordi de er vant til å jobbe under kaotiske omstendigheter, og gjøre kaos om til system. Dette fører igjen til mentalt overskudd i stressende situasjoner, ettersom dette vil oppleves som normalt, og vil da løse situasjonen med kombinasjoner av de verktøy og muligheter som er til stede (Weick, 1993). Evnen til å kunne forholde seg rolig og å ha mentalt overskudd i stressende situasjoner må være en av de absolutt viktigste egenskapene en soldat eller politi kan ha under skarpe oppdrag, når i ytterste konsekvens livsviktige avgjørelser må taes raskt og risikoen for alvorlige konsekvenser er på sitt største. Dette minner om Murphy's lov om at *"Anything that can go wrong will go wrong"*. Dette er et ofte brukt uttrykk i forsvaret. Man kan ikke planlegge for alle eventualiteter, dermed blir det å kunne improvisere en viktig egenskap å ha med seg som soldat eller politi. Informant nr.7 oppsummerer dette på en god måte; *"Det handler om å åpne sinnet, se muligheter og vinne kampen forttest mulig med de nødvendige ressurser man kan finne rundt seg. Dette kan være å bruke omgivelsene eller objektene rundt deg til din fordel."* (Informant nr.7).

Japanerne brukte som sagt i følge Mashiro (1995) improviserte våpen til å slå med, da de ikke hadde bedre våpen tilgjengelig. Ser man tilbake på nyere krigshistorie så er det mange eksempler på at folk må ty til improvisasjon når motstanden er overlegen eller når ting ikke går som planlagt. Vi ser det i dag i Ukraina med hvordan de erstatter mangelen på raketter og artilleri med improviserte droner, kommersielle droner kjøpt på internett eller laget selv. Dette har vist seg å gi effekt på slagmarken. Vi så dette også i Irak og Afghanistan hvor det blomstret opp et stort omfang av improviserte bomber, såkalte IED-er ”*improvised explosive devices*”. Enkle, effektive og brutale våpen, og som i tillegg er billige å produsere. I tillegg til det materielle og dødelige skadepotensialet som ligger i disse våpnene, så har man også den demoraliserende og mentale effekten det vil påføre en motstander. Om denne form for krigføring er innafor i henhold til krigens folkerett og Genève-konvensjonen er en annen ting. Det skal vi ikke gå inn på her, vi forholder oss her til Straffelovens §18, om *nødverge* som hjemmel for bruk av improviserte våpen og *maktpyramiden* til Lohne Lie & Lagestad (2011) for å vurdere hvilke maktmidler man skal bruke til den enkelte situasjon. Men jeg husker selv den ekle følelsen man noen ganger fikk av å stoppe i et lyskryss i Kabul og se en tungt lastet Toyota Corolla eller lastebil kjøre opp ved siden av oss. De mange bilbombene i Kabul førte mot slutten av krigen til at det ble satt inn mange restriksjoner hos de allierte styrkene i NATO for når og hvor man kunne kjøre bil. Det hadde helt klart en effekt på motstanderen. Improviserte våpen skal derfor ikke undervurderes som et alternativt og meget potent maktmiddel til de konvensjonelle våpnene man ellers bruker.

6 Konklusjon

I denne studiet har forskeren svart på følgende problemstilling; *”Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på risikomessig akseptabel måte?”*

Studien viser at det er et behov for å trene med improviserte våpen i nærkamp for profesjonelle soldater og politi. Denne treningen er forbundet med økt risiko for skader for personellet som deltar i treningen. Og treningen må dermed reguleres til et risikomessig akseptabelt nivå ved å implementere nødvendige barrierer og sikkerhetstiltak. Studiens viktigste funn i denne sammenheng er nødvendigheten av at denne form for trening ledes av erfarne instruktører, et funn som støttes opp av Lødøen (2019) sin tidligere forskning på nærkamp trening i Forsvaret. Jo mer realistisk trening man ønsker å gjennomføre, jo større krav stilles til instruktøren med tanke på kompetanse og erfaring. Det er instruktørens kompetanse og erfaring som gjør at man kan evne å forutse hvor og når skader vil kunne oppstå og dermed lykkes i risikostyringen av aktiviteten. Det er i denne sammenheng identifisert et behov for mer tid til utdanning og opptrening av instruktører for å kunne lede realistisk to-sidig trening i nærkamp generelt.

Videre er det identifisert at det er mangler i Forsvarets reglement for nærkamp; UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, (2022), når det kommer til terminologi, og retningslinjer for trening med improviserte våpen. Det bør også implementeres et konsept for trening med improviserte våpen i Hærens våpenskole sin Håndbok for nærkamp (2023), eventuelt som et vedlegg.

Dersom tiltakene beskrevet i denne studien implementeres, og treningen ledes av erfarne nærkampinstruktører så kan realistisk trening med improviserte våpen gjennomføres på en risikomessig akseptabel måte.

Som en positiv bi-effekt av trening med improviserte våpen er det identifisert at det er en overføringsverdi mellom denne type trening og evne til improvisasjon. Improvisasjon er i følge Rerup (2001) et resultat av erfaring og kreativitet, og at dette er trenbart. Videre vil evnen til å improvisere i følge Weick (1993) føre til at man vil forholde seg rolig under stress fordi man er vant til å jobbe under kaotiske omstendigheter, og gjøre kaos om til system. Dette fører igjen til mentalt overskudd i stressende situasjoner, ettersom dette vil oppleves som normalt, og man vil da løse situasjonen med kombinasjoner av de verktøy og muligheter

som er til stede. Evne til å kunne improvisere er dermed en viktig egenskap for en soldat eller politi.

6.1 Anbefalinger

Det anbefales videre å fortsette å trene med improviserte våpen på en mest mulig realistisk måte. Improviserte våpen og improvisasjon vil være et viktig supplement for nærkampen og i de situasjoner hvor man ikke har de verktøy som trengs for å løse oppgaven. Her trenes og opprettholdes evnen til å improvisere under stressende situasjoner. Dette tvinger også utøveren til å søke informasjon og bidrar til helhetsoversikt i situasjonen ved at man blir vant til å måtte løfte blikket og skaffe seg informasjon i situasjonen rundt seg.

UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet, (2022), gir gode retningslinjer for kamp med våpen og kamp med kniv, men om dette skal være dekkende for trening med improviserte våpen så må reglementet skrives om med tanke på terminologi for alternative våpen og improviserte våpen. Det bør også presiseres at det ved trening med improviserte våpen må brukes stridshansker i tillegg til de føringer som er gitt for kamp med kniv allerede. Videre bør det presiseres at nedtagninger og kast må utføres kontrollert med tanke på gjenstander som ligger på bakken. Det bør også presiseres hva som menes med en erfaren instruktør.

Utdanningen av instruktører bør forlenges og utvides i tid og innhold for å i større grad kunne sikre at man får mer erfarne instruktører. Eventuelt så bør det være en form for nivellering for hvem som kan holde slike økter som innebærer realistisk to-sidig trening med improviserte våpen slik at man sikrer at instruktøren har den erfaringen som må til.

Det å trene med improviserte våpen kan også være aktuelt for andre enn Forsvaret og Politiet. Det anbefales dermed en form for bevisstgjøring omkring improviserte våpen i institusjoner som jobber med utagerende, og eller mentalt ustabile mennesker som i; psykiatrien, fengselsvesenet, brannvesenet, ambulansetjenesten og barnevernet for å nevne noen. En bevisstgjøring omkring mulighetene som ligger i improviserte våpen kan som et minimum gi en mental forberedelse på hva de kan forvente seg å møte i en dag på jobben.

6.2 Forslag til videre forskning

Det er identifisert et rom for diskusjon for at man kan trene inn feil i et forsøk på å oppnå realistisk trening. Dette kan eksempelvis være at utøverne blir nødt til å begrense kraft og

intensitet under sparring. Ellers ville omtrent enhver sparringsøkt endt med alvorlige skader. Konsekvensen av det igjen ville vært at svært få ville deltatt på denne type trening og det ville med sikkerhet ikke blitt godkjent av ledelsen. Man må derfor inngå et kompromiss mellom realisme og sikkerhet. Og i dette tilfellet blir det å sparre med kontrollert bruk av kraft. Som informant nr. 4 i denne studien sier; *”Når det kommer til realisme, så er jeg veldig på at treningen skal være tungt og hardt. Også ser jeg den store utfordringen med selektert personell, som har en velfungerende frontallapp, og at hvis man trener på markeringer så trener man nesten inn sperrene. Min erfaring er at hvis man er vant til å kontrollere teknikkene, så vil man i starten av en ordentlig fight også kontrollere teknikkene.”* (Informant nr. 4). Om dette stemmer kunne vært interessant å forske videre på.

Improvisasjon er i følge Rerup (2001) et resultat av erfaring og kreativitet. Videre vil evnen til å improvisere i følge Weick (1993) føre til at man vil forholde seg rolig under stress fordi man er vant til å jobbe under kaotiske omstendigheter, og gjøre kaos om til system. Dette fører igjen til mentalt overskudd i stressende situasjoner, ettersom dette vil oppleves som normalt, og man vil da løse situasjonen med kombinasjoner av de verktøy og muligheter som er til stede. Evne til å kunne improvisere blir dermed en viktig egenskap for en soldat eller politi. Det ville dermed vært interessant å forske videre på hvordan man kan utvikle kreativitet, i hvilken grad dette er trenbart, og hvordan man kan trene kreativitet hos soldater og politi.

7 Referanser

- Aven, T., Røed, W., Wiencke, H. S. (2017). *Risikoanalyse* (2.utg.) Universitetsforlaget.
- Bretthauer, M., Vandvik, P. O., Skjeldestad, F. E., Frich, J. C., de Lange, T., Løberg, M. (2017, 18. september). Ny spesialistutdanning for leger – fra sveitserost til kraftkar? *Tidsskriftet Den Norske Legeforening*.
<https://tidsskriftet.no/2017/09/debatt/ny-spesialistutdanning-leger-fra-sveitserost-til-kraftkar>
- Bruner, J. (1983). In search of mind. New York: Harper.
- Crossan, M., & Sorreti, M. (1997). Making sense of improvisation. *Advances in strategic management*, 14, 155.
- Elgaaen, V. (2023, 19. April). Dame slått med spade i Lillestrøm - mann pågrepet. *Verdens Gang*. https://direkte.vg.no/nyhetsdognet/news/dame-slaatt-med-spade-paa-skjetten-mann-paagrepet.tSr_9i5uF
- Engen, O. A. H., Kruke, B. I., Lindøe, P. H., Olsen, K. H., Olsen, O. E., Pettersen, K. A. (2017). *Perspektiver på samfunnssikkerhet* (1.utg 2.opplag). Cappelen Damm.
- Forsvaret. (2020). *Felles sikkerhetshåndbok for Forsvaret*. (Utg.3.0)
- Gjerset, A., Holstad, P., Raastad, T., Haugen, K., Giske, R. (2016). *Treningslære* (5. Utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Hærens Våpenskole, (2023). *Håndbok for nærkamp*. Sjef Hærens våpenskole.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., Aknin, L. B., De Neve, J.-E., & Wang, S. (Eds.). (2023). *World Happiness Report 2023* (11th ed.). Sustainable Development Solutions Network.
- Holck, P. (2021, 07.11). Akson. *Store medisinske leksikon*. Hentet 20.03.2023 fra <https://sml.snl.no/akson#:~:text=Akson%20er%20en%20celleutl%C3%B8per%20som,Det%20kan%20ha%20forskjellig%20lengde>
- Hole, S., Bjerknes, S. S., Hellem-Hansen, V. L. (2020, 11. Desember). Nær drepen med skrujarn – no er mann dømd til tvungent psykisk helsevern for angrepet. *NRK*.
https://www.nrk.no/mr/naer-drepen-med-skrujarn-_no-er-mann-domd-til-tvungent-psykisk-helsevern-1.15279683
<https://www.byggordboka.no/artikkel/les/usikkerhet-risiko-og-muligheter>
- Janowitz, M. (1959). Changing patterns of organizational authority: The military establishment. *Administrative Science Quarterly*, 3: 473-493.

- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. Utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Lødøen, D. A. (2019). *Militær nærkamp: Hvorfor har Forsvaret utviklet sitt konsept for nærkamp?*(Bacheloroppgave). Krigsskolen.
- Lohne Lie, A., og Lagestad, P. (2011). *Arrestasjonsteknikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Lov om straff (Straffeloven). (1902). *Nødverge*. (LOV-1902-05-22-10). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/*#*
- Lunde, I. K., (2019) *Praktisk krise- og beredskapsledelse* (2.utg.) Universitetsforlaget.
- March, J.G. (1976). The technology of foolishness. Fra J.G March & J.P.Olsen (Eds.), *Ambiguity and choice in organizations* (s.69-81). Oslo: Universitetsforlaget.
- Mashiro, N. (1995). *Black medicine – Volume IV, Equalizers*. Paladin Press.
- Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster. (2016). Bricolage. Hentet fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bricolage>
- Myrvang, S. E. (2023, 19. Januar). Mann (56) tiltalt for å ha drept kona og datteren med hammer og kniv. *Verdens Gang*. <https://www.vg.no/nyheter/i/abjBrE/mann-56-tiltalt-for-aa-ha-drept-kona-og-datteren-med-oeks-og-kniv>
- Njå, O., Sommer, M., Rake, E. L., Braut, G. S. (2020). *Samfunnssikkerhet - Analyse, styring og evaluering* (s. 214-215). Universitetsforlaget.
- Ragnhild Hope Birkeland, R. H., Hjermand, D. Ø., Semb-Johansson, A., Halleraker, J. H. (2021, 30.april). Abiotiske faktorar. *Store norske leksikon*. https://snl.no/abiotiske_faktorar#:~:text=Abiotiske%20faktorar%20er%20dei%20delane,er%20eller%20har%20vore%20levande.
- Reason, J. (2020). Human error: models and management. *BMJ: British Medical Journal*, Mar. 18, 2000, Vol. 320, No. 7237 (Mar. 18, 2000), s. 768-770. <https://www-jstor-org.ezproxy.uis.no/action/doBasicSearch?Query=https%3A%2F%2Fwww.jstor.org%2Fstable%2F25187420>
- Rerup, C. (2001). Houston we have a problem: Anticipation and improvisation as sources of organizational resilience. *Researchgate*. <https://www.researchgate.net/publication/279881984>
- Richards, C. (2020). *Boyd's OODA loop*. FHS, Sjøkrigsskolen. <https://hdl.handle.net/11250/2683228>

- Rolstadås, Olsen, Johansen og Langlo (2014). *Risikomatrise (Figur)*. Hentet fra
- Siddle, B. (1995) *Sharpening the warrior's edge - The Psychology & Science of Training*. PPCT Research Publications
- Straffeloven – strl. (2005). *Lov om straff (straffeloven)* (LOV-2005-05-20-28). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>
- UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet. (2022). Sjef Hæren. Forsvaret.
- UiB. (2023, 03. april). *HMS-risikovurdering og sikker jobbanalyse (SJA) "Bow tie diagram"* (figur). <https://www.uib.no/hms-portalen/137268/hms-risikovurdering-og-sikker-jobbanalyse-sja#hvordan-gjennomf-re-en-hms-risikovurdering>
- Webb, J. & Todd, T. (2005). *Military Combative Masters of the 20th Century*. Todd Group.

Vedlegg 1 Informasjon til informanter i forkant av semistrukturert intervju.

Vil du delta i forskningsprosjektet:

“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?”

Takk for at du har takket muntlig ja til å delta i dette forskningsprosjektet. Dette er en formell forespørsel til deg som beskriver formålet med studien, og hva dette innebærer for deg som informant i et semistrukturert intervju.

Min henvendelse til deg har bakgrunn i din spesialkompetanse innen nærkampfaget enten fra forsvaret eller politiet. Temaet “improviserte våpen” kan likevel være nytt for din del som nærkampinstruktør. Dette er et lite utforsket og snevert emne innen nærkampfaget. Likevel mener jeg at med din spesialkompetanse og erfaring innen faget så vil dine meninger bidra til å kunne utvikle faget og treningsmetodikken også innen improviserte våpen.

Formål

Formålet med masteroppgaven er å se på hvordan man kan trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte. Oppgaven vil ikke ta for seg teknikk og taktikk for bruk av improviserte våpen.

Improviserte våpen som en del av nærkamptreningen er et konsept som jeg personlig har videreutviklet fra kamp med våpen (rifles og pistol), og kniv og feltspade fra tidligere nærkampreglementer og sivile bøker om emnet. Dette er i seg selv ikke noe nytt, men satt i system så blir det et nytt konsept. Noen av dere har blitt introdusert for konseptet i forbindelse med kurs eller nærkampsamlinger som vi har deltatt på sammen og har muligens allerede noen tanker omkring emnet. Som nærkampinstruktør er du godt klar over de sikkerhetsmessige utfordringene ved å trene nærkamp med tanke på skader på personellet. Realistisk trening med improviserte våpen innebærer et enda større skadepotensiale ettersom det her brukes verktøy for å gjøre større skade på motstanderen enn hva kroppens våpen ville gjort.

Oppgaven vil være styrende for hvordan trening med improviserte våpen i forsvaret vil bli praktisert i framtiden i form av et vedlegg til siste reviderte utgave av forsvarets nærkampreglement i regi av Hærens Våpenskole.

Oppgaven skrives med følgende problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål:

Problemstilling:

“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?”

For å belyse problemstillingen ytterligere, knyttes følgende tre forskningsspørsmål til studien:

- 1. “Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?»***
- 2. “Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?”***
- 3. “Hva kan regnes for å være sikkerhetsmessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?”***

Problemstillingen og forskningsspørsmålene kan bli justert underveis i prosjektet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er valgt ut som informant til denne oppgaven, fordi du i din stilling eller tidligere stilling som nærkampinstruktør og fagekspert er vurdert til å inneha kunnskap og erfaring, som vil være med på å belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene i en grad som vil kunne være med på å besvare disse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i dette prosjektet innebærer det at du sier deg villig til å være informant i et

intervju, med utgangspunkt i oppgavens problemstilling og de tre forskningsspørsmålene, listet over i dette dokumentet.

Varigheten av intervjuene er satt til ca 1 time. Og vil bli gjennomført som en samtale mellom deg og undertegnede. Det er ønskelig med fysisk møte, men I de tilfeller hvor dette ikke lar seg gjøre vil intervju via video-overført samtale være et alternativ.

Informantene i intervjuet vil bli anonymisert. Avdelinger og tidligere stillinger vil bli ramset opp som eksempler for å bidra til validitet til studien og en bekreftelse på at det her er informanter med erfaring fra trening med profesjonelle soldater og politi. Ingen informanter vil bli knyttet opp mot avdeling eller stilling, eventuelt tidligere stillinger.

Jeg vil ta notater og bruke diktafon under intervjuet som jeg vil bruke i drøftingsdelen av masteroppgaven.

Frivillig deltagelse

Deltagelse i prosjektet er frivillig. Dersom du velger å delta, vil du når som helst ha mulighet til å trekke samtykket tilbake. Det kreves ingen grunn for å trekke tilbake samtykke. Alle dine opplysninger vil da bli slettet fra prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Opplysningene du gir i intervjuet, vil utelukkende bli brukt som grunnlagsmateriale inn i omtalte masteroppgave.

Ved informasjonsinnsamling og i oppgaven vil du siteres som informant [nummer] og ikke ved navn eller stilling.

Oppgaven vil kunne bli lagt ut på Universitetet i Stavanger sine biblioteker for gjennomførte masteroppgaver.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Dataene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent. Oppgaven har innleveringsfrist 15. oktober 2023.

Dette vil være generelle funn og konklusjoner fra oppgaven og ikke opplysninger som kan knyttes opp mot den enkelte informant.

Alle notater og opptak fra intervjuene vil destrueres når oppgaven godkjennes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene, å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende, å få slettet personopplysninger om deg, å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Universitetet i Stavanger ved Bjørn Ivar Kruke, Bjorn.i.kruke@uis.no Vårt personvernombud: Personvernombud@uis.no Student: Glenn Jarlsby, glennjarlsby@protonmail.com Tlf: 41163188

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Glenn Jarlsby

Masterstudent i Risikostyring og sikkerhetsledelse

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "*Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?*" og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

“ å delta i semistrukturert intervju ” at intervjuer kan komme tilbake med oppfølgingsspørsmål i løpet av studien.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2 Spørreskjema til semistrukturert intervju i forbindelse med masteroppgave.

Masteroppgavens problemstilling:

“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?”

Masteroppgavens forskningsspørsmål.

1. *“Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?»*
2. *“Hvilke risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?”*
3. *“Hva kan regnes for å være sikkerhetsmessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?”*

Disse forskningsspørsmålene kan bli justert i løpet av studien.

Spørsmål som vil bli stilt i intervjuet:

Spørsmålene vil bli utdypet gjennom oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet.

- 1) Kjønn og alder?
- 2) Erfaring innenfor nærkamp i forsvaret og eller politiet?
- 3) Har du noen erfaring med trening og øving med improviserte våpen nærkampsammenheng fra tidligere?
- 4) Hva mener du er viktig å lære elevene når det kommer til teori og praksis rundt improviserte våpen?
- 5) Kan bruk av improviserte våpen tilegnes ved kun teoretisk tilnærming?
- 6) Hvordan ville du selv som instruktør lagd et progresjonsmessig tilnærmet konsept for trening med improviserte våpen?

- 7) To-sidig trening (som dummysparring, slowfighting, sparring og oppgavesparring) i nærkampsammenheng er forbundet med økt risiko for skader. Er det mulig å trene to-sidig med improviserte våpen?
- 8) Kan man legge inn bruk av improviserte våpen i scenariotrening eller i en nærkampløype? Og er dette annerledes enn at elevene kan benytte seg av våpen som pistol og rifle som slagvåpen dersom de samme sikkerhetsregler følges?
- 9) Hvilke risikomomenter ser du for deg kan oppstå i forbindelse med denne type trening?
- 10) Basert på risikomomentene du nettopp nevnte, hvilke konsekvenser ser du for deg dersom dette skulle skje?
- 11) Hvilke sikkerhetstiltak ville du implementert for å unngå eller minimere sjansene for uønskede hendelser ved to-sidig trening med improviserte våpen?
- 12) Basert på din risikoanalyse og de implementerte sikkerhetstiltakene dine ville du kunne gjennomført denne treningen på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte, og eventuelt hvorfor?
- 13) Hvilke krav bør stilles til det risikoanalyseverktøyet som skal brukes for å kunne identifisere risiko og konsekvens for om denne aktiviteten er gjennomførbar?
- 14) Ved bruk av ORM har man en kategori som heter restrisiko, hvordan mener du denne bør beregnes og brukes i praksis, og burde det være en verdi som definerer aktiviteten som ikke gjennomførbar – ett avbruddskriterie mtp risikoaksept?
- 15) Hvor enig eller uenig er du til at følgende utsagn er viktig for å unngå skader og uønskede hendelser i nærkamptrening? (kryss av for svaralternativ som passer best)

Svar alternativ	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig
Instruktørens kunnskap og erfaring innen faget.				
Tilgang til beskyttelsesutstyr og fasiliteter.				
Elevmassen sin fysikk og kognitive evner.				
At det er utført en tilstrekkelig				

risikoanalyse i forkant av aktiviteten.				
At man tar bort alle teknikker og øvelser hvor skader kan oppstå.				

Intervjuobjektet sin egen mening av hva som er det viktigste dersom ingen av svaralternativene passer:

Takk for at du ønsket å stille som informant til min masteroppgave.

Med vennlig hilsen.

Glenn Jarlsby

Masterstudent,

Universitetet i Stavanger

8 STRID KORTE HOLD

8.1 NÆRKAMP

8.1.1 Alminnelig

8.1.1.1

All utdanning, trening, øving og instruksjon i militær nærkamp skal gjennomføres i henhold til gjeldende dokumentasjon, herunder fagplaner, leksjonshenvisninger, håndbok for nærkamp og sikkerhetsbestemmelser. Instruktørkurs i nærkamp gjennomført før 2001 gir ingen godkjenning til å instruere i militær nærkamp. Instruktørgodkjenning skjer på kurs hvor innhold og krav er godkjent fra fagmyndighet (Hærens våpenskole (HVS)).

For all nærkamptrening påligger det instruktører et særskilt ansvar i å regulere utfordringer, intensitet og kompleksitet i forhold til soldatenes ferdigheter, størrelse, styrke og vekt. Det stilles ingen krav til resertifisering som instruktør dersom instruktørkurset er tatt etter 2019. Den enkelte er etter bestått instruktørkurs selv ansvarlig for å kvalitetssikre at egen kompetanse på fagfeltet til enhver tid er oppdatert ref. pkt. 1.1.3.2 og 1.1.3.3 i dette Direktiv.

For å instruere i to-sidig nærkamptrening skal instruktør være vurdert som kvalifisert av nærmeste sjef, og han må være sertifisert som nærkampinstruktør nivå 1 eller 2. Med to-sidig trening menes sparring, nærkampløyper, hettecaser, test i kamp mot flere motstandere og bakkekamp-sparring. Dvs trening med en motstander i bevegelse med bevegelsesenergi og potensielt stort skadepotensiale.

For å instruere i en-sidig nærkamptrening skal instruktør være vurdert som kvalifisert av nærmeste sjef, og instruksjonen skal skje i rammen av utdanning ledet av en godkjent nærkamp instruktør nivå 1 der instruktør nivå 1 har mulighet til å følge opp kvaliteten på utdanningen. Instruktør ved en-sidig nærkamptrening skal som et minimum ha gjennomført brukerkurs nærkamp.

Med en-sidig trening menes teknikktraining uten motstander, f.eks. teknikktraining i lufta, på boksepute eller på nærkampdukke. Teknikktraining mot motstander kan gjennomføres for å bli bevisst på avstand og teknikk, dersom dette gjennomføres uten kontakt og i rolig tempo/intensitet. Teknikktraining mot motstander i bakkekamp kan gjennomføres som to-sidig trening dersom intensiteten er lav, med fokus på teknikk.

Forholdstall mellom antall elever og instruktører skal være i samsvar med typen aktivitet som gjennomføres, for å ivareta sikkerheten. Som et minimum gjelder følgende:

- Ved ensidig trening 1:50 (f.eks. teknikktraining i lufta, teknikker mot nærkampdukke/boksesekk)
- Ved tosidig teknikktraining med lav intensitet og kompleksitet 1:24 (12 makkerpar) (f.eks. oppgavesparring eller sparring i sakte fart)
- Ved tosidig teknikktraining med middels/høy intensitet og kompleksitet 1:10 (5 makkerpar) (f.eks. oppgavesparring i rask fart eller kampsparing)
- Ved scenariotrening med høy intensitet og kompleksitet 1:1 (f.eks. stress-/scenariocaser eller nærkampløype)

Kap-8

UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser.

På instruktørkurs skal forholdstallet være 1:5 for å ivareta oppfølging og evaluering av den enkelte elev, samt å kunne gjennomføre kurs iht. nødvendig progresjon og sikkerhet.

8.1.2 **Kamp med våpen**

8.1.2.1 Det er ikke tillatt å trene blokkeringer og slagteknikker med våpen mann mot mann, da dette kan medføre skader på personell eller våpen. Attrappvåpen skal nyttes ved trening på blokkeringer og slagteknikker med våpen.

Skarpe våpen kan brukes ved sparring og kombinerte MOUT- og nærkampsituasjoner når motstanderen har et slagvåpen som ikke skader skarpt våpen, eller soldaten som betjener det skarpe våpenet .

Sikkerhetsbestemmelser for MOUT/Simunition må ses i sammenheng med sikkerhetsbestemmelsene for nærkamp når dette er relevant.

Ved all trening med alle typer våpen er det et krav til at man skal kunne se på målområdet man angriper, slik at man unngår unødvendige skader ved tosidig trening, da spesielt ved sparring.

Trening på teknikker med hode og hals som mål kan gjøres uten beskyttelsesutstyr dersom våpen ikke kommer i kontakt med motstanderen. Teknikker r kan da gjennomføres med full kraft og hastighet, men avstanden reguleres slik at det ikke oppstår kontakt.

Sparring og to-sidig teknikktrening med attrappvåpen tilpasses etter ferdighetsnivå og tilgjengelig beskyttelsesutstyr.

Det er ikke tillatt å bruke blank bajonett (bajonett uten balg) under to-sidig nærkamptrening. Det er tillatt å bruke blank bajonett under en-sidig nærkamptrening..

Ved trening i angrep og forsvar mot stikkvåpen som bajonett, kniv, skarpe gjenstander etc. skal det benyttes attrappkniver av gummi/tilsv. Disse må kontrolleres av instruktør slik at de ikke kan penetrere huden, selv med stor kraft. Beskyttelsesbriller (stridsbriller/ tilsv), halskrage og tannbeskytter skal benyttes.

Ved trening på offensive bajonett- og kniv teknikker skal overkropp, armer og ben nyttes som primærmål.. Det skal ikke brukes offensive bajonett-/ knivteknikker mot hode, hals eller nakke under trening. Eneste unntak er dersom kniven ikke kommer i direkte kontakt med motstanderen, som ved øvrige våpen.

Alle krav som gjelder for trening med kniv er tilsvarende for trening med alternative våpen (f. eks.stokk, feltspade, hjelm etc).

Ved nærkamptrening i mørke med bruk av nattoptikk gjelder de samme regler som ved bruk av våpen med tanke på alle angrep på hodet, både med og uten våpen. Dette for å unngå skade på materiell.

8.1.3 **Kamp uten våpen**

8.1.3.1 Fall, kast og nedrivningsteknikker skal trenes uten hjelm, med god oppvarming og med rett progresjon grunnet faren for nakkeskader. Hjelm kan brukes etter instruktørens vurdering av ferdighetsnivået.

Ved sparringstrening skal beskyttelsesutstyr, intensitet og kompleksitet tilpasses soldatenes ferdighetsnivå. Som et minimum skal det nyttes tannbeskytter. Alle

teknikker som utføres mot hode og hals skal være kontrollerte. Ved sparring som innebærer slag- og spark teknikker skal det som et minimum i utgangspunktet nyttes tannbeskytter, og det bør nyttes boksehansker og susp. Ved sparring som innebærer kun bryting/bakkekamp skal det som et minimum benyttes tannbeskytter.'

I rekruttperioden er det tillatt å gjennomføre to-sidig nærkamp trening, herunder sparring og scenariotrening. Det påligger instruktør et særskilt ansvar i å regulere utfordringer, intensitet og kompleksitet i forhold til soldatenes ferdigheter, størrelse, styrke og vekt.

I avdelingsperioden og for fast militært ansatte kan utfordringer, intensitet og kompleksitet økes i takt med soldatenes ferdigheter og erfaring i nærkamp.

Ved bruk av markører i to-sidig trening skal det tilstrebtes at disse har minst like god fysisk kapasitet og nærkampferdigheter som øvende styrke, i den hensikt å redusere skaderisiko.

8.1.4 Utdanningsansvarlig/Øvingslederens (instruktørens) plikter

8.1.4.1 Planlegging av helhetlig utdanning, trening, øving og to-sidige øvelser i Nærkamp skal ledes av en erfaren nærkampinstruktør nivå 1 eller 2.

Hvis det helhetlige ansvaret gis til en nærkampinstruktør nivå 1 skal han/ hun få sin plan godkjent av ansvarlig sjef. Den som er utdanningsansvarlig/øvingsleder har ansvaret for planlegging, gjennomføring, ledelse og risikovurdering av to-sidige nærkampøvelser.

Det skal foreligge et skriftlig produkt på risikovurdering ved all nærkamp trening.

Tilstrekkelig areal på antall elever er en viktig faktor ved tosidig trening. Det bør være minimum 9 kvm per makkerpar ved slik trening, avhengig av intensitet og kompleksiteten på treningen, samt nivået på soldatene.

8.1.4.2 Øvingslederen skal påse at samtlige soldater har fått demonstrert og instruksjonsmessig innøvet de enkelte teknikker før hurtighet og kraft legges inn i øvingene. Øvingslederen skal herunder påpeke hva som må utføres med forsiktighet. Ved øvinger hvor samspill med motstanderen er nødvendig, gjelder tilsvarende bestemmelser for motstanderens opptreden. Samarbeidet under slike øvinger skal vektlegges. En egen plan for markørspillet med skriftlig risikovurdering skal utarbeides ved alle to-sidige nærkampøvelser.

8.1.4.3 Øvingslederen skal velge standplass for disse øvinger med tanke på å oppnå god kontroll, slik at skader unngås ved fall. Sikkerhetskontrolløren for den enkelte elev skal være tett på uten å være i veien for gjennomføringen, slik at man hurtig skal kunne bryte inn for å avverge farlige situasjoner. Normalt er dette ca. 2 skritt bak.

8.1.4.4 Nærkamp trening skal gi soldaten kjennskap til å håndtere egen aggresjon i møte med en motstander, herunder få erfaring i å fremkalle og bruke aggresjon instrumentelt til sin egen fordel. Soldater som under trening ikke klarer å kontrollere sin aggresjon skal tas ut av treningen og gis en pause til de vurderes psykisk skikket av instruktør til å delta igjen.

8.1.4.5 Øvingslederen skal kontrollere at egnet beskyttelsesutstyr er tilgjengelig og i godkjent tilstand før all trening og øving starter. Tannbeskytter skal alltid benyttes ved nærkampaktivitet uansett intensitet og ferdighetsnivå. Eget beskyttelsesutstyr skal nyttes ved trening og øvinger med høy intensitet, og kontrolleres jevnlig

UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsbestemmelser.

vedbruk av sikkerhetskontrollørene. Ved tosidige øvelser skal markørene benytte heldekkende beskyttelsesantrekk og heldekkende hjelm med visir på alle poster hvor det er kamp med våpen/ våpenattrapper.

Alle teknikker mot hode/ hals/ nakke skal gjennomføres med kontrollert kraft. Boksehjelm skal kun nyttes på poster hvor det sparres kontrollert uten våpen/ våpenattrapper.

Hvis det er behov for å trene teknikker med full kraft, skal det gjøres mot nærkampdukke/pute/boksesekk/tilsv.

- 8.1.4.6** Nærkamp er tillatt gjennomført under tosidige felttjenesteøvelser, dersom dette er en del av øvingsopplegget og ledes av godkjent nærkampinstruktør.

Ved fysisk krevende poster skal det tilstrebes at markørene dubleres og rulleres med jevne mellomrom.

Ved gjennomføring av nærkampløype skal den antatt beste soldaten fra den øvende styrken gjennomføre nærkamptreningen først. Dette vil gi instruktøren et utgangspunkt for å tilpasse teknisk innhold, progresjon og intensitet.

Ved to-sidig nærkamptrening skal håret enten være kortklipt og følge hodes form, eller være oppsatt i krone eller 1 eller 2 fletter. Håret oppsatt i fletter, skal ha en maksimal lengde på 30 cm målt fra kravens kant.

- 8.1.4.7** Båre, varmekonserveringsmateriell, sanitetsutstyr FC-2 tilsvarende, ispose og teip samt kjøretøy dedikert til sanitetstjeneste skal alltid være til stede under nærkamptrening.

Instruktøren må påse at tilstrekkelige hygieniske momenter følges opp. Som et minimum innebærer dette at de som trener har klipt negler, at uniform og treningsutstyr er og blir rengjort/tørkes og at åpne sår tildekkes slik at man unngår smitte/sykdom.

8.2 SIKKERHETSBESTEMMELSER FOR MASSETJENESTE

Vedlegg 4 Meldeskjema til NSD.

Meldeskjema

Referansenummer

685658

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator
- Lydopptak av personer
- Gps eller andre lokaliseringsdata (elektroniske spor)
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Det er et begrenset antall personer som sitter på spesialkunnskap om emnet, og man kan dermed med tilgang på informasjon i fagmiljøet resonnere seg fram til sannsynlige personer som har deltatt i undersøkelsen.

Prosjektinformasjon

Tittel

"Never fight fair" -Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk, med improviserte våpen, på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?

Sammendrag

“Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?” For å belyse problemstillingen ytterligere, knyttes følgende tre forskningsspørsmål til studien: 1. “Hvilke barrierer er nødvendige å etablere for å kunne trene med improviserte våpen på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?» 2. “Hvilke

risikomomenter kan realistisk trening og øving med improviserte våpen innebære?” 3. “Hva kan regnes for å være sikkerhetsmessig akseptabelt under realistisk trening og øving med improviserte våpen i nærkamp?” Dette er et case-studie som tar utgangspunkt i teori fra faglitteraturen og semistrukturert intervju av fagpersoner i forsvaret og politiet som ansees å være sentrale skikkelser i forbindelse med utvikling av fagfeltet og ressurspersoner i form av deres erfaring og kompetanse i faget. Informantene kommer til å være anonyme under hele prosessen og vil bli tildelt et informantnummer.

Begrunn hvorfor det er nødvendig å behandle personopplysningene

Med personopplysninger i denne oppgaven menes navn, telefonnummer og epostadresse til informantene i forbindelse med planlegging og gjennomføring av intervju. Det vil også av praktiske årsaker bli brukt lydopptak av intervjuene for å lette dokumentasjonen i etterkant. Alle personopplysninger vil bli slettet i ettertid. Men digitale spor vil fremdeles være å finne ettersom det vil bli kommunikasjon via e-mail og telefon ifm avtale og planlegging av gjennomføring av intervju.

Prosjektbeskrivelse

Prosjektskisse og uttak av masteroppgave-Never fight fair.docx

Ekstern finansiering

Ikke utfyllt

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Glenn Jarlsby, glennjarlsby@gmail.com, tlf: 41163188

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Bjørn Ivar Kruke, bjorn.i.kruke@gmail.com, tlf: 51831000

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1

Beskriv utvalget

Ansatte eller tidligere ansatte personer med spesialkompetanse innen fagfeltet nærkamp i forsvaret eller politiet.

Beskriv hvordan rekruttering eller trekking av utvalget skjer

Disse er håndplukket ut ifra forskeren sin egen erfaring og tidligere samarbeid med intervjuobjektene. Dette er de mest erfarne fagpersonene i miljøet basert på deres fartstid og bidrag til utvikling og vedlikehold av fagfeltet i forsvaret og politiet.

Alder

35 - 55

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator
- Lydopptak av personer
- Gps eller andre lokaliseringsdata (elektroniske spor)
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Vedlegg

Intervjuguide Never fight fair.pdf

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av personopplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

Informasjonsskriv.pdf

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Nei

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

- Manuelt (papir)

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Intervjuobjekt som ønsker å trekke seg fra studien kan når som helst gjøre dette ved å informere via direkte henvendelse, tlf, mail eller lignende til studenten.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet personopplysninger om seg selv?

Kopi av dokumentert intervju kan fåes ved ønske og henvendelse når som helst i prosessen. De vil dermed ha mulighet til å rette eller slette opplysninger som tidligere er gitt under intervju eller i prosessen.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Ikke utfyllt

Behandling

Hvor behandles personopplysningene?

- Private enheter

Hvem behandler/har tilgang til personopplysningene?

- Prosjektansvarlig

Tilgjengeliggjøres personopplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Personopplysningene anonymiseres fortløpende

Varighet

Prosjektperiode

05.06.2023 - 13.10.2023

Hva skjer med dataene ved prosjektslutt?

Data anonymiseres (sletter/omskriver personopplysningene)

Hvilke anonymiseringstiltak vil bli foretatt?

- Personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres
- Lyd- eller bildeopptak slettes

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Nei

Tilleggsopplysninger

Informantene i studien vil være anonyme mtp navn, alder og stilling. Det vil kun bli gitt en generell gruppebeskrivelse av utvalget som en begrunnelse på valg av informanter. Denne beskrivelsen vil kunne være treffende for mange og dermed ikke identifiserende for informantene. Grunnen til at studien meldes inn er fordi det nødvendigvis krever behandling av personopplysninger i prosessen med innkalling og dialog via telefon eller mail for å avtale og gjennomføre intervjuet. Det vil også bli brukt lydopptaker i forbindelse med intervju for å lette dokumentasjon i ettertid.

Vedlegg 5 Vurdering av undersøkelse fra NSD

Vurdering av behandling av personopplysninger

12.06.2023

Referansenummer

685658

Vurderingstype

Standard

Dato

12.06.2023

Tittel

"Never fight fair" -Hvordan kan profesjonelle soldater og politi trene realistisk, med improviserte våpen, på en sikkerhetsmessig akseptabel måte?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Bjørn Ivar Kruke

Student

Glenn Jarlsby

Prosjektperiode

05.06.2023 - 13.10.2023

Kategorier personopplysninger

- Alminnelige

Lovlig grunnlag

- Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 13.10.2023.

Kommentar

OM VURDERINGEN Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket. Vi har nå vurdert at du har lovlig

grunnlag til å behandle personopplysningene. FØLG DIN INSTITUSJONS

RETNINGSLINJER Det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt og hvilke databehandlere du kan bruke. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.). Du har oppgitt at du skal bruke privat utstyr til innsamlingen, så vi ber om at du sjekker at dette er i tråd med UiS sine retningslinjer:

<https://www.uis.no/nb/student/lagringsguide> Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke

endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringar-i-meldeskjema> OPPFØLGING AV

PROSJEKTET Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 6 PST sin skaderapport fra Nærkampbolck

Bakgrunn:

I ukene 47 til og med uke 51 gjennomførte faggruppe nærkamp med støtte av instruksjonsvingen nærkamptrening ved SB4. Det forekom skader som følge av treningen. Denne evalueringsrapporten er skrevet for å gjøre rede for hvilke skader som har fremkommet, hvordan skadene har skjedd og om det kan iverksettes tiltak for å unngå lignende skader ved fremtidig trening.

Evaluering av skader. Nærkampbolck 2015

29. desember 2015

Organisering

Nærkampbolcken er organisert ved at livvaktene skal trenes i fagfeltet nærkamp over to treningsdager. Taktikk og strategi er implementert som del av all nærkamptrening ved SB4. Dette vil si at 3 timer av disse to dagene er ren teknikktrening, 2 timer er teoretisk forankring og 8 timer er taktikk, nærkamp og strategi samlet som enhetlig øving. Intensiteten er dynamisk og vekslende for å opprettholde motivasjon og fokus.

Disse to dagene er en årlig treningsbolck som skal vedlikeholde og utvikle hver enkelt livvakt sine ferdigheter. De resterende nærkamptreningene er times økter som foregår organisert innenfor rammene av en treningsdag for øvrig og er vedlikehold av ferdigheter.

Fagplan nærkamp tilsier at livvakt ved SB4 skal trene 28 timer nærkamp i året.

Dette er tredje året faggruppe nærkamp er ansvarlig for denne nærkampbolcken. Grunnet gode tilbakemeldinger har nærkampbolcken blitt gjennomført på samme måte med små justeringer. For at instruksjonen skal gjennomføres så enhetlig og god som mulig har det vært gjennomført faggruppesamling i forkant av nærkampbolcken. Produktet av dette ligger vedlagt, leksjonsplaner, ROS-analyser og timeplan

Sikkerhet

Sikkerhetsreglementet vi forholder oss til er politiets eget pensum. Derneft er det utarbeidet ett eget sikkerhetsreglement for all nærkamptrening i Hæren (UD 2-1, Kap 6.7). UD 21 gir videre rammer for n rkamp ving enn det vi praktiserer på SB4. Grunnen til at vi tolker sikkerhetsbestemmelsene noe strammere er SB4's sårbarhet for frafall og sykmeldinger knyttet til den daglige tjenesten.

Skader

Person 1

Skade: Vondt i ribbein (antagelig brist)

Sykmelding/

tilpasset tjeneste: Tilpasset tjeneste

Hendelse: Organisert bryting på bakken

Tiltak: Ja. Se tiltak

Person 2

Skade: Vondt i ribbein (antagelig brist)

Sykmelding/

tilpasset tjeneste: Tilpasset tjeneste

Hendelse: Organisert sparring med 14 oz boksehansker.

Tiltak: Nei. Skadepotensialet er lite, karakteriseres som uhell. 14 oz polstring og tannbeskytter uten   slå hardt mot hode og kontrollert mot kropp er gode nok risikotiltak

Person 3

Skade: Brudd i nese

Sykmelding/

tilpasset tjeneste: Tilpasset tjeneste

Hendelse: 3 markører holdt hver sin mitts (ca 1 kvm slagpute). Livvakt skulle utføre n rkampteknikker på mitts. Markører gjorde utfall mot livvakt 1 og 1 fra forskjellige vinkler. Livvakt feilberegnet

Tiltak: Nei. Regnes som personlig feil av utførende livvakt.

Person 4

Skade: Avrevet feste i bi-ceps

Sykmelding/

tilpasset tjeneste: Sykmeldt/ tilpasset tjeneste

Hendelse: Livvakt skulle holde kontrollbend på instruktør, dette var en arrestasjonsteknikk. Livvakten har i kontrollbendet lagt på for my press. Instruktøren holdt igjen og dette kan ha vært årsaken til at livvakten ikke forsto at bendet var såpass kraftig.

Tiltak: Ja. Se tiltak

Person 5

Skade: Avrevet tommelfeste

Sykmelding/

tilpasset tjeneste: Sykmeldt

Hendelse: Under en taktisk øvelse med nærkampscenarier lå en instruktør på bakken. En livvakt var uheldig og tråkket delvis på instruktørens hånd.

Tiltak: Nei. Svært uheldige omstendigheter i ett taktikkscenario.

Tiltak

Rapportering av skader:

Vi har ikke hatt gode nok rutiner for varsling av skader. Ved skader skal hovedinstruktør varsles. Hovedinstruktør vurderer evt strakstiltak og varsler tjenestevei.

Bakkekamp:

En av skadene har skjedd ved organisert bryting på bakken. Jeg har opplevd mindre alvorlige skader ved bakkekamptrening før. Under denne hendelsen som ved andre hendelser har instruktør formanet om rolig intensitet, (50% innsats). Min erfaring er at politi og militære ikke klarer å forholde seg til dette, intensiteten går opp og skadepotensialet stiger.

Tiltak:

All bryting på bakken skal iverksettes med en form for oppgavesparring. Definerne oppgaver vil redusere intensiteten.

Arrestasjonsteknikk:

Politiets arrestasjonsteknikk har flere varianter av bend for å kontrollere motstander. Bi-ceps feste som røk eller ble forstrukket var som følge arrestasjonsteknikk. Vi har ikke prioritert arrestasjonsteknikker høyt ved SB4. Likevel har vi hatt betydelig mer fokus på politiets pensum i arrestasjonsteknikk de siste 3 årene. Fordelen med arrestasjonsteknikkene er at det er mindre risiko for alvorlige skader både under trening og i håndtering av mulige trusler. Det er samtidig høyere risiko for mindre alvorlige skader som forstrukne leddbånd og muskler. For å unngå at bendene gjør skade kreves det mengdetrening og kontinuitet for kjenne skadepotensialet.

Under all trening og håndtering av reelle trusler vil en livvakt komme i situasjoner hvor pågripelsesteknikker vil måtte vurderes.

Tiltak

Vi skal ha ett større fokus på rene pågripelsesteknikker og håndjernspåsett i 2016

Konklusjon

For å se mønstre knyttet til skader er det viktig å se på statistikken.

I løpet av 5 uker har ca 50 operative gjennomført nærkampbolken. I løpet av siste 3 år har mellom 110 og 130 gjennomført bolken. I tillegg kommer repetisjonstimer gjennomført i løpet av ett år.

Vi har gjennomført dette samlet sett uten skader nærmere 1500 timer.

Regner man med grunnutdanning livvakt de siste 3 år vil det være 30 livvakter som har trent 28 timer hver. Det vil si 840 nærkamptimer uten skader i samme nærkampkonsept.

Det er uansett ikke akseptabelt med skader som forårsaker sykmelding, varige men eller som kan betegnes som alvorlige.

De to tiltakene som er nevnt vil senke skadepotensialet noe.

Jeg er likevel temmelig sikker på at av disse 6 skadene er uheldige omstendigheter en del av årsakssammenhengen.

Skadepotensialet vil aldri være helt begrenset hvis man skal utdanne og trene en livvakt til å håndtere en nærkampsituasjon i dagens trusselbilde.

Tydelige og klare rammefaktorer sammen med bevissthet og årvåkenhet fra instruktørens side vil fortsatt være det viktigste elementet i å forebygge skader under nærkamptrening.